

Aino Lampi

AISTIT AVOIMINA JA SYDÄN
MUKANA
Perhepäivähoitajien käsityksiä lapsilähtöisestä
kasvatuksesta

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Huhtikuu 2011

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	Opinnäytetyön päivämäärä 29.4.2011	
Tekijä Aino Lampi	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalialan koulutusohjelma	
Nimeke Aistit avoimina ja sydän mukana - Perhepäivähoitajien käsityksiä lapsilähtöisestä kasvatuksesta.		
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö on tehty Joensuun kaupungin varhaiskasvatuspalveluille. Opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää omassa kodissaan työskentelevien Joensuun kaupungin perhepäivähoitajien käsityksiä ja näkemyksiä lapsilähtöisyydestä arjen työssä. Tavoitteena on saada tietoa perhepäivähoitajien ammatillisuudesta lapsilähtöisyyden näkökulmasta. Tietoa varhaiskasvatuksen lapsilähtöisyydestä perhepäivähoitajilta kerättiin laadullisen tutkimuksen menetelmin. Perhepäivähoitajat osallistuivat teemahaastatteluun kuuden hengen keskusteluryhmässä. Käsiteltäviä teemoja olivat lapsilähtöisyys käsitteenä, lapsilähtöinen toiminta arjessa ja lapsilähtöisyyden edistäminen.</p> <p>Lapsilähtöisyys on yksi tämän päivän varhaiskasvatusta kuvaavia käsitteitä. Laadukkaiden varhaiskasvatuspalveluiden toiminnan tavoitteena on lapsilähtöisyys. Varhaiskasvatuspalvelut ovat tukemassa lapsen tasapainoista kasvua ja hänen hyvinvointiaan edistämässä. Perhepäivähoito on osa varhaiskasvatuspalveluja perheille. Perhepäivähoidon mahdollisuuksia lapsilähtöiseen toimintaan ovat pieni hoitoryhmän koko ja lapselle samana pysyvä hoitaja. Varhaiskasvatuksen toteutukseen vaikuttavat yhteiskunnassa vallalla olevat käsitykset lapsista ja lapsuudesta. Tämän päivän varhaiskasvatuksen lapsilähtöisten käytäntöjen juuret ovat valistuskirjailija Rousseau'n näkemyksissä lapsesta syntyjään hyvänä. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa korostuu lapsen ainutlaatuisuus ja lapsen kokemusmaailman ymmärtäminen.</p> <p>Tutkimuksen tulosten mukaan perhepäivähoitajille lapsilähtöisyydessä on kyse lapsen ainutlaatuisuudesta. Perhepäivähoitajille lapsen tarpeet näyttäytyvät turvan, tasa-arvon, osallisuuden, vahvuuksien ja vapauden huomioon otettuna näkökulmasta. Lapsilähtöisyyden vapauden päämääränä ei ole heidän mukaansa rajaton lapsi. Lapsilähtöisen toiminnan toteuttaminen perhepäivähoidon arjessa on haasteellista ja palkitsevaa työtä. Perhepäivähoitajan hyvinvointi luo pohjan lapsilähtöisyyden toteutumiselle arjessa. Täydellinen läsnäolo lasten kanssa on perhepäivähoitajille tärkeää. He pyrkivät lapsia kuunnellen huomioimaan lasten viestit. Lapsilähtöisyyden esteenä perhepäivähoitajat pitävät aikuisten tarpeiden ensisijaisuutta, jolloin lapsen näkökulma katoaa.</p> <p>Tutkimukseen osallistuneiden perhepäivähoitajien käsitykset lapsilähtöisyydestä ovat samansuuntaisia lapsilähtöisyyden teorioiden kanssa. Tämän tutkimuksen perusteella perhepäivähoitajilla on vahva käsitys lapsilähtöisestä tavasta toimia. Heidän tavoitteenaan on lasten hyvinvoinnin tarpeista huolehtiminen. Perhepäivähoitajille lasten kanssa tehtävä työ on kutsumusammatti.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Perhepäivähoito, perhepäivähoitaja, lapsikeskeisyys, lapsilähtöisyys, varhaiskasvatus		
Sivumäärä 80 + liitteet 1-5	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteet 1-5		
Ohjaavan opettajan nimi Virve Jussila	Opinnäytetyön toimeksiantaja	

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis The 29 th of April in 2011	
Author Aino Lampi		Degree programme and option Social Services Degree programme	
Name of the bachelor's thesis Open your heart and senses- Child minders impressions on child-centred education.			
Abstract <p>This study is made for the services of early childhood education in City of Joensuu. The task of this study was to find out what kinds of perspective child minders have on child centred education. The aim of this study is to define child minders professionalism from child centred education point of view. Child minders work in their own homes. The child minders who did participate on this study are working for the City of Joensuu. The focus is on every day living in family day care. The information was collected by qualitative research methods. Child minders were interviewed as a group of six persons. It was a theme interview where conversation had a key role. The themes that were dealt with were child centred education as a concept, child centred education in every day living and promoting the child centred education.</p> <p>The concept of child centred education is on of today's keywords on education. The orientation of quality services in early childhood education is to act in child centred ways. The services of early childhood education support well-being of children and balanced growth of children. Family day care is part of services in early childhood education for families. Family day care has good opportunities on child centred action. In family day care the group of children is small and the carer is continuously the same. The concepts of the society of children and childhood have an influence on how early childhood education is carried out. The creator of child centred education is Jean Jacques Rousseau, who wrote about children's education in the 18th century. Rousseau saw the child as a something good from a start. In child centred education points out the uniqueness of children and the comprehension of their way to experience.</p> <p>According to this study the child minders see the child as a unique individual. For them the child centred education is about children's needs where safety, equality, involvement, focusing on ones strengths and freedom are in key role. They think that children should have boundaries as well. For child minders it is challenging and rewarding to work with children using child centred methods. The well being of child minder forms a basis the child centred every-day living in family day care. For child minders it is important to be perfectly present with children. By listening children, they are trying to catch what children want to say. According to the child minders, when the needs of an adult are on priority, the child centred orientation is in lost.</p> <p>This study showed that child minders impressions are parallel to the theory of child centred education. The child minders have strong impressions on child centred education, on the grounds of this study. Their aim is to take care of children's needs in well-being. It is a vocation for child minders to work with children.</p>			
Subject headings, (keywords) Family day care, child minder, child-centred education, early childhood education			
Pages 80 + Appendices 1-5		Language Finnish	
Remarks, notes on appendices Appendices 1-5			
Tutor Virve Jussila		Bachelor's thesis assigned by	

ESIPUHE

Mitä näet, kun katsot lasta? Lapset herättävät aikuisissa monenlaisia tunteita. Tunteemme vaikuttavat siihen, miten suhtaudumme lapseen. Astrid Lindgrenin (2001) Peppi Pitkätossu ja Vaahteramäen Eemeli ovat kertomuksia lasten ja aikuisten maailman kohtaamisista, kasvun ja kasvatuksen todellisuudesta. Teemmekö lapsesta näkymättömän, kuten Tove Jansson (1991) kertomuksessa näkymättömästä lapsesta kuvaa alistettua lasta? Toimintaamme lasten kasvatuksessa ohjaavat arvot, jotka ovat itselle tärkeitä elämässä. Lapsilähtöisyys mahdollistuu, kun arvostaa lasta sellaisena kuin hän on, vallattomana Peppinä tai erehtyväisenä Eemelinä.

Tämä opinnäytetyö on saanut alkunsa kasvuun ja kasvatukseen liittyvistä pohdinnoistani, jotka saivat lisäkipinää odottaessani ensimmäistä lastani. Se, mitä lapset kokevat varhaiskasvatuksessa sai aivan uuden merkityksen. Jokainen varhaiskasvatuksen kentällä taapertava pienokainen voi olla minun omani. Mitä minä hänelle haluan antaa? Miten toimin lapsen parhaaksi? Lapsissa on tulevaisuus ja toivo. He ovat uusi sukupolvi, joka voi saada aikaan muutoksen parempaan. Se, kuinka heitä kohtelemme ihmisinä vaikuttaa heidän koko elämäänsä. Jokainen hetki on merkityksellinen. Jokainen sana, katse ja kosketus.

”Tärkeää on pienen pienen pienet askeleet, ennenkin on isot pienempiä seuranneet”

(Ella ja Aleksi, Pienet askeleet)

Itse perhepäivähoidossa kasvaneena lapsena, mielenkiintoni kohteeksi muodostuivat perhepäivähoitajat ja heidän käsityksensä kasvatuksesta. Oman kokemukseni mukaan olen saanut olla perhepäivähoidossa Lapsi, koko kasvuympäristön rakastama ihme. Kiitos perhepäivähoitajille lapsen aidosta kohtaamisesta.

Kiitos rakas tyttäreni koko elämäsi pituisesta inspiraatiosta ja kannustuksesta, joka on tämän työn sydän. Kiitos rakas äitini tyttäreni lapsilähtöisestä hoivasta, joka on tämän työn suurin tuki. Kiitos kaikille apua, kannustusta ja tukea antaneille. Tästä jatkuu oma, ei aina niin itsestäänselvä, matkani kasvatuksen lapsilähtöiseen maailmaan.

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	VARHAISKASVATUS	3
2.1	Varhaiskasvatus lapsen hyvinvoinnin edistäjänä.....	3
2.2	Käsityksiä lapsista ja lapsuudesta varhaiskasvatuksessa.....	6
2.3	Laadukas varhaiskasvatus on lapsilähtöistä.....	8
3	LAPSILÄHTÖINEN VARHAISKASVATUS	10
3.1	Lapsilähtöisyys ja lapsikeskeisyys	10
3.2	Vaihtoehtopedagogiikat lapsilähtöisyyttä luomassa.....	12
3.3	Lapsilähtöisyys käytännössä.....	14
4	VARHAISKASVATUKSEN TODELLISUUS JA LAPSILÄHTÖISYYDEN IHANNE.....	16
4.1	Normaali ja sopeutuva lapsi.....	16
4.2	Aikuisen roolit ja tehtävät.....	18
4.3	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.....	21
4.4	Lapsen ainutlaatuisuus.....	23
4.5	Vuorovaikutus.....	24
4.6	Leikki ja liikkuminen.....	27
5	PERHEPÄIVÄHOIDON MAHDOLLISUUDET LAPSILÄHTÖISYYTEEN...	29
5.1	Perhepäivähoito on osa varhaiskasvatusta.....	29
5.2	Perhepäivähoitajan ammatti.....	31
6	PERHEPÄIVÄHOITOA TUTKIMASSA - OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.	34
6.1	Tutkimustehtävät ja tutkimuksen tavoitteet.....	34
6.2	Opinnäytetyön aikataulu	35
6.3	Kohderyhmä Joensuun kaupungin perhepäivähoito	36
6.4	Laadullinen tutkimus	38
6.4.1	Ryhmäkeskustelu aineiston keruumenetelmänä	39
6.4.2	Ryhmäkeskustelun kulku	41
6.4.3	Aineiston analyysi.....	42
6.4.4	Eettisyys ja luotettavuus	43

7	PERHEPÄIVÄHOITAJIEN KÄSITYKSIÄ LAPSILÄHTÖISESTÄ KASVATUKSESTA - TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	45
7.1	Ryhmäkeskustelun perhepäivähoitajien taustatietoja.....	46
7.2	Koulutus tuo tietoa lapsilähtöisyydestä	48
7.3	Lapsilähtöinen perhepäivähoidon arki.....	48
7.3.1	Hoitajan ”iloista työtä” lapsen kehityksen tukijana.....	52
7.3.2	Lapsen ainutlaatuisuus ja lapsen näkökulma	53
7.3.3	Hoitajan hyvinvointi lapsilähtöisyyden kulmakivi	54
7.3.4	Aikuinen mahdollistaa vuorovaikutuksen ja luo turvallisuutta	58
7.3.5	Lapsen onnistumisen riemun ja osallisuuden kokemukset	60
7.4	Lapsilähtöisen toiminnan reunaehdot	61
7.5	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma osa lapsilähtöistä toimintaa	62
7.6	Aikuisten maailma lapsilähtöisyyden esteenä	62
7.7	Yhteenvedo perhepäivähoitajien käsityksistä.....	65
8	POHDINTAA	66
8.1	Johtopäätökset.....	66
8.2	Opinnäytetyö kokemuksena ja jatkotutkimusaiheet	70
8.3	Lasten maailma ja aikuisten maailma.....	72
	LÄHTEET	74
	LIITTEET	
	1 Perhepäivähoitajien taustatietolomake	
	2 Teemahaastattelurunko	
	3 Palautelomake ryhmähaastattelusta	
	4 Yhteenvedo palautteesta	
	5 Kopio tutkimusluvasta	

1 JOHDANTO

Lapsilähtöisyys on yksi tämän päivän varhaiskasvatuksen käytetyimpiä ja keskeisimpiä käsitteitä. Se on laadukkaan kasvatuksen pohja. Lapsilähtöisyys on käsitteenä ihanteellinen, iskevä ja kaikenkattava. Omiin kokemuksiini peilaten lapsilähtöisen toiminnan tuominen käytännön tasolle ei kuitenkaan suju helposti. Hujalan ym. (2007, 56) mukaan lapsilähtöisyys on kasvattajien ahkerasti käyttämä käsite, joka ei välttämättä ole heille itselleenkaan täysin selvä.

Kasvatusta tapahtuu niin kotona kuin sen ulkopuolellakin. Varhaiskasvatuspalvelut ovat yksi yhteiskuntamme kasvun ja kasvatuksen taho. Varhaiskasvatuksen toteutukseen vaikuttavat yhteiskunnassa vallalla olevat käsitykset ja kasvattajan omat käsitykset lapsista ja lapsuudesta. Kasvattaja voi nähdä lapsen osaavana tai tarvitsevana tai molempina yhdessä. Näyttää siltä, että varhaiskasvatus ja päivähoido ovat luoneet kuvan kasvatuksen lähtökohtiin sopeutuvasta lapsesta. Lapsesta, joka on tavallinen eikä vaadi aikuisilta liikaa. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa lähtökohtina ovat lapsen ainutlaatuisuus ja lapsen kokemusmaailman ymmärtäminen.

Laadullisen tutkimuksen menetelmin hankin tietoa perhepäivähoitajien näkemyksistä lapsilähtöisestä kasvatuksesta. Tavoitteena on saada perhepäivähoitajien oma ääni kuuluviin. On tärkeää tutkia kasvattajien käsityksiä, sillä varhaiskasvattajan tapa nähdä varhaiskasvatus vaikuttaa varhaiskasvatuksen käytäntöön (Reunamo 2007, 6). Haastattelin omassa kodissan työskenteleviä Joensuun kaupungin perhepäivähoitajia kuuden hengen ryhmässä. Haastattelu oli keskustelunomainen, jossa lapsilähtöisyyttä tarkasteltiin valitsemieni teemojen pohjalta. Käsiteltäviä teemoja olivat lapsilähtöisyys käsitteenä, lapsilähtöinen toiminta arjessa ja lapsilähtöisyyden edistäminen (liite 1). Tavoitteenani on kuvata perhepäivähoidon arkielämää, jota tuon perhepäivähoitajien kertomien esimerkkien valossa esille. Hoitopäivän arjen tilanteet, kuten ruokailu ja lepo, ovat merkittävässä osassa kasvatustoimintaa (Mikkola ja Nivalainen 2009, 30).

Perhepäivähoitoon katseen kääntäminen on ajankohtaista juuri nyt. Perhepäivähoito elää muutoksen aikaa kuntaliitosten, hoitajien eläkkeelle siirtymisen ja työaikalakien muuttuessa. Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Joensuun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden kanssa. Joensuun kaupungin perhepäivähoidon kehittämisestä vastaavan päivähoidon aluevastaavan Tuula Pikkaraisen (2010) mukaan perhepäivä-

hoidon kehittämiseen halutaan panostaa ja sen halutaan säilyvän päivähoidon muotona Joensuussa. Tämän tutkimuksen avulla Joensuun kaupunki saa tarvitsemaansa tietoa hoitajien ammatillisuudesta lapsilähtöisyyden näkökulmasta. Perhepäivähoitajien näkemysten ja kokemusten laadullinen tutkiminen ja tutkimuksen tulokset voivat olla pohjana kasvatustoiminnan kehittämiseksi.

Perhepäivähoidon tutkimisen koen tärkeäksi, sillä perhepäivähoito ei ole saanut ansaitsemaansa asemaa tutkimusten kohteena varhaiskasvatusalalla (Parrila 2002a, 13). Perhepäivähoitoa voidaan kutsua salatukseksi päivähoitotoiminnaksi, koska sitä ei ole paljoa tutkittu (Alho-Kivi ja Keskinen toim. 2002, 9). Sen voidaan sanoa olevan lähtökohdiltaan lapsilähtöistä kasvatustoimintaa. Perhepäivähoidossa ryhmä koko on suhteellisen pieni ja lapsen hoitaja pysyy samana. Mahdollisuudet lapsilähtöisyyteen ovat olemassa.

Uskon lapsilähtöisen kasvatustavan tuottavan hyvinvointia lapsille ja sitä kautta koko yhteiskunnallemme. Lapsilähtöisyyden puheeksiottaminen ja kasvatustoiminnan pohdinta ovat ensiarvoisen tärkeitä ja ajankohtaisia asioita aikana, jolloin puhutaan lasten pahoinvoinnista. Aikamme keskeiset lapsuuden hyvinvoinnin tekijät, perhe, vanhemmuus ja kasvatusta, ovat julkisen puheen mukaan huolta herättävässä murroksessa ja jopa hukassa (Alanen 2009, 15–16). Poliittiset ratkaisut ja päätökset vaikuttavat kasvatuksen käytäntöihin. Varhaiskasvatuksen käytännöt ovat merkittävässä asemassa, sillä varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Toiminnassa on tärkeintä nähdä lapsi. Lasta seuraamalla ja lapsen asemaan asettumalla voidaan avata uusia ikkunoita kasvatukseen.

*”Jos tahdomme kasvattaa lapsia,
meidän täytyy tulla lapsiksi heidän kanssaan.”*

Martti Luther

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksen käsitteellä voidaan tarkoittaa varhaiskasvatusta käytännössä, varhaiskasvatusta tieteenä, varhaiskasvatusta oppiaineena ja varhaiskasvatusajattelua, kasvatuksen filosofiaa (Koivunen 2009, 10). Näistä varhaiskasvatusajattelu ja käytännön ulottuvuus ovat tämän työn sisältönä. Käsitteitä varhaiskasvatus ja päivähoidon käytän tässä työssä rinnakkain, sen mukaan mitä käsitettä kulloisessakin lähdekirjallisuudessa on käytetty. Varhaiskasvatusajattelun määrittely perustuu pitkälti lakiin lasten päivähoidosta (19.1.1973/36) ja Stakesin (nykyinen Terveystieteiden tutkimuskeskus) julkaisemaan valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Lain mukaisen varhaiskasvatusajattelun tulisi ohjata käytännön työtä.

Tapaamme nähdä ja toteuttaa varhaiskasvatusta vaikuttaa pohjimmillaan ihmiskäsityksemme eli ihmistä koskevat käsityksemme. Ihmiskäsitys muotoutuu elämäkokemuksen myötä. Kasvattajalla on aina jonkinlainen näkemys sitä, millainen lapsi olemukseltaan on, mitkä ovat lapsen mahdollisuudet ja rajoitukset ja mitkä tekijät saavat lapsen toimimaan havaitsemallamme tavalla. (Hirsjärvi 1985.)

2.1 Varhaiskasvatus lapsen hyvinvoinnin edistäjänä

Varhaiskasvatuksen palvelut ovat vanhempien ehdoton oikeus. Lapset tulevat palvelujen piiriin vanhempien suunnitelmien ja valinnan mukaan. Vanhemmat valitsevat tarvitsemansa palvelun ja varhaiskasvatuksen toimintamuodon. Lapsen näkökulmasta tässä on kysymys merkittävästä osasta hänen ainutlaatuisesta elämänsä. Varhaiskasvatuksella on merkitystä lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (Välimäki 2003, 43.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on pienten lasten kasvatuksellista vuorovaikutusta. Kasvatustehtävää hoitavat vanhemmat ja kasvatuksen ammattilaiset yhdessä, kasvatuskumppaneina. Heidän tehtävänä on muodostaa lapselle mielekäs kasvatuksen kokonaisuus. Yhteiskunnan järjestämä varhaiskasvatus muodostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jossa keskeisellä sijalla on lapsen omaehtoinen leikki. Toiminnan taustalla vaikuttaa kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta ja kehityksestä. Kasvatusyhteisöillä ja yksittäi-

sillä kasvattajilla vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus ovat ensiarvoisen tärkeitä laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta. Varhaiskasvatuspalveluista keskeisimpiä ovat päiväkodit, perhepäivähoito ja erilainen avoin toiminta. Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palvelujen tuottajat ja seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,11.)

Varhaiskasvatuksessa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat yhdessä erottamattoman kokonaisuuden (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15 ja Ojala 1989, 17). Lapselle tärkeitä kasvun ja oppimisen tilanteita luovat päivähoidon arkiset toiminnot ja leikki. Hyvä hoito, kasvatus ja opetus edistävät lapsen myönteistä kehitystä. Kasvattaja edistää omalla kasvatustoiminnallaan lapsen minäkuvan ja ajattelun kehitystä sekä vuorovaikutus- ja itseilmaisun taitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.) Lapsen kehityksen tutkijan Daniel Sternin (1992) mukaan lapsen oppimiselle on ominaista tiedon halu ja tarve uuden löytämiseen. Työstä ja toiminnasta oppiminen mahdollistuu, kun aikuinen ja lapsi pysähtyvät tutkimaan toimintaa ja sen eri vaiheita. (Uusitalo 2002, 109–110.)

Hujalan ym. (2007, 18–21, kts. myös Hujala 2003) esittämän kontekstuaalisen oppimisenäkemyksen mukaan pienten lasten oppiminen tapahtuu arjessa. Kontekstuaalisen kasvatusnäkömyksen mukaan oppiminen perustuu välittömiin kokemuksiin. Siinä kasvatus nähdään vuorovaikutusprosessina, johon vaikuttavat yksilön käyttäytyminen ja hänen sosiaalinen ympäristönsä. Nämä kaksi yhdessä muodostavat kasvun ja kasvatuksen yhdessä jakamattomasti. Lapset voivat omien kokemustensa kautta edistää ja lisätä osaamistaan (Kalliala 2008, 18). Lapselle halutaan antaa parhaat mahdolliset puitteet kasvuun ja oppimiseen. Koivunen (2009) kirjoittaa hyvän päivähoidon rakentuvan turvallisesta arjesta ja jokapäiväisistä kohtaamisista lasten kanssa. Hänen mukaansa lapsen kasvua edistäviä kokemuksia ovat hymy, syli, silitys, kiitos, kannustus, leikin ohjaaminen ja läsnäolo. Osaamisensa lisäksi kasvattajan on suhtauduttava työhönsä ja sen hoitamiseen myönteisesti ja kiinnostuneesti. (Koivunen 2009, 9.)

Koivusen (2009) mukaan päivähoidossa sana hoito sisältää kaksi osaa, perushoidon ja hoivan. Hoidossa on kyse lapsen perustarpeiden huolehtimisesta. Kasvattaja huolehtii lapsen ravinnosta, levosta, vaatetuksesta, ulkoilusta, siisteydestä sekä läheisistä ja turvallisista ihmissuhteista. Hoivassa on kyse siitä, miten lasta hoidetaan. Hoivan tulisi

sisältyä hoitoon. Hoivassa pyritään saavuttamaan hyvinvointia ja turvallisuutta lämpimässä vuorovaikutuksessa. (Koivunen 2009, 12.)

Varhaiskasvatustoiminta vaikuttaa lasten hyvinvoinnin rakentumiseen. Erik Allardtin (1976, 37–49) näkemyksen mukaan hyvinvointia voidaan tarkastella kolmen inhimillisen perustarpeen kautta, jotka eivät voi korvata toisiaan. Allardtin näkemyksen mukaisia tarpeita ovat *having* (suotuisat elinolot), *loving* (suhteet muihin ihmisiin) ja *being* (olla osallisena omassa elämässään). Näiden ulottuvuuksien sisällä voidaan lapsuuden ehtoja vaalia niin kotona kuin päivähoidossa. (Bardy 2009, 227–240.)

Bardy (2009) kirjoittaa, että lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin pohdinta on ajan-kohtaista juuri nyt. Fyysiset elinolomme ovat mitä parhaat, mutta hyvinvoinnin subjektiivinen eli henkilökohtainen kokemus ei ole lisääntynyt. Työn ja perheen yhteensovittaminen koetaan yhteiskunnassamme suureksi haasteeksi. Lasten hyvinvoinnista huolehtiminen koetaan, ei vain perheen, vaan kaikille kuuluvaksi arvokkaaksi asiaksi. (Bardy 2009, 227–240.) Tärkeitä arvoja ja sosiaalipoliittisia tavoitteita Tammisen (2004, 77) mukaan tulisi olla lapsiperheiden aineellinen ja henkinen tukeminen. Yhteiskuntamme sosiaali- ja perhepoliittiset ratkaisut vaikuttavat lapsiperheiden elämään ja lasten päivähoidon tarpeeseen (Pyykkö, Salpakivi ja Vuorio 1989, 135).

Lapsi tarvitsee kehittyäkseen fyysisten perustarpeiden huolehtimisen lisäksi kuulluksi, ymmärretyksi ja vastaanotetuksi tulemisen kokemuksia. Tämä mahdollistuu lapsesta välittämällä. (Piironen-Malmi ja Strömberg 2008, 8.) Lapsen hyvinvoinnin perusasioita ovat lapsen kunnioittaminen ja hänestä huolehtiminen (Koivunen 2009, 36).

YK:n Lapsen oikeuksien sopimus antaa suuntaviivat sille, mikä on lapselle hyväksi. Lapsilähtöinen kasvatusta perustuu Lapsen oikeuksien sopimukseen. Siinä korostetaan hoidon, huolenpidon, ja suojelun lisäksi lasten osallisuutta, osallistumista ja vaikuttamista sekä asemaa ja osuutta yhteiskunnallisten voimavarojen jaossa. (Kinos 2001, 14.) Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lasta koskevaa päätöksentekoa ohjaa lapsen edun ensisijainen huomioiminen. Lapsella on oikeus mielipiteeseen, joka on otettava huomioon lapsen asioissa. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan. (Lapsen oikeuksien sopimus).

Koivunen (2009) kirjoittaa lapsen edun näkökulman hämärtymisestä arjen kiireen keskellä. Päivähoidossa lapsen edun mukaista toimintaa voidaan arvioida toiminnan eri näkökulmista. Yleisellä tasolla lapselle pyritään turvaamaan tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuus ymmärrykseen ja hellyyteen, valvonta ja huolenpito iän ja kehitystason mukaan, turvallinen kasvuympäristö sekä ruumiillinen koskemattomuus. (Koivunen 2009, 32.)

2.2 Käsitteitä lapsista ja lapsuudesta varhaiskasvatuksessa

Lapsuus on historian saatossa muuntuva sosiaalinen ja kulttuurinen ilmiö. Lapsuudella on aina ajanjaksollaan omat yhteiskunnalliset ehdot, tuottajat ja prosessit, joiden saatossa se kehittyy. Suomalaisen yhteiskunnan taloudelliset, rakenteelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset vaikuttavat suoraan lasten elämään ja kokemuksiin. (Alanen 2009, 15–19.) Historiallinen kehitys muodostaa pohjan myös varhaiskasvatukselle (Kinos 2001, 12).

Lapsuuden historia on ollut painajaismainen, ja tähän olemme Lloyd deMausen mukaan vasta alkaneet havahtua. DeMausen (1974) teorian mukaan lasten kasvatuksen historiallinen päälinja kulkee lasta hylkäävästä kohtelusta ambivalentin eli ailahtelevan, tunkeilevan ja sosiaalistavan kasvatuksen kautta kohti lasta tukevaa kasvatusta. Lasta tukeva kasvatustapa etenee lapsen yksilöllisyyden käsityksen syvetessä. (Kalliala 1999, 23.) Viime vuosisataa onkin kutsuttu ”lapsuuden vuosisadaksi”, Ellen Keyn (1900) kirjoittaman kirjan mukaan. Lapsuutta on alettu arvostaa ja tutkia entistä enemmän. (Alanen 2009, 13–14.)

Lapset voidaan nähdä tulevaisuuden aikuisina. Kinoksen (2001) mukaan varhaiskasvatustavoitteet asettamalla voidaan määritellä tulevaisuuden toivottu yhteiskuntatyyppi. Kasvatustavoitteet asettamalla voidaan kohdistaa toivotunlaisia vaatimuksia. Pedagogisissa käytännöissä ja vuorovaikutustilanteissa todentuvat tietoiset ja tiedostamattomat kasvatuksen näkökulmat. Pedagogiset käytännöt kuvaavat yhteiskuntaamme, mutta samalla niillä on voima muuttaa yhteiskuntaamme. Se on keino lisätä kansalaisten aktiivisuutta ja vaikuttavuutta omaan elämäänsä, päämääränä yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähentäminen. (Kinos 2001, 13–15.)

Kalliala (2008) kirjoittaa Dahlbergin, Mossin ja Pencen (1999) muovaamasta käsityksestä tämän päivän kompetentista lapsesta. Heidän näkemyksensä mukainen kompetentti lapsi on tiedon, identiteetin ja kulttuurin uusintaja. Lapsi nähdään mahdollisuuksia ja intoa täynnä olevana uuden tiedon tuottajana. Hän on pätevä, pystyvä, taitava, vahva ja osaava, kompetentti lapsi. Dahlbergin, Mossin ja Pencen mukaan tämä uusi lapsi saattaa kehittymisen sijaan menettää kykyjään aikuisten käsissä. Toinen käsitys lapsesta painottaa lapsen erityislaatua ja tarpeita, jotka nähdään kulttuurisidonnaisina ja sosiaalisesti rakentuneina. Kolmannessa lapsikäsityksessä luonnollisuus korostuu ja lapsuus nähdään kehityspsykologian ja biologian kautta. Siinä lapsuuteen liittyvät yleiset, kulttuurista riippumattomat piirteet. (Kalliala 2008, 13–15.)

Kallialan (2008) mukaan Kampman (2004) näkee käsityksen kompetentista lapsesta aikuisten määrittelynä lapsuuden ihanteesta ja normaaliudesta, Tänä päivänä lasta arvostetaan sen vuoksi mitä hän on. Toissijaista on se, mitä hänestä odotetaan tulevan. Samalla, kun lasta kuunnellaan enemmän kuin aikaisemmin, häneltä myös vaaditaan enemmän, jopa aikuisuuteen liittyviä kykyjä. Tähän liittyvät kysymykset vastuun ottamisesta ja oikeuksista. Aikuisella on vastuu huolehtia lapsesta ja hoivata lasta. Aikuisen on ansaittava lapsen kunnioitus ja oltava samalla lämmin ja lapsen saatavilla. Lapsella on eri puolia kuten innokkuus, osaavuus, vahvuus, haavoittuvuus ja kypsyyttämyys. Lapsi on osaava sekä tarvitseva. (Kalliala 2008, 15–17.)

Pohjoismaisen varhaiskasvatuksen käsityksiä hyvästä lapsuudesta luonnehtivat oletukset lapsen aktiivisesta osallistumisesta kasvuympäristössään ja näkemys lapsen vapaudesta, erityisesti leikin osalta Wagnerin (2006) mukaan. Kampman (2004) taas on esittänyt, että pohjoismaista kasvatusta luonnehtii odotus, että tavallinen lapsi kykenee hallitsemaan omaa toimintaansa ja sen myötä käyttäytymään järkevästi ja ”eilapsellisesti”. Lapsen oletetaan toimivan aikuisten asettamien lausumattomien odotusten mukaisesti ja samalla kokevan, sen olevan sitä mitä itse haluaa ja mistä on kiinnostunut. (Alasuutari 2010, 172–173.) Reunamo (2007) kirjoittaa Onnismaan (2001) näkemyksestä, jossa tämän päivän lapsi on rajattoman oppimishaluinen, omatoiminen ja taitava. Ennen lapsi oli ollut leikkivä, haaveileva ja lähinnä suojelun kohde. (Reunamo 2007, 99.)

Kampmannin (2004) mukaan varhaiskasvatuksen kehityksessä on ollut kaksi instituionalisoimisen vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa 1970–1980 luvuilla kasvatuksen

oletuksia olivat lapsen kehittyvyys ja opetettavuus. Aikuinen tiesi ja tunsikin lapsen tarpeet ja lapsi nähtiin vain vastaanottavana osapuolena kasvatuksessa. Toinen vaihe 1980-luvun lopulta on tuonut lapsen kasvatustoiminnan keskeiseksi tekijäksi. Toiminnassa olennaista on huomioida tunteva ja ajatteleva lapsi yksilönä. (Alasuutari 2010, 18–19.)

Kasvatuksen suunta on ollut 1970–1980-lukujen ajan aikuisesta lähtöisin olevaa ja toimintaa painottavaa, tuokiokeskeisyyden kulta-aikaa. Lapsikeskeisyys nosti päätään 1990-luvun myötä. Lasten osallisuudelle ja aktiivisuudelle pyrittiin löytämään tilaa varhaiskasvatuksen toiminnassa erilaisten hankkeiden nimissä. Hankkeiden nimiä olivat tuolloin mm. Voisiko jotain olla toisin päivähoidossa, Lapsen käyttäytyminen ja kasvuympäristö ja Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä. Hankkeiden myötä lapsilähtöinen varhaiskasvatus alkoi muotoutua. (Kinos 2001, 8-10.)

Lapsikeskeisyys ja lapsilähtöisyys ovat käytettyjä termejä kuvatessa tämän päivän varhaiskasvatusta. Tämän päivän varhaiskasvatusinstituution eräs toimintamuoto on kasvatuksen yksilöllistäminen lapsikohtaisen suunnittelun avulla, kuten lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta. Alasuutari (2010) pohtii yksilöllistämisen todellisia mahdollisuuksia ryhmämuotoisessa kasvatuksessa. Kasvatustoiminnassa nyt ovat läsnä eri aikakausien pedagogiikan ilmiöt. Viimeaikojen lapsilähtöisyyden ja yksilöllisyyden painotukset eivät siis ole poistaneet aiempia aikuisjohtoisia toimintatapoja, vaan ne ovat edelleen käytössä. (Alasuutari 2010, 18–20.)

2.3 Laadukas varhaiskasvatus on lapsilähtöistä

Parrila (2002b) on listannut eri tutkijoiden antamia määritelmiä laadukkaalle päivähoitolle. Näiden määritelmien mukaan ollakseen laadukasta, toiminnan on oltava lapsen kykyjen näkökulmasta mielekästä. Toiminta on monipuolista, elämyksellistä, virikkeellistä ja lapsen ajattelua tukevaa perustuen lapsen aikaisempiin tietoihin ja taitoihin. Lapsella on vapaus valita toimintojaan. Laadukkaassa toiminnassa lasten tavoitteet ja henkilökohtaiset motiivit huomioidaan. Aikuisten ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa jaetaan yhteisesti kokemukset, ajatukset ja ongelmanratkaisut. Lapset voivat toimia toiminnan käynnistäjinä ja aloitteen tekijöinä. Laadukas toiminta tarjoaa mahdollisuudet liikuntaan, luoviin toimintoihin, leikkiin ja peuhaamiseen sekä hiljaiseen ja liikkuvaan toimintaan. (Parrila 2002b, 217–218.) Alasuutarin (2010) mukaan

lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen on osa nykyistä laadukasta päivähoitokäytäntöä.

Päivähoidon laadun merkittävin tekijä on aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus. Tunteiden osoittaminen, kommunikaatio eli viestintä ja herkkyys reagoida lasten tarpeisiin ovat vuorovaikutusta määrittäviä tekijöitä. Ne luovat pohjaa lapsen ajattelun ja kielen myönteiselle kehitykselle. Onnistunut vuorovaikutus johtaa positiiviseen kiintymyssuhteeseen. Kiintymyssuhde mahdollistaa oppimisen aikuisen tuella. (Parrila 2002b, 209–210.) Laadukkaan varhaiskasvatuksen takeena voidaan pitää sensitiivisiä aikuisia. Silloin aikuinen on herkistynyt syvällisesti kohtaamaan lapsen. (Kalliala 2008, 262).

Suurista ryhmistä ja niiden vaikutuksista lapsen arkeen päivähoidossa on ollut paljon puhetta (mm. Kekkonen 2009, Tamminen 2004, Pihlaja ja Junttila 2001 ja Oksanen ja Perttula 2009). Sosiaali- ja terveysministeriön alaisen varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan vuoden 2020 visiossa eli tulevaisuuden kuvassa lapsiryhmien koot ovat nykyistä pienempiä, joissa lapsen yksilöllinen hoito, kasvatusta ja opetus voidaan paremmin turvata (Sosiaali- ja terveysministeriön uutiset 2008). Varhaiskasvatuksen laadun takaamisen varmana ja ainoana kriteerinä Kalliala (2008) ei pidä pientä ryhmäkokoja. Ryhmään vaikuttavana tekijänä hän näkee myös lasten ikärakenteen, pienemmät tarvitsevat enemmän hoitajia. Lapselle pitkät hoitopäivät ovat rasittavia, ja se näkyy lapsiryhmässä levottomuutena. (Kalliala 2008, 268.)

Kallialan (2008) tutkimuksen mukaan alle 3-vuotiaiden ryhmissä tasoerot ovat suuria ja suomalaisen varhaiskasvatuksen laatu on epävaka. Sosiaali- ja terveysministeriön alainen varhaiskasvatuksen neuvottelukunta julkistaa, että laadukas varhaiskasvatusta vaatii ammattitaitoisen henkilöstön. Neuvottelukunta esittää, että henkilöstön koulutustasoa nostetaan ja osaamista kehitetään. Neuvottelukunnan mukaan ammattitaitoisen henkilöstön koulutuksesta ja saatavuudesta huolehditaan. (Sosiaali- ja terveysministeriön uutiset 2008). Varhaiskasvattajien koulutuksen vaikutusta laatuun Kalliala (2008, 271) pitää arkana puheenaiheena. Hänen tutkimuksessaan havaittiin koulutuksella olevan merkitystä lapsen kokemaan laatuun. Kasvattajan henkilökohtaiset taidot ja vaistot vaikuttavat lapsen kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen ja lapsen tunteiden tunnistamiseen (Mikkola ja Nivalainen 2009, 15). Kuinka koulutus takaa kasvattajan persoonan soveltuvuuden kasvatustyöhön?

3 LAPSILÄHTÖINEN VARHAISKASVATUS

Lapsilähtöisyyttä on tutkittu paljon viime aikoina. Lapsilähtöisyys on usein tutkimusten ja teosten punainen lanka. Se on näkökulma, jonka valossa asiaa katsotaan. Useimmat tutkimukset suuntaavat päiväkotimaailmaan.

Kasvatusalan opiskelijat ovat löytäneet lapsilähtöisyyden opinnäytetöidensä aiheeksi mm. Koivula (2010) ja Hissa (2010). Koivula (2010) on tutkinut lapsilähtöisiä käytäntöjä päiväkodissa työntekijöitä haastattelemalla ja lapsiryhmien toimintaa havainnoimalla. Hissa (2010) on tarkastellut kahden lapsilähtöisesti suuntautuneen päiväkodin toimintaa. Toinen oli projektioppimisen toimintamallilla toimiva päiväkoti ja toinen Reggio Emilia pedagogiikkaan suuntautunut. Lasten ja aikuisten haastatteluilla, dokumentteihin perehtyen ja havainnoiden hän on pyrkinyt saamaan esille toiminnan todellisen lapsilähtöisyyden.

Molemmat edellä mainitut tutkimukset tutkivat päiväkotia toimintaympäristönä ja molempien tutkimuksen lopputulosten mukaan lapsilähtöisyys on näkyvä osa lasten päiväkodin arkea. Hujalan ym. (2007, 55) mukaan taas toiminta vaihtelee aikuiskeskeisyydestä lapsilähtöisyyteen ja voi olla kaikkea siltä väliltä.

3.1 Lapsilähtöisyys ja lapsikeskeisyys

Puhuessamme varhaiskasvatuksesta liitetään käsite lapsilähtöisyys siihen vahvasti. Käsitteen voi sanoa olevan ongelmallinen. Sen määrittelemisen selkeästi on vaikeaa (Parrila 2002, 217.) Kallialan (2008, 19) mukaan käsitteenä lapsilähtöisyys on osittain korvannut aikaisemman käsitteen lapsikeskeisyys. Kinoksen (2001, 2) mukaan aiemmin tunnetun lapsikeskeisyyden käsitteen rinnalle muodostuivat 1980-luvun lopulla lapsilähtöisyyden ja aikuislähtöisyyden käsitteet. Toisaalta Kinon (2001, 6) näkee lapsilähtöisen kasvatustajattelen ”erkaantuneen” 1980-luvun lopulla lapsikeskeisestä kasvatuksesta. Kinon (2001) käyttääkin artikkelissaan käsitettä lapsilähtöisyys, kun taas Hytönen (2008) käyttää lapsikeskeisyyden käsitettä. Kinoksen mukaan lapsikeskeinen kasvatustajattelu ei ole välttämättä lapsilähtöistä. Lapsikeskeisessä kasvatuksessa voidaan lasta kohteellistaa ja lapsen osallisuus sivuuttaa. Tällöin aikuisen rooli painottuu. Ai-

kuislähtöisyydessä aikuisen etukäteissuunnittelu, päätöksenteko ja toiminnalliset ratkaisut painottuvat. Hänen mukaansa lapsikeskeisyys voidaan ymmärtää lapsilähtöisyyttä ja aikuislähtöisyyttä yhdistävänä ajattelutapana. (Kinos 2001, 15, 35.)

Tahkokallion (2007, 22–23) mukaan lapsilähtöisyys-käsitteen useat tulkinnat liittyvät kehityspsykologiaan ja sen teorioiden kriittiseen tarkasteluun. Kehityspsykologia on hänen mukaansa jakanut lapsen ja ihmisen kehityksen osiin keinotekoisesti, joka ei ole mahdollistanut lapsen varhaisen sosiaalisuuden merkityksen ymmärtämistä. Kehityspsykologiassa tarkastellaan kehityksen etenemistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Siinä tutkitaan mahdollisuuksia vaikuttaa kehitykseen, sen osatekijöiden tuntemuksella. (Ruoppila 1997, 30.)

Hytösen (2008) mukaan lapsikeskeisyyden käsite on syntynyt monista, jopa toisilleen vastakkaisista olettamuksista ja näkemyksistä koskien lasta ja hänen kehitystään sekä oppimistaan. Kuitenkin lapsikeskeisyyden käsite kuvaa jotakin myönteistä, ja on siten sanana hyvinkin käyttökelpoinen. Hänen mukaansa lapsikeskeisyyden kehittymisen kolme vaihetta voidaan jaotella seuraavasti. Ensimmäisen vaiheen Fröbelin kasvatusnäkemys korostaa lapsen asemaa maailmansa keskipisteenä. Lapsi kuitenkin tarvitsee aikuisen hoivaa ja tukea ajattelunsa rajallisuuden tueksi. Toisessa vaiheessa Sigmund Freud ja Arnold Gesell nostivat esille lapsen kehitysvaiheisiin perustuvan lapsikeskeisyyden. Suuntauksessa korostettiin lapsen toiminnan havainnointia ja kehitettiin lapsen tutkimisen menetelmiä. Kolmas vaihe, progressiivinen kasvatus toi esille pyrkimyksen pienten lasten mahdollisuuksista ohjata itse omaa toimintaansa. (Hytönen 2008, 13–14.)

Kinoksen (2001, 6) mukaan lapsikeskeisellä kasvatuksella voidaan sanoa olevan pitkä historia, jonka esi-isien Comeniuksen, Rousseauin, Pestalozzin ja Fröbelin pedagogiset ajatukset ovat voimissaan vielä tänäkin päivänä. Edellisistä Jean Jacques Rousseaut voidaan pitää lapsikeskeisen ajattelun ensimmäisenä edustajana. Valistuskirjailija Rousseau (1762) korostaa lapsuuden ainutkertaisuutta ja lapsen yksilöllisyyttä. Rousseauin pedagogiikassa keskeisellä sijalla ovat myös lapsen itseohjautuvuus ja sisäinen kehitysjärjestelmä. Lapsella on jo syntymästä saakka itsellään kehitykseensä tarvittavat voimat eli resurssit. Aikuisen tehtävänä on kehitystä kahlitsevien rajoitusten poistaminen. Rousseaulle lapsi on syntyjään hyvä. (Hytönen 2008, 21–23).

Kinos (2001) näkee suomalaisen lapsilähtöisyyden toimintakulttuurin muodostuneen tieteen, taiteen ja kasvatuserinteiden liittymisestä yhteen. Toiminnan peruseriaatteen ovat yhteiskunnallinen aktiivisuus, lapsen aktiivinen toimijuus, osallisuus, ympäristösuuntautuneisuus, kulttuurisidonnaisuus, toistamattomuus, ainutkertaisuus ja tilansidonnaisuus. Lapsilähtöisen kasvatuksen ei toivota synnyttävän hallitsemattomuutta, jossa pohjalla on täydellisen yksilönvapauden ihanne yhteiskuntaelämän kaikilla alueilla. Sen toivotaan tekevän ihmiset tietoisiksi elinolojensa parantamisen mahdollisuuksista. Tavoitteena on auttaa yksilöitä ja yhteisöjä kehityksessä kohti oikeudenmukaista yhteiskuntaa. (Kinos 2001, 15 ja 51.)

3.2 Vaihtoehtopedagogiikat lapsilähtöisyyttä luomassa

Uudistusmieliset kasvatuserisofiat ovat vaikuttaneet tämän päivän varhaiskasvatukseen. Kinoksen (2001) mukaan vakiintuneet vaihtoehtopedagogiikat kuten Montessori-, Steiner-, Freinet- ja Reggio Emilia-pedagogiikka, ovat lapsilähtöisen kasvatuksen keskeisiä vaikuttajia. Ne tuovat hänen mukaansa lapsilähtöisyyteen yhteiskunnallisen näkökulman ja ”aatteellista paloa”. Seuraavissa luvuissa tarkastellaan näistä Montessori-, Steiner- ja Reggio Emilia-pedagogiikkaa.

Montessori-pedagogiikka

Maria Montessorin (1870–1952) luoma pedagogiikka on syntynyt Italiassa. Montessori-pedagogiikassa kasvatuserajattelu eli kasvatuserisofia, perustuu näkemukseen lapsesta ja lapsen kehitymisestä. Montessorin mukaan lapsen kehitys ja kasvu ovat yhteydessä ympäristön esinemaailmaan ja ihmisiin. Lapsen kasvun ja kehityksen tulee tapahtua vapaasti ja luonnostaan. Tällöin lapsen herkkyyks ja ainutlaatuisuus pääsevät esiin. Lapsen oma aktiivisuus ja kulttuuriympäristön kokemukset muodostavat henkisen kehityksen perustan. Lapsen kasvun ymmärtämisen perustana ovat herkkyykskaudet. Ne ovat jaksoja lapsen elämässä, jolloin hän on erityisen vastaanottavainen erilaisille aistimuksille ja lapsi tuo näitä pyrkimyksiään voimakkaasti esille. Montessori-pedagogiikassa korostuu lapsen ja ohjaajan välinen suhde. Ohjaajan tulee tuntea lapsi yksilönä ja ohjata häntä hänen tarpeidensa mukaan. Lapsesta tulee toiminnan johtopiste, josta seurauksena on molemminpuolinen vuorovaikutus. (Ojala 1989, 109, 119.)

Steiner-pedagogiikka

Rudolf Steiner (1861–1925) on perustanut oman pedagogiikkansa korostaen herkkyyttä ja hartautta. Steiner-pedagogiikan kasvatustilfilosofia perustuu antroposofiseen ihmiskäsitykseen, jonka mukaan ihminen koostuu neljästä perusominaisuudesta. Käsityksen mukaiset ihmisen perusominaisuudet ovat fyysinen ruumis, elämän ruumis, sieluruumis ja ihmisen minä. Kasvatuksen tulee tapahtua itseohjautuvasti. Ohjaaja toimii lasten kehitystason mukaisesti. Kasvattajan tehtävänä on luoda kasvuun oikeanlainen luonnollinen kehitysympäristö. Varhaiskasvatustilässä lapsen kasvu ja kehitys tapahtuu pääosin jäljittelemällä. Steiner-pedagogiikassa käytetään hyväksi temperamenttioppia. Jokainen temperamentti sisältää omat lahjansa, joita rohkaistaan. Lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on, yrittämättä muuttaa hänen temperamenttiaan. Steiner-pedagogiikassa taide on avainasemassa, maalaaminen ja piirtäminen. Lähtökohtana on, että jokainen lapsi saa vapaasti käyttää luovaa mielikuvitustaan. (Ojala 1989, 121–125.)

Reggio Emilia-pedagogiikka

Reggio Emilia kasvatustilfilosofia on syntynyt Italiassa Reggio Emilian kunnassa, jonne ensimmäinen päiväkotit rakennettiin vuonna 1944. Loris Malaguzzi, Reggio Emilian kaupungin kunnallisen päivähoitoviraston entinen johtaja, on ollut merkittävässä osassa Reggio Emilian päiväkotien kehityksessä. Päiväkotien organisaatiota ja pedagogiikkaa leimaa asenne, jolla halutaan vaikuttaa lapsiin. Lapsissa piilee voimavaroja ja rikkauksia, jotka on löydettävä. Päiväkodeissa taide on merkittävässä roolissa. Taiteen tekemiseen ja esittämiseen on panostettu, on maalausateljeita, taidepedagogi ja nukketatteriekspertti. Päiväkodit ovat avaria, valoisia ja niissä on suuria ikkunoita ja laseineitä ja peilejä. Reggio Emiliassa yksilöllisyyttä ja henkilökohtaisuutta vahvistetaan. Yhteisyys ja kontaktit mahdollistetaan. Tärkeää on kasvaminen sosiaaliseen yhdessäoloon. (Wallin 1989, 9–17.) Pedagogiikassa painottuu näkemys oppimisesta kykynä ihmetellä ja olla utelias ja halukas oppimaan, lapsen luontaiset voimavarat. Lapsen tutkivat ja löytävät uusia haasteita luonnostaan. (Wallin 2000, 91–92.)

Kinoksen (2001) mukaan lapsilähtöinen kasvatuksen pedagogiikka yhdistetään usein reggiolaiseen pedagogiikkaan. Hän kertoo sen periaatteiden vaikuttaneen omiin ajatuksiinsa lapsilähtöisestä kasvatuksesta. (Kinos 2001, 48.)

3.3 Lapsilähtöisyys käytännössä

Lapsilähtöisyyttä kuvaa lapsen tarpeiden ensisijaisuus (Kalliala 2008, 19). Kinoksen (2001, 38) mukaan lapsilähtöisyydessä olennaista on voimakas usko lapsen kykyihin ja potentiaaliin. Lapsilähtöisyydellä halutaan kuvata päivähoidon laadukasta toimintaa. Toiminta on tuolloin lapsen näkökulmasta mielekästä ja sopivasti haastavaa, lapsen omaa ajattelua tukevaa ja perustuu lapsen aikaisempiin tietoihin ja taitoihin. Lasten omaa toimintaa tuetaan. He saavat itse valita mitä tekevät ja toteuttavat omia ideoitaan. Lapset toimivat tasavertaisessa vuorovaikutuksessa kasvattajien ja vertaisensa eli toisten lasten kanssa. (Parrila 2002, 217–218.)

Lapsilähtöisyys lähtee Hujalan ym. (2007, 56–58) mukaan lapsen yksilöllisyyden kunnioittamisesta ja tarpeiden tunnistamisesta. Tämän näkemyksen mukaisesti toimittaessa aikuisen usko lapsen omaehtoiseen haluun ja kykyyn oppia ja kasvaa korostuu. Kinoksen (2001, 30) mukaan lapsi otetaan huomioon oman minuutensa ja tietämyksensä aktiivisena luojana. Lapsi oppii ja oivaltaa tutkimalla ja kokeilemalla itse. Lapset luovat suhteen opittavaan asiaan itse, eikä oppia ”kaadeta” lapsiin. Aikuisen tehtävänä Kalliala (2008, 23) näkee lapsen rohkaisemisen ja toiminnan rakentamisen lapsesta syntyvän motivaation varaan, aikuinen pyrkii käyttämään hänelle annetut kasvatukselliset mahdollisuudet mahdollisimman hyvin hyväkseen.

Lapsilähtöisen ajattelun myötä, aikuisen tehtävät ja roolit muuttuvat. Toiminnan sisältöjä määrittävät lasten kiinnostuksen kohteet. Pedagogiset ratkaisut syntyvät lasten ja aikuisten maailman yhteensovittamisesta tasavertaisesti. (Kinos 2001, 37–38.) Kallialan (2008, 32) mukaan lapsilähtöisessä kasvatuksessa kasvattajalta vaaditaan paljon. Hänen on pohdittava omia tietojaan, ymmärrystään ja intuitiotaan. Näitä voi jakaa ja vertailla keskusteluissa kollegoiden eli työtovereiden kanssa. Kinos (2001, 49) painottaa pedagogisen kehittämisen lähtökohdaksi toiminnan analyysiä, jossa jokainen voi löytää lähtökohtia ja vahvuuksia kehittämistyötä tukemaan. Asian kuuleminen ei yksistään riitä, vaan tarvitaan sen sisäistämistä ennen kuin päästään asiaa toteuttamaan. Tämä ei tapahdu hetkessä vaan vaatii aikaa ja totuttelua. (Kalliala 2008, 266.)

Lapsilähtöisyyden soveltaminen voi olla ongelmallista. Varhaiskasvatuskirjallisuus ja kasvattajien toiminta antavat sille erilaisia merkityksiä. Käytännön varhaiskasvatustyössä toimitaan lapsikeskeisyyden käsitteen alla, mutta toiminta todellisuudessa vaih-

telee aikuiskeskeisyydestä lapsilähtöisyyteen ja voi olla kaikkea siltä väliltä. Kasvattajat saattavat uskoa toimivansa lapsilähtöisesti, mutta todellisuudessa heidän käytäntönsä ja menetelmänsä ovat aikuiskeskeisiä. (Hujala ym. 2007, 55.)

Lapsilähtöisyyttä korostetaan ja käytetään käsitteenä huolettomasti ja huolimattomasti Kallialan (2008, 19–20) mukaan. Lapsilähtöisyyden vastakohtana taas on aikuiskeskeisyys, jota ei haluta toteuttaa tai tunnustaa toteutettavan varhaiskasvatuksessa. Aikuislähtöisessä pedagogiikassa lapsen kykyjä epäillään. Lasta jopa vähätellään. Vähättelevä suhtautuminen juontuu kehitysvaiheteorian näkemyksiin. Sen mukaan lapsen kuvitteellinen ajattelu ei ole vielä kehittynyt toivottuun ja tavoiteltavaan järkiperäiseen ja totuudenmukaiseen ajatteluun. Perinteisesti päivähoitossa aikuinen suunnittelee toiminnan. Aikuinen antaa virikkeitä lapsille ja motivoi heitä. Aikuinen opettaa lasta. Tärkeää on, että lapset toimivat aikuisen odottamalla tavalla. Aikuinen siirtää oppinsa lapseen, joka sen passiivisesti ottaa vastaan. (Kinos 2001, 21–24.)

Hytösen (2008, 5-6) mukaan vallankäytön kysymyksiä kasvatuksessa on vältelty. Aikuisjohtoisuus on tärkeää pitää mukana näkyvänä toiminnan osana. Silloin aikuisjohtoisuus liitetään lapsilähtöisyyteen, joka painottaa lasten mahdollisuuksia omakohtaisten merkitysten luomiseen ja oikeutta omien asioidensa vaikuttamiseen. Aikuisjohtoisuuden piilottelu ja vallan käytöstä pidättäytyminen voivat johtaa piilotettuihin vallankäytön muotoihin, jotka vaikuttavat haitallisesti lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutussuhteeseen. (Kalliala 2008, 20.)

Piilotettuja vallankäytön muotoja on monia. Aikuinen voi tuolloin Puolimatkan (2010) määritelmän mukaan käyttää nimetöntä auktoriteettia. Siinä aikuinen vetoaa lapsen haluun olla yhtä järkevä ja samanlainen kuin muut, normaali ihminen. Hänen mukaansa valtaa tulisi käyttää avoimesti, etteivät piilotetun vallankäytön manipuloivat muodot pääse vallalle. Puolimatkan mukaan nykyinen lapsilähtöisyyttä korostava kasvatustajattelu asettaa vapauden auktoriteetin edelle, joka on ihailtavaa, mutta käytännössä voi johtaa nimettömään auktoriteettiin. Avointa ja näkyvää vallankäyttöä voidaan kritisoida sen sääntöjen mukaan. (Puolimatka 2010, 248–288.)

Aikuisen vallankäytön näkeminen ainoastaan kielteisessä valossa on yleistä varhaiskasvatuksessa. Aikuinen rajoittaa lapsen kehollista vapautta ja säätelee ajan ja tilan käyttöä. Aikuinen saattaa myös olla haluton kieltämään ja rajoittamaan lasta. Kalliala

(2008) näkee myös vastuusta ja vallasta vetäytymisen osana vallankäyttöä. Aikuinen voi käyttää valtaansa lapsen hyväksi tai lasta vastaan. (Kalliala 2008, 21.)

4 VARHAISKASVATUKSEN TODELLISUUS JA LAPSILÄHTÖISYYDEN IHANNE

Varhaiskasvatuksen sanotaan olevan lapsilähtöistä ja se on kirjattuna tavoitteena varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelmissa. Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma on esimerkkinä lapsilähtöiseen kasvatustoimintaan tähtäävästä toimintasuunnitelmasta. Varhaiskasvatuksen toteutus ei aina seuraa kirjattuja tavoitteita. Lapsen yksilöllisyyden ja ainutlaatuisuuden huomioinnin sijaan lapsi saattaa joutua muokkauksen kohteeksi, jossa tavoitteena on aikuisten määräämään toimintaan sopeutuva lapsi.

Lapsen näkökulman mukana pitäminen arjen kasvatustyössä on aikuisen tehtävä. Aikuisen rooleihin kuuluu olla kasvattaja ja hoitaja. Se, kuinka hän roolinsa hoitaa on ensiarvoisen tärkeää lapsen hyvinvoinnin kannalta. Aikuinen on vastuussa onnistuneesta vuorovaikutuksesta, jossa aikuisen läsnäolo, aitous ja rehellisyys ovat välttämättömiä. Varhaiskasvatustoiminnassa lapselle tulee taata vapaa leikkiminen ja liikkuminen.

4.1 Normaali ja sopeutuva lapsi

Päiväkodissa suositetaan sopeutuvaisia lapsia. Silloin lasten tarpeiden ja tunteiden edelle nostetaan päiväkodin toimivuudesta huolehtiminen. (Kokljuschkin 2001, 89.) Päiväkodeissa lasten toiminnot yhtäaikaistetaan. Lapsen on säädeltävä ja mitoitettava toimintansa ryhmän toiminnan mukaan. Päiväohjelman jaksottaminen vähentää lapsen mahdollisuuksia vaikuttaa siihen mitä tapahtuu, vaikka kasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen yksilöllistä kehitystä kaikilla eri osa-alueilla. (Kinos 2001, 28.)

Varhaiskasvatusinstituutio ohjaa ja vaikuttaa lasten toimintaan ja elämään yhteiskunnassa vallitsevan käsityksen mukaisesti. Kasvatustoiminnalla lapsen toiminnasta ja kehityksestä halutaan muokata tavallista ja keskivertaista. Kyse on lapsen toiminnan normalisaatiosta. Siihen kuuluvat myös oletukset lapsen oikeasta, ihanteellisesta, terveestä ja itseohjautuvasta toiminnasta. Varhaiskasvatussuunnitelma omalta osaltaan

tukee, kontrolloi eli valvoo ja ohjaa lasten, vanhempien ja perheiden elämää tietyillä tavoilla. (Alasuutari 2010, 25–26.)

Päivittäiseen elämään ja sosiaaliseen todellisuuteen luovat järjestystä rutinoituneet ajatus- ja toimintatavat eli rutiinit. Ne ovat luonnollisena näyttäytyviä asioita, joita tehdään jatkuvasti. Päivähoidon tavat rakentavat järjestystä omalla osallaan, ne käsittävät toimintoihin, vuorovaikutukseen ja keskinäisiin suhteisiin liittyvät käytännöt. Päivähoito, yhteiskunnallisena instituutiona, pyrkii tuottamaan toimijansa tietynlaisiksi. Lasten, vanhempien ja työntekijöiden oletetaan olevan tietynlaisia ja käyttäytyvän tietyllä tavalla, tavoitteena olla tavallinen. (Alasuutari 2010, 149–150.) Kiireetön päivärytmi, perushoidon arvostaminen, tarinat, sylihetket ja lepo sisältävät arvokkaita rutiineja. Joustamisen ja auttamisen rutiinit mahdollistavat toiminnan paremman resurssoinnin eli järjestelyn. Rutiinien lisäksi lapsi tarvitsee kokemuksen omasta merkityksestään tapahtumien kehittämisessä. (Reunamo 2007, 110.) Toisaalta lapsen elämään tuo turvallisuutta se, että asiat ja tapahtumat toistuvat samanlaisina (Piironen-Malmi ja Strömberg 2008, 33).

Odotus omatoimisesta ja itseohjautuvasta lapsesta on yksi arjen toimintoja ohjaava tapa. Lapsen odotetaan tunnistavan ruumillisia tarpeitaan ja kehonsa toimintoja sekä kykenemään säätelemään ja ilmaisemaan niitä esim. ruokailuun ja lepoon liittyen. Alasuutarin (2010) käyttämän sukupolvijärjestyksen käsite tarkoittaa sitä, että aikuisen määrää toimintojen järjestyksen ja aikataulun ja lapsen oletetaan noudattavan aikuisen määräystä. Sen mukainen toiminta on aikuisen päättämää, suunnittelemaa ja ohjaamaa ja lapsi mukautuu tähän järjestykseen. Lapsi on alistettu aikuisen tahdolle. (Alasuutari 2010, 156–159.)

Päivittäiset toiminnan tavat osoittavat aikuisen määräysvallan ja lapsen omatoimisuuden ja itseohjautuvuuden ristiriidat. Esimerkiksi ruokailuun tai lepoon liittyvissä tilanteissa lasten ei katsota voivan tietää tai tunnistaa heille sopivinta ja tarpeellisinta tapaa toimia vaan sen määräävät ja tietävät aikuiset. Samaan aikaan kuitenkin aikuiset odottavat lapsilta oman kehon hallintaa ja kontrollia. Ruokailun osalta lapsen tulee tunnistaa mieltymyksensä ruokaa kohtaan sekä tarpeensa ruuan määrän suhteen. Levossa kyse on aikuisen määräämästä levon tarpeesta, joka lapsen on hyväksyttävä. Lisäksi lapsen olisi hallittava kehonsa makaamalla hiljaa ja rauhallisesti vuoteessa. Malmi-Piironen ja Strömberg (2008, 36) sanovat tätä vastoin, että lapsen on annettava herätä

omia aikojaan päiväunilta. Tavallinen lapsi noudattaa aikuisen ohjeita ja määräyksiä ja ei pyydä aikuiselta ”suotta” apua vaan toimii omatoimisesti, mutta vain aikuisen asettamien sääntöjen rajoissa. (Alasuutari 2010, 158 ja Kalliala 2008, 35.)

Aikuisten odottamalla tavalla toimiva normaali lapsi osoittaa iloisuutta ja hyvää mieltä päivähoidossa ja on kiinnostunut ohjatusta toiminnasta. Lapsi tulee mielellään päiväkotiin hyväksyen sen aikuiset ja heidän tarjoamansa läheisyyden ja hoivan. Lapsi juttelee mieltään painavista ja muista asioista mielellään aikuisille. Lapsen pyrkimys saada vain yksi aikuinen itselleen tai muuten vahva kiinnittyminen päiväkodin aikuisiin on tapojen vastaista. (Alasuutari 2010, 163–164.)

Lasten toiminnan arvioinnin lähtökohtana ovat päiväkodin toimintatavat ja rutiinit. Joskus myös lapsiryhmä toimii arvioinnin lähtökohtana lasta verrattaessa toisiin lapsiin. Päiväkodin näkemykset ovat vain yksi näkökulma lapseen ja hänen toimintaansa. Yhteistyössä merkityksellistä olisi antaa tilaa myös vanhemman toisenlaisille ja mahdollisesti päinvastaisille näkemyksille lapsesta. (Alasuutari 2010, 174.)

4.2 Aikuisen roolit ja tehtävät

Mikkola ja Nivalainen (2009, 52) ovat esittäneet kasvattajan roolikartan. Aikuisen rooleihin heidän mukaansa kuuluvat olla elämäntaidon opettaja, ihmissuhteiden opettaja, rajojen asettaja, rakkauden opettaja sekä hoitaja ja huoltaja. Tämä näkemys perustuu vanhemmuuden roolikarttaan (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä). Aikuisella on oltava taito muuttaa ohjastaan lapsen taitoja vastaavaksi, taito joka lasten vanhemmilla on (Silvén 2002, 120). Onkin mielestäni tärkeää muistaa ja hyväksyä se, että ammattikasvattajan roolissa on hyväksyttävää ja jopa suositeltavaa olla inhimillinen, ihmisläheinen ja mennä lapsen lähelle samalla tavalla kuin vanhempi. Hoitaja tai kasvattaja on lapsen kasvun tukena takaamassa lämpimän ja turvallisen suhteen (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36). Lasten vanhempien taitoja voi siis käyttää hyväksi lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen toteutuksessa. Ovathan ammattikasvattajat usein myös omien lastensa vanhempia.

Australian Queenslandin osavaltiossa on rakennettu lasten kasvatukseen sosiaalisen ja emotionaalisen eli tunne-elämän hyvinvoinnin malli. Siinä on kyse kasvattajan sydämen, pään ja käsien yhteistyöstä. Sydämellä mukana oleva kasvattaja takaa laaduk-

kaan hoitosuhteen. Elämänkokemus vaikuttaa kasvattajan arvoihin ja siihen millainen hän on. Elämänkokemus vaikuttaa myös siihen millaista tietoa kasvattaja omaksuu eli miten hän käyttää päätänsä. Nämä taidot ovat taustalla kun kasvattaja toteuttaa työtään soveltaen taitojaan käytännössä eli käsien työssä. (SEEDS – mental health promotion framework.)

Kasvattajalta vaaditaan sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä vastata lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Kasvattajan tulee mahdollistaa ilmapiiri, jossa lapset kokevat yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta. Hänen pitää ylläpitää ja kehittää ammatillista osaamistaan ja tiedostaa varhaiskasvatuksen muuttuvat tarpeet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16–17.)

Kasvattajalla odotetaan olevan kasvatustietoisuutta. Kasvatustietoisuus on kasvatuksen käsitteiden kokonaisuus, joka ilmenee kasvattajan toiminnassa. Kasvatustietoisuus edellyttää kasvatukseen ja ihmisen kehitykseen liittyvän teorian tiedon tuntemusta. Kasvatustietoisuus ilmenee käytännön kasvatustoiminnassa, vuorovaikutuksessa lasten kanssa ja käsityksissä itsestä kasvattajana. (Alho-Kivi 2002, 61–62.) Kasvattajalle on annettu tärkeä ja vastuullinen tehtävä lapsen hyvän elämän ja itseksi kasvamisen tiellä. Eettisen vastuun omaavilla kasvattajilla on kyky reflektiiviseen ajatteluun ja arviointiin. Reflektiivisyys on kyky tarkastella omia tunteitaan ja omaa toimintaa ja löytää tarvittaessa muita tapoja toimia. (Piironen-Malmi ja Strömberg 2008, 9.)

Aikuisen vuorovaikutustaidot ovat merkitsevässä roolissa. Kasvattajan sitoutuneisuus, herkkyys ja kyky reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin vaikuttavat lapsen kanssa käytävään vuorovaikutukseen. Kasvattajan tulee kannustaa lasta ja mahdollistaa hänen omatoimisuutensa ja oman osaamisen ilon kokemukset. Kasvattaja antaa lapselle hänen tarpeensa mukaisen avun. Lapsen hyvinvointia edistävät mahdollisimman pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet. Kasvattaja on läsnä oleva, sitoutunut, herkkä, rohkaisija, auttaja ja hyvinvointiin pyrkivän ilmapiirin luoja. (Kalliala 2008, 28–29.)

Aikuisen rooli on yhdistetty kasvattajan ja hoivaajan tehtäviin. Merkityksellisiä lasten kokemuksille ovat aikuisen asenteet, tunnepitoinen sitoutuneisuus, tiedot ja kokemukset. Työ on vastuullista ja vaativaa. Aikuisen tulisi olla eloisa ja leikkimielinen. Tavoitteena on tuottaa lapselle hyvää oloa, johon päästään kekseliäisyydellä ja viitseliäisyydellä (Piironen-Malmi ja Strömberg 2008, 35). Aikuisen on hyvä iloita siitä, että

saa olla osallisena lapsen elämän ja kehityksen tukemisessa. Max Van Manen (1990) mukaan lapsesta saa tietoa huolehtimalla hänestä. Vuorovaikutuksessa kasvattaja voi löytää tien lapsen maailmaan ja oppii ymmärtämään lasta. Max Van Manenin esittämä käsite pedagoginen taju, ilmenee Kallialan (2008) mukaan kasvattajan tavassa nähdä herkkyyttä vaativat tilanteet, ymmärtää näkemänsä merkityksen, tuntea tilanteen merkitys, tietää mitä ja miten tehdä. Pedagogisesti pätevä myös toimii oikein. (Kalliala 2008, 30–31.)

Kalliala (2008) kirjoittaa, että Dencikin, Bäckströmin ja Larssonin (1992) mukaan päiväkodin henkilökunta tekee enemmän työtä ilman lapsia kuin lasten kanssa. Ilman lapsia he saattavat tehdä työtä lapsia varten. Vuorovaikutuksesta voidaan vetäytyä psyykkisesti tai fyysisesti. Poissaolevat aikuiset etäännyttävät lapsia ja aikuisia toisistaan. Ammatillinen neutraalius on lapsen rutiininomaista hoitoa. Vuorovaikutusta voi kuvata lannistavaksi, jossa lasta harvoin rohkaistaan, lähinnä muistutetaan ja neuvotaan ojentavasti. (Kalliala 2008, 31.)

Viisaan ja hyväntahtoisen aikuisen läsnäolo on tärkeää. Se vaikuttaa lapsen kehitystä edistävällä tavalla. Varsinkin pienimpien, alle kolmevuotiaiden päivähoidossa aikuisen tulee olla täysin läsnä, niin fyysisesti kuin psyykkisesti. (Kalliala 2008, 33.) Tahkokallio (2007, 25) puhuu lasten kasvatustoiminnan vaativuudesta. Hänen mukaansa aikuiselta odotetaan lapsen havainnointia ja läsnäoloa. Hän sanoo, että aikuisen tulee tunnistaa lapsen kehitykseen liittyvät tarpeet sekä rajata ”tilaa”, jonka sisällä lapsi voi turvallisesti ja omaehtoisesti toimia. Välittävä aikuinen haluaa tehdä lapselle hyvää kuuntelemalla, osoittamalla empaattisuutta ja kiinnittämällä huomiota toiseen ihmiseen. (Piironen-Malmi ja Strömberg 2008, 10.) Empatia on hyvä keino tukea lapsen tunne-elämää. Empatialla tarkoitetaan kokonaisvaltaista toisen asemaan eläytymistä. Kasvattajan herkkyys auttaa tunnistamaan esimerkiksi lapsen itkun syy ja toimimaan tilanteessa lapsen tarpeen mukaisesti. (Koivunen 2009, 33).

Lindahl (2002) kirjoittaa Kallialan (2008) mukaan siitä, miten aikuiselta vaaditaan kykyä katsoa asioita lapsen kannalta. Aikuiselta vaaditaan herkkyyttä ja nöyryyttä ymmärtääkseen lapsen ilmaisun eri tavat. Lapsen näkökulman omaksumisessa on kyse siitä, että aikuinen ymmärtää miten lapsi maailman hahmottaa ja mitä lapsi ajattelee toimiessaan eri tilanteissa. Lapsen ilmaisutapojen ymmärtäjän on nähtävä lapsi pärjäävä, osaavana ja tarvitsevana. (Kalliala 2008, 18–19)

Aikuisen suorittaman havainnoinnin avulla kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus voi tulla paremmaksi. Lapsi tulee kasvattajalle tutummaksi. Havainnoinnin lähtökohtana on kasvattajan halu oppia ymmärtämään lasta. Sen olisi oltava ennakkoluulotonta, sillä omat mielikuvat saattavat ohjata havainnointia. Havainnoinnista ei ole lapselle haittaa, mikäli kasvattajan omat kielteiset tunteet ja ennakkokäsitykset lapsesta voidaan sulkea pois mielestä. Yksilöhavainnoinnissa voidaan saada tarkempaa tietoa lapsen kehityksen osa-alueista ja oppia tuntemaan lapsi paremmin. Kasvattaja pystyy ymmärtämään lasta paremmin. Havainnoinnin avulla saatu tieto on tärkeää lapsen kehitystä tukevan toiminnan toteutuksessa ja suunnittelussa. (Koivunen 2009, 24–27.)

Kallialan (2008) mukaan aikuinen näyttää karttavan läheistä suhdetta lapseen ja vaikuttaa siltä, ettei heillä ole hauskaa työssään, kovinkaan usein. Iloinen ja myönteinen elämänasenne saattaa unohtua arjen puurtamisessa. Lasten elämänmyönteisyys on vertaansa vailla. Sen tukeminen ohjaamalla ja omalla toiminnalla on kasvattajan tehtävä. (Viittala 2006, 123).

Kalliala (2008) kirjoittaa kuinka Kolben (2002) mukaan varhaiskasvatusjärjestelmämme kyllä huolehtii lapsista mutta järjestelmän puutteena on kuitenkin yhteisten ilon tunteiden ja kiintymyksen tunteiden näyttäminen. Kalliala miettii sitä, että voiko ammatillisuuteen vaikuttaa haitallisesti vuorovaikutussuhteen perustuminen kiintymykseen, hoivaan ja läheisyyteen. Muotoihin, jotka kuvastavat vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Työpaikan ilmapiirissä on oltava lupa kasvaa ammatillisesti ja olla hyvä hoitaja, tähdentää Kalliala. Hän sanoo, ettei se kuitenkaan ole aina itsestään selvää, vaan ihmiset pyritään tasapäistämään, ettei kukaan nouse toisen yläpuolelle. (Kalliala 2008, 34–35, 148 ja 258.)

4.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen on osa nykypäivän lapsikeskeistä ja lapsilähtöistä varhaiskasvatustoimintaa. Alasuutari (2010) on tutkinut lapsen varhaiskasvatussuunnitelman merkitystä varhaiskasvatuksessa vanhempien ja työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksen mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ei näytä olevan käytössä päiväkodin arjessa kovinkaan laajasti. Varhaiskasvatussuunnitelmia käytetään vain harvoin lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun. Ne antavat

tiivistetyn kuvauksen lapsen toiminnasta kehityksen eri osa-alueilla vanhempien näkökulmasta ja kiinnittyvät heikosti päiväkodin kasvatustyöhön. (Alasuutari 2010.)

Varhaiskasvatussuunnitelmalla pyritään luomaan edellytykset lapsilähtöisen kasvatuksen toteuttamiselle. Suunnitelman tarkoituksena on toimia päivähoidon arkea ohjaavana työkaluna. Suunnitelmassa huomioidaan mm. lapsen kokemukset, tarpeet, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilöllisen tuen ja ohjauksen tarpeet. Tavoitteena on toteuttaa kasvatusta jokaisen lapsen yksilölliset lähtökohdat huomioiden. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toteutetaan yhdessä vanhempien kanssa. Yhtenä tavoitteena on kehittää vanhempien ja työntekijöiden yhteistyötä. Vanhemmat olettavat, että päivähoidossa toimitaan heidän periaatteidensa mukaisesti. Alasuutarin (2010) tutkimuksen mukaan päiväkodissa vanhemmalla ei oleteta olevan samanlaista kasvatuksellisen asiantuntijan asemaa kuin työntekijällä. Hänen mukaansa vanhemmat tarjoutuvat useammin lapsensa kasvatuksen asiantuntijoiksi, kuin työntekijät heiltä sitä odottavat. Lapsi itse ei ole yleensä läsnä varhaiskasvatussuunnitelman keskusteluissa, muuten kuin puheessa. (Alasuutari 2010.)

Varhaiskasvatussuunnitelman keskusteluissa lapsen mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon (ks. Lapsen oikeuksien sopimus) ei oteta käytännössä huomioon. Voisiko se olla mahdollista, ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso? Varsinkin vanhemmat lapset voisivat kertoa omia mielipiteitään itseään koskevilla keskusteluilla. Lapsen mukaanottaminen saattaa tuntua haasteelliselta. Lapsen kehitykseen liittyvät asiat pitäisi nähdä voimavarojen etsintänä, tilanteissa joissa ne koetaan ongelmallisiksi. Vahvuuksiin tähtäävässä keskustelussa lapsi voi ja pitää olla aktiivisesti mukana.

Varhaiskasvatussuunnitelman puitteissa vanhempien kanssa käydyt keskustelut antavat tärkeää tietoa lapsesta. Esille tulevat tiedot lapsen vahvoista puolista ja mielenkiinnon kohteista voivat olla pohjana toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. (Koi-vunen 2009, 28.) Varhaiskasvatussuunnitelman lomakkeet tuottavat oletuksia ja ihanteita lasten ja heidän toimintansa normaaliudesta Alasuutarin (2010) tutkimuksessa heräsi kysymys siitä, kuinka lapsen varhaiskasvatussuunnitelma vaikuttaa lapsen arkeen ja mikä sen merkitys on. Valtakunnallisten ohjeiden mukaan sen tulisi ohjata päivähoidon kasvatustoimintaa. (Alasuutari 2010, 70, 177.) Lasten vanhempien ja päivähoidon yhteistyö pelkästään ei riitä lapsilähtöisen kasvatuskulttuurin muodosta-

jaksi. Vanhempien asiantuntijuus lapsensa intresseissä eli asioissa voi olla kyseenalaista päivähoiton kasvuympäristössä. (Kinos 2001, 34.)

4.4 Lapsen ainutlaatuisuus

Lapsilähtöistä kasvatusta ohjaa näkemys lapsesta ainutlaatuisena ja ainutkertaisena. Lapsen ainutlaatuisuuden huomioiminen kasvatuksessa on tärkeää. Jokaisen lapsen ominaislaatu on kunnioitettava ja se on otettava kasvun perustaksi. Lapsen yksilölliset piirteet ja tarpeet pitää myös huomioida ryhmässä. Lapsen persoonan syntyyn voidaan katsoa vaikuttavan perimän sekä ympäristön. Perimä eli yksilön geneettinen rakenne vaikuttaa herkkyyteen ympäristön olosuhteille. Geenit saavat merkityksensä siinä ympäristössä, missä ne ovat. (Koivunen 2009, 19–20.)

Jokaisella lapsella on ominainen tapa toimia ja käyttäytyä. Tätä kutsutaan temperamentiksi. Temperamenttipiirteitä ovat mm. vilkkaus, rauhallisuus, ujous, äkkipikaisuus, sinnikkyys, levottomuus, aktiivisuus ja sosiaalisuus. Temperamenttipiirteet pysyvät melko samanlaisina läpi iän. Myös temperamentti on ympäristön kanssa jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Lasten sopeutumisvaikeudet voidaan nähdä ympäristön ja temperamentin yhteensopimattomuutena. Temperamenttipiirteet voidaan jakaa kolmeen tyyppiin, jotka ovat helppo, hitaasti lämpiävä ja vaikea temperamentti. (Koivunen 2009, 20–21.)

Lapsen toiminnan arvioinnissa on otettava huomioon lapsen ominaislaatuun liittyvät seikat. Ominaispiirteet on syytä erottaa kehitykseen liittyvistä vaikeuksista. Lapsen yksilöllisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa on olennaista nähdä se, kuinka lapsen temperamentin laatu vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. Myös kasvattajan ominaisuudet vaikuttavat tuen tarpeen arviointiin. Merkityksellistä on se, kuinka hyvin kasvattaja ymmärtää lapsen käyttäytymistä, millaisia tunteita ja ajatuksia lapsi kasvattajassa herättää ja millaisena kasvattaja näkee lapsen. (Koivunen 2009, 23–24.) Kokljuschkinin (2001, 31, 87) mukaan kasvattajat uskovat lapsen sisällä olevaan aarteeseen ja lapsen kannalta parhaisiin saavutuksiin päästään keskittymällä lapsen vahvuuksiin.

Lapset kokevat ja näkevät asioita omalla ominaisella tavallaan. Reunamon (2007) mukaan lapset suuntautuvat samassa tilanteessa eri tavalla. He myös suuntautuvat erilaisiin tilanteisiin. Kasvattajan voi olla vaikea tavoittaa yksittäisen lapsen senhetki-

nen tila ja tilanne. Omia ratkaisujaan tekemällä lapsi luo omaa paikkaansa. Lapsi syventää tapaansa sopeutua ympäristöön ja tarvittaessa muokkaa sitä. (Reunamo 2007, 38.) Vaikka ei oppimista tapahtuisikaan, Koivusen (2009) mukaan jo onnistumisen kokemus on merkittävä. Onnistumisen kokemuksia syntyy siitä, että toiminta on lapsen kehitystasolle sopivaa, innostuneisuutta palkitaan ja suorituksista ja käyttäytymisestä kiitetään. (Koivunen 2009, 38–39.) Tärkeitä lasten osallistumiselle ovat riittävä aika ja tila (Reunamo 2007, 112). Omatoimisuuteen kannustamisessa lapsen viireys- ja tunnetilan huomioiminen on kasvatustoiminnan luovaa ja uutta edistävää toimintaa (Kalliala 2008, 172).

Lasten pohdiskelu on arvokasta ja ainutlaatuista. Merkittävää on se, miten aikuiset suhtautuvat lasten esittämiin kysymyksiin. ”Lapsi kykenee vielä hämmästyttämään ja ihmettelemään” (Freese 1992). Lapsen ajattelu ei ole jäykän sovinnasta eikä välinpitämätöntä. Aikuiset saattavatkin yrittää tukahduttaa lapsen ominaisen tavan pohtia ja kyseenalaistaa, sen sijaan että lähtisivät lapsen kanssa yhdessä etsimään vastauksia. (Freese 1992, 19.)

Lapsen elämysmaailmaan pääsee osalliseksi lapselle ominaisen kielen kautta. Se kertoo kasvattajalle lapselle merkityksellisistä asioista sekä lapsen taidoista ja persoonasta. Sadutus on yksi tapa saada yhteys lapsen kieleen ja maailmaan (Reunamo 2007, 91.) Sadutus-menetelmässä halutaan osoittaa, että on kiinnostuttu juuri siitä, mitä kertoja haluaa tuoda esille. Menetelmässä tarvitaan kynää ja paperia. Aikuinen kirjaa lapsen kertoman sadun tai tarinan sanasta sanaan ja lopuksi lukee sen hänelle, lapsi voi tarvittaessa muokata lopputulosta. Tarkoituksena on hyväksyä lapsi juuri sellaisena kuin hän sillä hetkellä on. (Karlsson 1999.)

4.5 Vuorovaikutus

Onnistunut vuorovaikutus edistää lapsilähtöisyyden toteutumista kasvatuksessa. Kalliala (2008) kuvaa tutkimuksessaan Kengu-Ru – intervention toteuttamista helsinkiläisissä päiväkodeissa. Kysymys oli hankkeesta, jonka avulla pyrittiin lisäämään aikuisten sensitiivisyyttä eli herkkyyttä ja aktivointitaitoja erityisesti ”leikkipitoisissa” tilanteissa. Hankkeen tavoitteena oli myös selvittää päivähoidon omahoitaja-suhteen vahvistamisen merkityksiä aikuiselle ja lapselle. Tutkimuksen tuloksiksi Kalliala luettelee sen, että Kengu-Ru – interventio mahdollistaa aikuisten sensitiivisyyden lisäämisen ja

aktivointitaitojen kehittämisen, osaamisen ja motivaation on kuitenkin oltava riittävää. Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota aikuisten tekoihin, joita arvioitiin suhteessa lapsiin. Arvioinnissa keskityttiin aikuisen sensitiivisyyteen, aktivointitaitoihin ja kykyyn säädellä lasten vapautta ihanteellisella tavalla. (Kalliala 2008, 185.)

Aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus on haasteellista, jossa tulisi pyrkiä lasta kunnioittavaan ja kuuntelemaan toimintaan. Vuorovaikutuksen muotoutumiseen vaikuttavat vallalla olevat ja omaksutut käsitykset lapsuudesta ja lapsista. Lapsen ole-musta koskeva uusi tieto voi olla apuna auttamassa aikuista lapsen tarpeita ymmärtävän vuorovaikutuksen synnyssä. Aikuinen pystyy kuitenkin päättämään milloin on ja milloin ei ole vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Lapset joutuvat tyytymään siihen, mitä aikuinen haluaa itsestään antaa. (Kalliala 2008, 11–12, 183.)

Kiintymyssuhteella on ratkaiseva merkitys lapsen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kasvun kannalta (Tamminen 2004, 63). Kiintymyssuhde on pitkäaikainen tunneside Bowlbyn (1988) ja Ainsworthin (1991) määritelmien mukaan. Ihminen luo sen ainutlaatuiseksi koettuun toiseen ihmiseen. Tunneside luodaan turvallisuuden tunteen takaamiseksi. Tämä tunnesiteen luominen tapahtuu usein tiedostomattomasti jo lapsuuden vuorovaikutustilanteissa läheisten ihmisten kanssa. Kiintymyssuhde voi olla turvallinen tai vähemmän turvallinen. Kiintymyssuhteen muotoutumisessa olennaisella sijalla on aikuisen psyykkisen läsnäolon laatu. Sensitiivinen aikuinen tunnistaa lapsen ilmaisuja ja reagoi lapsen viesteihin ja käyttäytymisen vihjeisiin. Kiintymyssuhdetta on tutkittu lasten ja vanhempien vuorovaikutusta havainnoimalla. (Silvén 2002, 130.) Kiintymyssuhde syntyy yleensä ensin vanhempiin, mutta joskus myös pysyvään päivähoitajaan (Tamminen 2004, 64).

Lapselle on tarpeellista aikuisen osoittama kiintymys sekä mahdollisuus kiintyä itse aikuiseseen kasvunsa aikana. Kiintymys on pysyvä inhimillinen perustarve, joka on täytettävä myös kodin ulkopuolella. Välittäminen osoittautuu tärkeäksi tekijäksi kasvattajalle. Kasvattajalle tulisi antaa mahdollisuus luonnollisten ihmissuhteiden rakentamiselle, jotka vaativat aikaa ja jatkuvuutta. Tammisen mukaan tämä mahdollistuu päivähoidon henkilöstön pysyvyydestä huolehtimalla. (Tamminen 2004, 76–77).

Avoin ja rehellinen vuorovaikutus on hyvälle kasvatukselle keskeistä (Kalliala 2008, 20). Tunteista puhuminen on erityisen tärkeää. Kasvattajan tehtävänä on auttaa lasta

tunnistamaan ja nimeämään erilaisia tunteita. Kasvattajan on tärkeää tunnistaa ja käyttää omia tunteitaan Erna Furmanin mukaan. Hänen mielestään ” tärkeintä on, että pystyy arvostamaan lasta omassa itsessään, ei pätevää, pystyvää puolta itsessään vaan sitä puolta, joka ymmärtää ja tuntee, mitä on olla avuton ja riippuvainen ja omistaa vain rajalliset keinot hallita itseään ja maailmaa”. (Lund ym. 2003, 255) Lapset herättävät aikuisissa erilaisia tunteita. Tunteiden tiedostaminen toimii edellytyksenä uudelle tavalle katsoa, ymmärtää ja ottaa vastaan kokemus, joka muuttaa ymmärrystämme aikuisen ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta. (Kalliala 2008, 251.)

Piironen-Malmi ja Strömberg (2008, 16) esittävät lapsista aidosti välittävän hoitajan edellytyksiä erään lastentarhanopettajan sanoin: ”Sillä pitää olla tolkuttoman suuret korvat ja iso, iso sydän, suuri syli ja paljon käsiä, mutta vain pieni suu.” Aikuisen tehtävänä on synnyttää rikas toimintaympäristö ja varmistaa jokaisen lapsen pääsy tarjolla oleviin mahdollisuuksiin. Tavoiteltavaa aikuisen ja lapsen välisessä kanssakäymisessä on lämmin vuorovaikutus, lapsen arvostaminen yksilönä, myönteisen tuen antaminen ja herkkyys lapsen reaktioille. (Kalliala 2008, 65–67)

Aikuisen ja lapsen välinen suhde perustuu tunteisiin. Toimivan vuorovaikutussuhteen syntyyn vaikuttaa aikuisen herkkyys huomata lapsen antamat merkit. (Piironen-Malmi ja Strömberg 2008.) Corsaron (1997) mukaan lapset pyrkivät pitämään yllä kodista lähtöisin olevaa turvallisuuden tunnetta myös päivähoidossa etsimällä aikuis- ja lapsisuhteissaan emotionaalista suhdetta ja kumppanuutta, kirjoittaa Kalliala (2008, 37.) Lapset tarvitsevat kodinomaisia ihmissuhteita, joissa aikuinen välittää lapsesta, kuten Piironen-Malmi ja Strömberg (2008, 30) esittävät. Yhteenkuuluvuuden tunnetta tarvitaan lasten ja aikuisten välisessä suhteessa. Se syntyy yhteisen tekemisen ja yhdessäolon kautta. (Kalliala 2008, 38.) Yhdessä tekeminen ei ole aina helppoa kun lasten leikkien luonne ja aikuisten halu pitää paikat siistinä ovat pahasti ristiriidassa (Kokljuschkin 2001, 68).

Kalliala (2008) kirjoittaa tanskalaisesta varhaiskasvatuksen kehittämishankkeesta, jossa päiväkodissa luovuttiin monista säännöistä ja lapset saivat oikeuden sanoa ei. Tämä hanke vähensi aikuisten ja lasten välisiä yhteenottoja, mutta lasten väliset konfliktit sen sijaan lisääntyivät. Asialla oli kaksi puolta. Toisaalta lapset pääsivät kehittämään omia ratkaisukeinojaan ja toisaalta vahvemmat lapset pääsivät syrjimään heikompiin. Ristiriitatilanteet voivat toimia oppimista edistävinä. Jokaiseen kiistaan ei

tarvitse puuttua. Kalliala tähdentää toisten huomioonottamisen tärkeyttä. Lapsi ei saa syrjiä toista lasta. Syrjityn lapsen kokemus on otettava huomioon. (Kalliala 2008, 18, 251–254.)

Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus on usein fyysistä (Kalliala 2008, 260). Se on hellää kosketusta hoitotilanteissa ja avoin syli sekä lämmin käsi, johon vai tarpeen tullen tarttua. Kallialan (2008) tutkimuksessa tuli esille, että lapsen läheisyys tuottaa aikuiselle mielihyvää (ks. myös Pyykkö, Salpakivi ja Vuorio 1989) ja vahvistaa työn kokemista mielekkääksi. Tästä voisi päätellä, että lapsenomaisten ja turvallisten aikuisten läsnäolo tuottaa myös lapselle mielihyvää. Lapsen ja aikuisen läheinen vuorovaikutus, jossa kosketus on olennaista, mahdollistaa vastavuoroisuuden toisen tuntemisessa ja luottamuksessa (Pyykkö, Salpakivi ja Vuorio 1989, 11).

4.6 Leikki ja liikkuminen

Leikki, luovuus ja taiteet edistävät psyykkistä hyvinvointia ja kuuluvat ihmisen perusoikeuksiin (Sinkkonen 2003, 160). Bettelheimin (1989) mukaan lapsi tarvitsee ”leikki-tilaa”. Fyysisen tilan lisäksi se tarkoittaa myös henkistä tilaa, jossa lapsi voi vapaasti ja rauhassa kokeilla ja tutkia, leikkiä ideoilla, olla luova. Saadakseen leikkiä ideoilla lapsi tarvitsee aikaa ja vapautta leikkiä sillä tavalla kuin haluaa, eikä vain sillä tavalla mitä aikuinen pitää asianmukaisena. (Bettelheim 1989, 205)

Leikki voi toimia aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen sisältönä. Leikin keskeisinä tunnusmerkkeinä voidaan pitää vapaaehtoisuutta, sisäistä motivaatiota, se on tyydytystä tuovaa ja prosessin tekeminen on ensisijaista. Leikki on ennemminkin suhtautumistapa kuin tietynlaista tekemistä. (Kalliala 2008, 40–41.) Lasten leikkikulttuurissa liikutaan alueella, jolla lapsi toimii omillaan, omista yksilöllisistä lähtökohdistaan. Kasvatuskulttuurin luonteenomaiset piirteet eivät pääse leikissä vaikuttamaan yhtä vahvasti kuin muussa arkisessa vuorovaikutuksessa. Kasvatuskulttuuri kuitenkin vaikuttaa ja ohjaa lasten leikkejä. Lapsille sallitaan ja tarjotaan tiettyjä leikkejä. (Kalliala 1999, 290.)

Yleisesti uskotaan, että jos aikuinen puuttuu lapsen leikkiin, se vaikuttaa leikin kehityksellisiin hyötyihin (Kalliala 2008, 55). Bettelheimin (1989) mukaan lapsen leikki on hyväksyttävä siihen puuttumatta, jollei se vaaranna lapsen terveyttä. Hän painottaa

leikin olevan tärkeä keino lapsen kohtaamien ongelmien ja asioiden purkuun. Asioiden joiden olemassaoloa ja merkitystä lapselle aikuinen ei voi ymmärtää. Leikki on lapsen salainen kieli, jota aikuisen on kunnioitettava vaikka ei ymmärtäisikään sitä. (Bettelheim 1989, 197.)

Leikin aikana kasvattajalla on mahdollisuus havainnointiin ja sitä kautta tutustua lapseen paremmin (Kalliala 2008 ja Koivunen 2009). Leikki on lapsen luonnollinen tapa ilmaista itseään (Airas ja Brummer 2003, 163). Koivusen (2009, 40) mukaan kasvattajan läsnäolo leikkitilanteessa lisää lasten turvallisuutta sekä mahdollisuutta leikin ohjaamiseen ja konfliktitilanteiden selvittämiseen. Lapsen leikki antaa tilaa luovuudelle, omien kokemusten käytölle leikissä ja ongelmanratkaisukyvyyn kehittymiselle. Päivähoidossa leikki on usein jaettu ohjattuun ja vapaaseen leikkiin. Koivusen mukaan (2009, 41) vapaassa leikissäkin lasten ei tule antaa ”leikkiä vapaasti”, vaan kasvattaja läsnäolollaan valvoo ja ohjaa leikkiä. Lapsi tarvitsee leikissään myös aikuisen ja toisten lasten apua mielikuviansa vahvistamiseen ja ylläpitämiseen. Leikki onnistuu usein parhaiten jaetussa ryhmässä. (Kalliala 2008, 202, 266.)

Aikuisen tulisi edistää leikin vapaaehtoisuutta ja välittömyyttä. Aikuinen voi lisätä toiminnallaan leikin tyydyttävyyttä ja pitkäkestoisuutta, jättäen kuitenkin hallinnan leikistä lapselle. Aikuisen rooliin kuuluu ystävyyssuhteiden vahvistaminen. Aikuisen on taattava lapsen fyysinen ja psyykkinen turvallisuus. Aikuisen on oltava fyysisesti lähellä ja psyykkisesti saatavilla. (Kalliala 2008, 50).

Parhaiten aikuinen pystyy ymmärtämään, arvostamaan ja rikastuttamaan lapsen leikkiä havainnoimalla sitä. Aikuinen voi ohjata leikkiä keskustelemalla lapsen kanssa, esittämällä mielikuvitusta herättäviä kysymyksiä, antamalla vihjeitä ja neuvoja leikin sisällön lisäämiseksi, lasten leikkimien toimintojen merkityksiä selittämällä ja olemalla mukana leikissä. Leikkiä ohjaavalta tai mukaan menevältä aikuiselta vaaditaan sensitiivisyyttä. Aikuisen on tunnistettava lapsen idea leikissä ja autettava idean kehittämässä, ilman omien näkemysten vahvaa esille tuomista. (Kalliala 2008, 52–56.) Leikkiin ja lapseen liittyvää leikin salaisuutta on mahdoton koskaan täysin paljastaa, kirjoittaa Kalliala (1999, 297).

Liikunta leikin muotona luo perustan lapsen hyvinvoinnille ja terveelle kasvulle. Liikkuessaan lapsi voi ilmaista tunteitaan ja oppia uutta. Liikunnan avulla lapsi tutustuu

itseensä ja ympäristöönsä. (Piironen-Malmi ja Strömberg 2008, 101.) Lapsen vapaa liikkuminen on luonteva tapa purkaa energiaa. Leikeissään lapsi voi kehittää tärkeitä tulevaisuuden taitoja kuten yhteistyötaitoja, luovuutta ja mielikuvitusta. Lapsen liikunnan rajoittamista pitäisi välttää. Lasten leikeillä on mahdollisuus kehittyä ja muuttua enemmän liikunnallisiksi ja toiminnallisiksi, mikäli sääntöjä ja kieltoja poistetaan. (Kokljuschkin 2001, 67–83.) Lapsella on luontainen tarve liikkua. Liikunnan tarpeen täyttäminen ohjaa lapsen kehitystä myönteiseen suuntaan. (Sääkslahti 2002, 168.)

5 PERHEPÄIVÄHOIDON MAHDOLLISUUDET LAPSILÄHTÖISYYTEEN

Perhepäivähoito on merkittävä osa suomalaista varhaiskasvatusjärjestelmää. Kuntien järjestämän päivähoidon lapsista keskimäärin 21 % on hoitajan kotona järjestetyssä perhepäivähoidossa (Färkkilä ym. 2006, 13). Perhepäivähoito eroaa käytännöissään ja sisällöltään päiväkotien toiminnasta. Se on merkittävä päivähoidon muoto, jääden kuitenkin usein päiväkotitoiminnan varjoon. (Reunamo 2007, 148.) Karlssonin (2003, 158) mukaan vanhemmat, jotka näkevät lapsensa yksilöllisyyden kunnioituksen tärkeänä valitsevat usein hoitomuodoksi perhepäivähoidon.

5.1 Perhepäivähoito on osa varhaiskasvatusta

Perhepäivähoito on osa julkista päivähoitoa Suomessa. Päivähoitolaki määrittelee perhepäivähoidon yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa paikassa annettavaksi hoidoksi (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36). Suomessa perhepäivähoito syntyi tilanteissa, jolloin perheillä ei ollut vara palkata hoitajaa kotiin, ei ollut sukulaisia hoitamassa lapsia eikä yhteiskunnan tarjoamia päivähoitopalveluja saatavilla. Perheet joutuivat ottamaan hoitopaikan vastaan sieltä mistä saivat. Toiminta ei ollut aluksi valvottua eikä ohjattua. Päivähoitolaki vuodelta 1973 vakiinnutti ja selkeytti perhepäivähoitoa osana julkista päivähoitoa. Perhepäivähoitomuodoista tavallisin on hoitajan kotona tapahtuva perhepäivähoito. Tuolloin perhepäivähoitajalla voi olla hoidossaan enintään neljä lasta, mukaan lukien hoitajan omat alle kouluikäiset lapset. Lisäksi voi olla yksi osapäivähoidossa oleva esikoululainen tai koululainen. (Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239). Kotona tapahtuvan hoidon lisäksi on kehittynyt muita muotoja kuten kolmiperhepäivähoito, muu lapsen kotona tapahtuva hoito ja ryhmäperhe-

päivähoito. Perhepäivähoidonohjaajat valvovat ja ohjaavat perhepäivähoitoa. Tavoitteena on perhepäivähoidon laadun takaaminen. (Parrila 2002a, 13–20, 29.)

Laki lasten päivähoidosta (19.1.1973/36) asettaa tavoitteet toiminnalle. Nämä tavoitteet ohjaavat perhepäivähoidon toimintaa. Päivähoidon tehtäväksi asetetaan kotien kasvatustehtävän tukeminen ja lapsen persoonallisuuden tasapainoisen kehityksen edistäminen yhdessä kodin kanssa. Lain mukaan päivähoito on tarjottava lapselle suotuisa kasvuympäristö. Lapsen ihmissuhteiden tulee olla jatkuvia, turvallisia ja lämpimiä. Toiminnassa on otettava huomioon jokaisen yksilölliset lähtökohdat ja sen on oltava kehitystä monipuolisesti tukevaa. Laissa päivähoitoa tehtäväksi määritellään lapsen fyysisen, sosiaalisen ja tunne-elämän kehityksen edistäminen. Tehtävänä on myös tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Päivähoidon tulee tukea lasta yhteisvastuuseen, rauhaan ja elinympäristön vaalimiseen. (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.)

Perhepäivähoitajan työssä tarvitaan varhaiskasvun tukemisen, lapsen hoidon ja huolenpidon tietoa, kulttuurien tuntemusta sekä kasvatukseen ja hoitoon liittyvien palvelujärjestelmien ja tukitoimien tuntemusta. Perhepäivähoitajan tehtävänä on taata lapselle fyysinen ja emotionaalinen turvallisuus. Kodin kasvatusta tukien hän tukee lapsen kehitystä monipuolisesti. Lapsen kehitystä tuetaan leikin ja toiminnan avulla, lapsen ikä- ja kehitystaso huomioiden. Perhepäivähoitaja huolehtii lapsen tarvitsemasta monipuolisesta ravinnosta, levosta, liikunnasta ja säännöllisestä päivärutmistä. (Perhepäivähoitajan ammattitutkinto 2006, 46.)

Kodinomaisena oppimisympäristönä perhepäivähoito soveltuu hyvin lapsilähtöiseen kasvatukseen (Alho-Kivi 2002, 74). Perhepäivähoito halutaan säilyttää tällaisena kodinomaisena kasvatuksen muotona (Sosiaali- ja terveysministeriön uutiset 2008). Perhepäivähoitajan tulee vastata erilaisten perheiden tarpeisiin (Heinämäki 2002a, 50). Perhepäivähoitajalla on mahdollisuus toimia lasten kanssa yksilöllisesti (Reunamo 2007, 149). Yksilöllistä kohtaamista on se, että jokaisen lapsen keskeiset tarpeet tulevat tyydytetyksi päivähoidossa, vaikka hoito tapahtuu ryhmässä (Kalliala 2008, 257). Perhepäivähoitajat ovat sopeuttaneet toimintaansa uuden hoitolapsen tarpeiden mukaan. Kodinomaisuus ja pieni ryhmäkokoo mahdollistavat joustavuuden uusien toimintatapojen ja käytäntöjen siirtämisessä toimintaan. (Heinämäki 2002b, 184–185.)

Perhepäivähoidon luonnollinen elinympäristö mahdollistaa lapsen oman aktiivisuuden ja lapsen omaan rytmiin pohjautuvan toiminnon mm. päiväunille tarjoutuu lapsilähtöinen toimintamalli (Alho-Kivi 2004, 226).

Karlsson (2003) on tutkinut lasten arkielämää ruotsalaisessa perhepäivähoidossa perhepäivähoitajien näkökulmasta ja heidän kertomanaan. Tutkimuksen mukaan perhepäivähoidossa lapset leikkivät paljon. He harrastavat musisointia ja muita luovia toimintoja. Perhepäivähoidossa luetaan paljon ääneen. Ulkoilu on merkittävässä osassa hoitopäivää, lapset ulkoilevat vähintään kerran päivässä. He ovat mukana arjen askareissa kuten ruuanlaitto, leipominen, siivoaminen ja kaupassakäynti. Lapsen perushoito on olennainen osa arkipäivää. Vertaissuhteet toisiin lapsiin mahdollistuvat hyvin perhepäivähoidossa. Perhepäivähoidon arkeen kuuluvat suunnitellut toiminnot. Lapsille on lisäksi vapautta vaikuttaa arkeen ja valita toimintoja. (Karlsson 2003, 153–157.)

Perhepäivähoito elää muutoksen aikaa. Muutokset vaikuttavat perhepäivähoitajien työssä jaksamiseen ja siihen kuinka työtä toteutetaan. Työsuhdeasioiden ollessa kunnossa ne edistävät työntekijöiden hyvinvointia. Perhepäivähoitajien palkkaus- ja työaikasäädöksiä parantamiseen on ollut suuri tarve (Parrila 2002, 31). Lokakuussa 2010 eduskunta hyväksyi työaikalakimuutoksen ja se astui voimaan vuoden 2011 alussa. Lain muutoksen myötä perhepäivähoitajat tulivat työaikalain piiriin ja heidän viikkotyöaikansa hieman lyheni. (Kuntatyönantajat). Perhepäivähoitajista valtaosa on pian lähellä eläkeikää. Uusia perhepäivähoitajia on vaikea löytää ja perhepäivähoitajien määrä kunnissa vähenee. (Pelastetaan perhepäivähoito-hanke.)

5.2 Perhepäivähoitajan ammatti

Perhepäivähoitajan työ on työskentelyä yksin. Siihen liittyy vastuullisuus ja kodinomaisuus. Perhepäivähoitaja työskentelee kotonaan kokonaisvaltaisesti lapsen kanssa koko hoitopäivän alusta loppuun. Yksintyöskentely vaikuttaa merkittävästi perhepäivähoitajan ammattiin. (Heinämäki 2002a, 42–45.) Perhepäivähoidossa lapsiryhmän ikärakenteen vaihtelevuus koetaan ongelmallisena. Eri-ikäisillä lapsilla on erilaisia hoidon-, kasvun- ja oppimisentarpeita, joiden toteutus jää yhden henkilön varaan. Pienimmät hoitolapset tarvitsevat runsaasti aikaa vievää perushoitoa kun isommat taas tarvitsisivat muunlaista tekemistä. Ikätoveri jokaiselle lapsella koetaan tarpeelliseksi. (Alho-Kivi 2002, 69.)

Ammatin etuina voidaan pitää itsenäisyyttä, toiminnan vapautta ja läheisiä suhteita hoitolapsiin. Haittoina voidaan pitää suurta vastuuta, tehtävien järjestelyn vastuuta, kiirettä ja väsymystä. (Pyykkö, Salpakivi ja Vuorio 1989, 87.) Oman toiminnan reflektointi ja kasvatustietoisuuden kehittäminen on usein vahvempaa yhteisössä. Perhepäivähoitajat ovat kaivanneet työlleen tukea yhteisöstä. Ryhmäperhepäivä hoito- ja työmuotona onkin tuonut kaivattua tukea. Perhepäivähoidossa mahdollistuu lapsen kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja lapsen yksilöllinen tunteminen. (Heinämäki 2002a, 42–45.) Perhepäivähoitaja ei päivän aikana voi keskittyä pelkästään lapsiin. Työhön kuuluvat ruuanlaitto ja siivoaminen hajottavat hänen työtään. (Reunamo 2007, 151.) Perhepäivähoitajan on toiminnan sujuvuuden vuoksi tehtävä ennakkosuunnittelua- ja valmisteluja (Heinämäki 2002a, 50). Reunamo (2007, 149) sanoo perhepäivähoitajan työn perustuvan arjen arvostamiseen.

Tiettyjä perhepäivähoitajan persoonan piirteitä voidaan pitää edellytyksenä ammattiin soveltuvuudelle. Ehdottomasti tärkeitä ovat empaattisuus, lapsimyönteisyys, yhteistyökyky, vuorovaikutustaidot ja fyysinen toimintakyky. Tarpeellisia ovat myös joustavuus, järjestelykyky, vastuuntunto, huumorintaju, luovuus ja pitkäjänteisyys. (Heinämäki 2002a, 49.) Reunamon (2007, 149) mukaan perhepäivähoidossa kasvattajan on mahdollista nauttia lasten tekemisistä ja elämästä ja oman työn tulos on päivittäin nähtävissä. Piironen-Malmi ja Strömberg (2008, 13) havaitsivat perhepäivähoitajien tuovan avoimesti esiin kiintymyksensä lapsiin. Myös hoitajan kodilla, asuinpaikalla ja perheellä on merkitystä työhön soveltuvuudessa. Perheen tulee suhtautua myönteisesti hoitolapsiin ja koko työhön. (Heinämäki 2002a, 49.) Perhepäivähoitajan ”oman elämän on oltava kunnossa, sitä ei pääse pakoon työpaikalle” (Reunamo 2007, 159). Perhepäivähoitajien ammatinvalintaan on usein vaikuttanut kutsumus lasten kanssa tehtävään työhön (ks. Häkkinen 2002). Perhepäivähoitaja valitsee työnsä usein kutsumuksesta ennemmin kuin palkan takia (Reunamo 2007, 159).

Perhepäivähoidon toimintamalli on lähempänä kotikasvatusta kuin ammatillista kasvatusta. Yhteiskunnassamme on osoitettu vähäistä panostusta sen kehittämiseen. Parri-lan (2002a) tutkimuksen mukaan perhepäivähoitoon liittyviä kehittämishaasteita ovat henkilöstön koulutuksen, ammatillisuuden ja työmotivaation, ihmissuhteiden pysyvyyden sekä työyhteisöjen välisen yhteistyön kehittämisen (ks. myös Alho-Kivi 2002, 74–75). Kehittämistarpeet liittyvät työn ammatillisuuteen ja arvostuksen lisäämiseen.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto on merkinä siitä, että päivähoiton kehittämiseen halutaan nyt panostaa. (Parrila 2002a, 31–35).

Perhepäivähoitajien pätevyysvaatimuksista ja koulutuksesta on ollut puhetta jo kauan ja monella tasolla. Ammattiin valmentavaa koulutusta vuoteen 2000 saakka annettiin vain kurssimuotoisena. Perhepäivähoitajan kursseja järjestivät mm. kansanopistot ja sosiaalialan oppilaitokset ja laajuudeltaan ne ovat olleet n. 200 tuntia. Vuonna 2000 opetushallitus laati perhepäivähoitajan ammattitutkinnon. (Parrila 2002a, 23–24.) Perhepäivähoitajan ammattitutkintoon (2006) sisältyy opintoja varhaiskasvatuksesta, yhteistyöstä ja ammatillisesta vuorovaikutuksesta, terveydestä, turvallisuudesta ja ruokahuollosta sekä valinnaisesti erityiskasvatuksesta, allergisen ja erityisruokavaliota tarvitsevan lapsen hoidosta, monikulttuurisuudesta ja yrittäjyydestä.

Kekkosen (2009, 168) tutkimuksessa vanhemmat olivat huolissaan perhepäivähoidon säilymisestä osana päivähoitopalveluja. Reunamon (2007) mukaan perhepäivähoitajat eivät ole saaneet arvonsa mukaista tunnustusta yhteiskunnalta, kuten korkea palkka tai asiantuntevana kasvattajana pitäminen. He tuntuvat itse tietävänsä työnsä arvon. (Reunamo 2007, 148–149.) Perhepäivähoitajan työn arvostus on hakenut paikkaansa ammattien joukossa. Suuren päivähoiton tarpeen aikaan 1970-luvulla, monet kotona lastaan hoitaneet äidit ryhtyivät perhepäivähoitajiksi. Perhepäivähoitajat ovat joutuneet puolustamaan perhepäivähoitoa työnä ja ammattina. Asenteet ovat muuttuneet. Arkista kotityön osaamista ja vastuullista lastenkasvatustyötä on alettu arvostaa. (Heinämäki 2002a, 39.)

Häkkisen (2002) mukaan perhepäivähoitajien tietämys ja asiantuntijuus sisältävät paljon hiljaista tietoa. Hiljainen tieto hänen mukaansa on käsien taitoja, ihon tietoja ja aivojen syvien kerrosten tietoa. Perhepäivähoidon parissa on paljon piiloon jäävää tietoa, taitoa ja kokemusta. Tätä tietoa siirtyy perhepäivähoitajalta toiselle hoitajien välisessä työhön liittyvässä yhteistyössä. (Häkkinen 2002, 84–85.) Vanhemmat arvostavat perhepäivähoitajan työkokemusta ja perhepäivähoitoa pidetään perheen arjen tukena ja turvana. Perhepäivähoidossa vanhempien ja hoitajan yhteinen näkemys hoidosta saavutetaan usein, josta keskusteleminen mahdollistuu kasvatussuunnitelmakeskustelussa. Vanhempien näkemykset voivat kuitenkin olla perhepäivähoitajien vaikea hyväksyä tai toisinpäin. (Reunamo 2007, 149, 152–153.)

Perhepäivähoitaja kunnioittaa lasta yksilönä ja ihmisenä. Karlssonin (2003) mukaan perhepäivähoitajat näkevät lapsessa olevan mahdollisuuksia. Perhepäivähoitaja yhdistää hoidon ja kasvatuksen luontevasti. Hän huomioi lapsen tarpeet ja on lapsen tukena mahdollistamassa uusien kokemusten karttumista. Hänen mukaansa perhepäivähoitajat eivät kuitenkaan tähtää toiminnassaan siihen, että lapsesta tulisi tietyn mallin mukainen. Tutkijat Nielsen (1997) Tanskassa ja Annerblom (1991) Ruotsissa ovat etsineet perhepäivähoitajille yhteistä pedagogista näkemystä. Nielsen ei sitä löytänyt, mutta Annerblom on esittänyt erään teorian perhepäivähoitajien pedagogisesta näkemystä. Pedagoginen eli kasvatuksellinen näkemys perhepäivähoidossa hänen mukaansa koostuu lapselle turvallisuuden tunteen takaamisesta, lapsen hyväksymisestä sellaisena kuin hän on sekä lapsen oikeudesta omaan yksilöllisyyteen. (Karlsson 2003, 158–159.)

6 PERHEPÄIVÄHOITOA TUTKIMASSA - OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Tutkimustehtävät ja tutkimuksen tavoitteet

Tämän opinnäytetyön ensisijaisena tehtävänä on selvittää omassa kodissaan työskentelevien perhepäivähoitajien käsityksiä ja näkemyksiä lapsilähtöisyydestä varhaiskasvatuksessa. Toisekseen tutkimuksessa pyritään löytämään tietoa perhepäivähoidon lapsilähtöisen toiminnan toteutuksesta. Tarkoituksena on tuoda julki perhepäivähoitajien hiljaista tietoa kasvatuksesta ja kasvatuksen toteuttamisesta arjessa. Tavoitteena on tuottaa Joensuun kaupungille työnantajana tietoa perhepäivähoitajien ammatillisuudesta lapsilähtöisyyden näkökulmasta (Pikkarainen 2011).

Tarkastelukohteena ovat hoitajien arjen käytännöt, joissa toiminnan lapsilähtöisyys nousee konkreettisesti eli todellisen elämän mukaisesti esille. Ryhmässä tapahtuvan keskustelun eli teemahaastattelun tavoitteena on saada vastauksia tutkimuskysymyksiin

- Millaisia ovat perhepäivähoitajien käsitykset ja näkemykset lapsilähtöisyydestä varhaiskasvatuksessa?
- Miten perhepäivähoitajat kuvailevat ja kertovat toteuttavansa käsityksensä mukaista lapsilähtöisyyttä arjen kasvatustyössä?

6.2 Opinnäytetyön aikataulu

Idea opinnäytetyöhöni on syntynyt kasvatustyön tuomista käytännön kokemuksista ja pohdiskelusta kasvatuksen arvoista ja niiden toteutumisesta. Keskusteluissa Mikkelin ammattikorkeakoulun lehtoreiden kanssa, opinnäytetyön aihealue tarkentui lapsilähtöisyyteen varhaiskasvatuksessa. Aihealueen rajauduttua sen kehittäminen on jatkunut yhteistyössä Joensuun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden ohjaajien kanssa.

Tämä opinnäytetyö lähti ideasta etenemään sen esittelyllä puhelimitse marraskuussa 2010 Joensuun kaupungin päivähoitopalveluiden (nykyisin varhaiskasvatuspalvelut) johtajalle ja perhepäivähoidon kehittämisestä vastaavalle päivähoidon aluevastaavalle. Idea sai hyväksynnän ja sitä lähdettiin kehittämään. Joulukuussa 2010 tapasin perhepäivähoidon kehittämisestä vastaavan Tuula Pikkaraisen, tapaamisesta lähtien olimme tiiviissä yhteydessä puhelimitse ja sähköpostitse. Joulukuussa 2010 tein kaksi koehaastattelua Joensuun ulkopuolisille perhepäivähoitajille, joiden pohjalta teemahaastattelurunko (liite 1) muotoutui lopulliseen muotoonsa. Lähetin tammikuun 2011 lopulla kirjallisen tutkimuslupahakemuksen, liitteenään tutkimussuunnitelma, Joensuun kaupungin päivähoidon johtajalle. Helmikuussa 2011 tutkimukselle myönnettiin tutkimuslupa (liite 5).

Helmikuussa 2011 suoritin kaksi koehaastattelua perhepäivähoitajille, he eivät osallistuneet varsinaiseen ryhmähaastatteluun. Tavoitteena oli testata teemahaastattelun kysymysten ymmärrettävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. Koehaastattelun perusteella aihe oli ajatuksia ja keskustelua herättävä. Testasin myös tallennuslaitteita, mutta kotioloissa. Helmikuussa 2011 ryhmähaastatteluun osallistuville lähetettiin kutsu sekä selitekirje ryhmähaastattelusta ja tutkimuksen tarkoituksesta. Ryhmähaastattelu pidettiin eräänä maaliskuisena iltana 2011 Joensuun kaupungin osoittamissa tiloissa. Tilana toimi ryhmäperhepäiväkoti. Haastattelu nauhoitettiin nauhurilla ja videokameralla, ainutlaatuisen hetken taltioimisen varmentamiseksi. Osallistujilta kerättiin palautetta haastattelusta ja järjestelyiden onnistumisesta palautelomakkeella (liite 3). Palautteen (liite 4) mukaan ryhmäkeskustelu oli kaikin puolin onnistunut. Maaliskuulle 2011 ajoittuivat myös haastattelun litterointi eli puhtaaksi kirjoitus, aineiston analyysi ja raportin kirjoittaminen.

6.3 Kohderyhmä Joensuun kaupungin perhepäivähoito

Joensuu on Pielisjoen suuhun rakentunut kaupunki. Asukkaita Joensuussa on reilu 73 000. Viime vuosien kuntaliitokset ovat kasvattaneet Joensuun maantieteellisiä rajoja merkittävästi. Oman vaativan ja antoisan lisänsä kuntaliitokset ovat tuoneet eri kuntien palveluiden yhdistämiselle yhdeksi samanlaiseksi kokonaisuudeksi.

Päivähoitopalvelut ovat osa Joensuun kaupungin varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluja. Päivähoitopalveluja tarjotaan päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Joensuun päivähoidon tavoitteena on yhteistyössä vanhempien kanssa luoda turvallinen ja myönteinen kasvuympäristö, jossa lapsella on mahdollisuus yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen. Joensuun päivähoidon arvot ovat ihmisarvo, tasa-arvo, totuudellisuus ja luotettavuus. Joensuussa varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. (Joensuun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 12–14.)

Joensuun kaupungin perhepäivähoidon toimintajärjestelmässä perhepäivähoitajia ohjaavat alueelliset perhepäivähoidon ohjaajat. Perhepäivähoidon ohjaajat toimivat päivähoidon aluevastaavien alaisuudessa. Aluevastaavat toimivat päivähoidon johtajan alaisuudessa. Joensuussa perhepäivähoitajia on 170 ja perhepäivähoidonohjaajia on kymmenen. Hoitajan kotona tapahtuvan perhepäivähoidon piirissä on 651 lasta. Perhepäivähoidossa olevien lasten määrä on noin 22 % kaikista Joensuun kaupungin päivähoidossa olevista lapsista. Lasten ikä vaihtelee alle yhdestä kahdeksaan vuoteen. (Pikkarainen, 2011.)

Joensuun kaupungin perhepäivähoidon arvoja ovat:

- yksilöllisyyden huomioiminen
- jokaisen lapsen ainutkertaisuus
- turvallisen kiintymyssuhteen mahdollistaminen
- kuulluksi tuleminen oikeus
- ”lapsen täytyy saada olla lapsi”

(Perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma)

Perhepäivähoitajan tehtäviin kuuluu vastata ja huolehtia hoidettavien lasten perustarpeista ja toiminnoista hoito-päivän aikana. Perhepäivähoitajan tehtävänä on luoda hoidossa oleville lapsille lämmin ja turvallinen ilmapiiri. Hän ohjaa lapsen kehittymistä

leikin ja toiminnan avulla ikä- ja kehitystason mukaisesti ja varmistaa lapsen emotionaalisen ja fyysisen turvallisuuden kaikissa tilanteissa. (Perhepäivähoitajan tehtävänkuvaus, Joensuun kaupunki.) Perhepäivähoitajan on oltava aidosti läsnä oleva ja toimia kehuen, kannustaen, ohjaten ja auttaen. Joensuun kaupungin perhepäivähoidon toiminnan tavoitteena on lapsilähtöisyys. (Perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma, 2–3.)

Joensuun kaupungin perhepäivähoitajat

Opinnäytetyöhön aineisto kerättiin kuudelta omassa kodissaan toimivalta Joensuun kaupungin perhepäivähoitajalta. Perhepäivähoidon ohjaajat valitsivat vapaaehtoisista ja asiasta kiinnostuneista perhepäivähoitajista haastatteluun osallistuvat. Haastatteluun voidaan valita henkilöt, joilla on kokemusta tutkittavasta aiheesta (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 74). Lasten kasvatustyötä tekeillä perhepäivähoitajilla on kokemusta lapsilähtöisestä kasvatuksesta, jota heiltä odotetaan (ks. perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma, 2–3.)

Perhepäivähoitajat haastatteluun valittiin vapaaehtoisuuden ja saatavuuden mukaan. Haastattelun ajankohta oli osaltaan määrittämässä ketkä pääsisivät osallistumaan työaikansa ja lasten hoitoaikojen puitteissa. Perhepäivähoitajat osallistuivat haastatteluun työajallaan. Heille lähetettiin kutsu haastatteluun ja kirje, jossa selitettiin tutkimuksen tarkoitus ja kerrottiin haastattelun nauhoittamisesta sekä osallistumisesta nimettömänä. Haastattelun aiheen kertominen etukäteen helpottaa sitä, että tietoa saataisiin mahdollisimman paljon halutusta asiasta. Haastattelussa ei ole kyse tietokilpailusta. (ks. Tuomi ja Sarajärvi 2009, 73.)

Toiminnan kannalta ihanteellisena ryhmäkokona on pidetty viisi- seitsemän jäsenisiä ryhmiä (Pennington 2005, 79), siksi osallistujien määrä rajattiin kuuteen. Tavoitteena on kuvata lapsilähtöisyyttä perhepäivähoitajien työssä. Tällöin on tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään tietävät tutkittavasta ilmiöstä ja heillä on myös kokemuksen tuomaa tietoa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 85–86.) Valittujen henkilöiden vapaaehtoisuus osoittaa heillä olevan kiinnostusta asiaan.

6.4 Laadullinen tutkimus

Tämä opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen. Tutkimuksen lähtökohtana on perhepäivähoitajien kasvatustyön ja kokemusten ja näkemysten esille tuominen. Laadullinen tutkimus kuvaa todellista, moninaista elämää (Hirsjärvi ym. 2009, 161). Siksi se sopii parhaiten tähän tutkimukseen, jossa pyritään kuvaamaan perhepäivähoitajien työn arkea. Laadullisessa tutkimuksessa kohteena on sosiaalinen todellisuus, jossa pyritään tutkimaan ihmisen luomaa merkitystodellisuutta (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 63). Käsitusten ja näkemysten kartoittaminen on tärkeää, sillä varhaiskasvattajan tapana nähdä varhaiskasvatus vaikuttaa varhaiskasvatuksen käytäntöön (Reunamo 2007, 6). Kasvatuskäytäntöjamme ohjaavat piilossa olevat tiedot ja uskomukset. Näiden selvittäminen ja kuvaaminen mahdollistavat kasvatustiedon paremman hyväksikäytön ja sen kriittisen arvioinnin. (Rinne ym. 2002, 26).

Tutkimisen lähtökohtana on subjektiivinen kokemus eli merkitykset, jotka ovat rakentuneet ihmisen mielessä. Ihmisen mielen merkityksmaailma syntyy erilaisista kokemuksista. Näitä kokemuksia ovat havainnot, tunne-elämykset, mielikuvat, kuvitelmat, uskomukset, mielipiteet, käsitykset ja arvostukset. Tämän merkityksmaailman tavoittamiseen haastattelulla pyritään. (Virtanen 2006, 157.) Laadullisessa tutkimuksessa on kyse toisen ymmärtämisestä. Kyse on siis siitä, miten tutkija ymmärtää tiedonantajaa eli haastateltavaa ja toisaalta siitä miten toiset ihmiset ymmärtävät tutkijaa ja hänen esittämänsä tietoa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 68–69.)

Kokemus on suhde tekijän, toiminnan ja kohteen välillä. Kokemus syntyy kun ihminen suuntaa tajunnallisen toimintansa kohteeseen. Sitä voidaan kutsua myös merkityssuhteeksi. Kokemus syntyy ihmisen ja hänen elämäntilanteensa suhteesta. (Virtanen 2006, 165). Ojakankaan (2001) mukaan kasvatus perustuu kokemukseen. Kokemustiedon kasvattaja saavuttaa työssään lasten kanssa ja jonka arvon hän intuitiivisesti ymmärtää. Käytännön kasvatus edellyttää puhetta ja teoriaa. Teorialla Ojakangas tarkoittaa teoreettisen tarkastelun lisäksi myös ilmiselvän tuntemista tai aistimista. (Ojakangas 2001, 28–50.) Tuntemusten ja aistimusten määrä on vaikeasti mitattavissa. Perhepäivähoitajien lapsilähtöisen kasvatuksen tutkiminen mahdollistuu parhaiten laadullisella menetelmällä, jossa kiinnitetään huomiota vastausten laatuun, ei määrään.

Laadullinen tutkimus on tutkijan omaan intuitioon, tulkintaan, järkeilykykyyn, yhdistämis- ja luokittamisvalmiuksiin perustuvaa tutkimusta (Metsämuuronen 2006a, 82). Laadullista tutkimusta voi kutsua ymmärtäväksi tutkimukseksi. Ihmisiä tutkivissa tieteissä ymmärtämisessä on kyse tietynlaisesta eläytymisestä tutkimuskohteisiin, heidän ajatuksiin ja tunteisiin. Ihmistieteille on yhteistä ihmisen mielen muovaama maailma tutkimuksen kohteena, joka välittyy merkityssisältöinä. Yhteiskunnalliset käytännöt syntyvät ihmisen toiminnan kautta ja ne ovat aina tarkoituksellisia ja merkityksellisiä. Näiden tarkoitusten ja merkitysten kautta ne voidaan käsittää ja muuttaa näkyväksi. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 28–32.)

Tieteellisten tulosten tuottamisen voidaan sanoa olevan yhteiskunnallista vaikuttamista (Rinne ym. 2002, 26). Keskeistä tieteelliselle tiedolle, on se että uusi tieto rakentuu vanhan pohjalta. Tieto on pyritty hankkimaan objektiivisesti ja siinä on subjektiivisia kannanottoja vältetty. Toisaalta tuloksiin vaikuttaa tutkijan omaksumat tiedot luotettavasta tiedosta ja todellisuudesta. Ihmistieteitä tutkittaessa tutkimuskohteina ovat ihmiset aikomuksineen, motiiveineen, asenteineen ja mielikuvineen vaikuttavat tutkimustuloksiin. Tämä tekee tutkimuksesta mielenkiintoisen ja haastavan. Kiinteää ilmiötä kuvaavaa mallia tai teoriaa voi olla mahdotonta löytää. (Metsämuuronen 2006b, 17–18.) Opinnäytetyössäni ei ole tavoitteena löytää valmista mallia lapsilähtöisyydestä varhaiskasvatuksessa.

6.4.1 Ryhmäkeskustelu aineiston keruumenetelmänä

Keräsin aineiston lapsilähtöisyydestä perhepäivähoidossa haastattelussa, johon kuusi Joensuun kaupungin perhepäivähoitajaa osallistui. Haastattelumuotona käytin ryhmähaastattelua, joka oli luonteeltaan keskustelunomaista. Haastattelu oli teemahaastattelu, joten siinä edettiin ennalta määriteltujen teemahaastattelurungon aiheiden (liite 1), ei valmiiden kysymysten, mukaisesti. Näin keskustelulle ja perhepäivähoitajien äänelle jäi enemmän tilaa. Haastatteluaiheiden eli teemojen tarkoituksenmukaisuutta ja ymmärrettävyyttä testasin koehaastatteluilla. Teemahaastattelu antaa tarvittavaa tilaa, kysymysten tarkka muoto ja kysymysjärjestys voivat tarkentua usein vasta haastattelu-tilanteessa (Hirsjärvi ym. 2009, 208).

Oikeita tai vääriä vastauksia ei etsitty. Korostin perhepäivähoitajille haluavani tietää heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään lapsilähtöisyyteen. Tutkimukselle tärkeän tiedon

tuottivat perhepäivähoitajat omilla näkemyksillään ja kokemuksillaan. Haastateltavat loivat itse aktiivisesti merkityksiä käsiteltävään asiaan eli lapsilähtöisyyteen (Hirsjärvi ym. 2009, 205). Haastateltavien taustatiedot keräsin erillisellä lomakkeella (liite 2).

Hirsjärven ja Hurmeen (2008) mukaan haastattelu on joustava ja moneen tehtävään sopiva tiedonkeruumenetelmä. Haastattelun etu on joustavuus toiminnassa, voidaan toistaa ja selventää kysymyksiä ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 73.) Melko avoin teemahaastattelu ja ryhmähaastattelu tukevat hyvin toisiaan. Molemmissa päämääränä on päästä rentoon ja vapaaseen keskusteluun aiheesta. Haastatteluryhmä toimi myös paikkana, jossa perhepäivähoitajille mahdollistui tilaisuus vaihtaa kokemuksia ja ajatuksia työstään. Haastattelulla pyrittiin löytämään perhepäivähoitajien käsityksiä ja kokemuksia, jolloin heidän ajattelunsa ja tapansa toimia ovat pääroolissa. Haastattelu sopii tutkimukseen, jossa halutaan tietää mitä ihminen ajattelee ja miksi hän toimii tietyllä tavalla (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 72). Teemahaastattelu korostaa haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän määritelmiään tutkittavasta asiasta, se tuo heidän äänensä kuuluviin (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 48).

Tämän haastattelun tuloksia ei voida mielestäni yleistää ja asettaa koskemaan koko perhepäivähoitajien ammattikuntaa. Haastattelun tulos oli juuri tämän kyseisen ryhmän tuottamaa tietoa ja tuotettu tieto oli sidoksissa siihen aikaan ja paikkaan missä se tapahtui. Haastattelussa esille tulevat asiat on suhteutettava siihen todellisuuteen, että yksilön esittämä käsitys ei välttämättä ole kaiken todellisuuden ilmentymä. Haastattelun avulla ei voida saada välttämättä totuutta esille, kuin ei minkään muunkaan menetelmän. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 72).

Ryhmähaastattelun avulla saatiin tietoa perhepäivähoitajien näkemyksistä ja kokemuksista lapsilähtöisestä varhaiskasvatuksesta. Ryhmähaastattelua voidaan pitää keskusteluna, jonka tavoite on vapaamuotoinen ja tiedon tuottaminen tutkittavasta ilmiöstä monipuolista, kirjoittavat Hirsjärvi ja Hurme (2008, 61). Heidän mukaansa kiinnostuksen kohteena voi olla kollektiivinen näkemys tutkittavaan asiaan.

Mielestäni tämä ryhmähaastattelu tuotti ryhmän yhteisen näkemyksen lapsilähtöisyyteen ja käytänkin tuloksia tarkastellessa sanoja perhepäivähoitaja tai perhepäivähoitajat. Viittaaan haastattelussa esille tulleeisiin asioihin heidän yhteisenä näkemyksenään. Haastattelutilanteessa ryhmä ilmaisi usein olevansa samoilla jäljillä äänessä olleen

kanssa myötäilemällä tai ”yhtymällä” edelliseen. Joissain paikoin mielipide-erot taas sanottiin hyvinkin selvästi. En yksilöi vastauksia, muutoin kuin tilanteissa, joissa mielipide-erot on tärkeä tuoda esille. Nauhalta kuuntelun perusteella ei voinut myöskään aina olla varma kuka oli äänessä, ryhmän jäsenten puhuessa yhtä aikaa. Yksilöinnin jätin pois myös osallistujien nimettömyyden säilyttämiseksi.

6.4.2 Ryhmäkeskustelun kulku

Haastattelu järjestettiin Joensuun kaupungin osoittamissa tiloissa, eräässä ryhmäperhepäivähoitokodissa ja se kesti noin kaksi tuntia. Tarkoituksena oli luoda rento, ei niin virallinen ilmapiiri, joka auttaisi virittäytymään käsiteltävään asiaan vapaasti. Perhepäivähoitajat jo tullessaan tuntuivat tuovan mukanaan iloisen, rönsyilevän ja mutkatoman tunnelman. Alussa perhepäivähoitajat tutustuivat oma-aloitteisesti toisiinsa. Osa oli jo entuudestaan toisilleen tuttuja. Jäykkiin esittelyihin ei tarvinnut ryhtyä. Aloitimme illan kahvitarjoilulla ja sen aikana kokemuksia perhepäivähoitajien työstä jaettiin vapaasti. Kerroin perhepäivähoitajille omasta taustastani ja asioista, jotka saivat minut tekemään päättötyöni perhepäivähoidon lapsilähtöisyydestä.

Istuimme kaikki pienen kynttilöin varustetun pöydän ääreen, yhtä lähelle toisiamme. Istumajärjestyksellä on merkittävä osuus haastattelun onnistumisessa (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 91). Fyysisellä ympäristöllä, kuten valaistuksella ja käytössä olevalla tilalla on merkitystä ryhmän suoritukseen ja vuorovaikutukseen. Mahdollisimman hyvin onnistuvan keskinäisen kommunikaation vuoksi istuimme kehässä. (Pennington 2005, 24.) Tämä helpotti myös tallentamista. Aloitin nauhoituksen ja videoinnin ja kerroin siitä kaikille osallistujille. Ryhmässä asia kyllä huomioitiin, mutta nauhureiden ja videon olemassaolo tuntui häipyvän taka-alalle hyvin pian. Teemat haastatteluun (liite 1) olin koonnut piirtoheitinkalvoille, jotka heijastettiin kaikkien nähtäväksi, yksi käsiteltävä asia kerrallaan. Ensin käsiteltiin lapsilähtöisyyden käsitettä, seuraavaksi sen toteuttamista arjessa ja lopuksi lapsilähtöisen toiminnan edistämisen mahdollisuuksia perhepäivähoidon arjessa. Eri aihepiirien asioita tuli esille pitkin matkaa, joka osaltaan kertoo siitä, miten kaikki asiat ovat yleensä yhteydessä toisiinsa.

Keskustelu pysyi kuitenkin hyvin valituissa teemoissa ja kaikilla oli mahdollisuus osallistua keskusteluun. Haastattelussa vuorovaikutuksen on oltava luottamuksellista, mielekkääksi koettua ja keskinäisen arvostuksen sävyttämää (Kalliala 2009, 70).

Haastattelusta keräämäni palautteen (liite 4) mukaan ryhmä toimi tasapuolisessa ja mielekkäässä vuorovaikutuksessa. Haastattelijana toimin ryhmän vuorovaikutuksen havainnoitsijana. Olin suunnitellut haastattelun kulun aikataulun, jossa suurinpiirtein pysyttiin. Oma osallistumiseni oli puheenvuorojen jakamista ja kysymysten esittämisestä. Tehtäväkseni tuli esitettyjen asioiden tarkentaminen ja kerääminen yhteen eli keräys tarvittaessa. Osittain tein siis tutkimuksessa aineiston keräämisen aikana analysointia eli tutkimustulosten tulkintaa.

Olin kuitenkin tietoinen siitä, että esittäessäni liikaa omia tulkintoja olisin liian ohjaavassa asemassa keskustelun kulkuun, joka vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Toisaalta oma osuuteni haastattelukysymysten tekijänä ja esittäjänä oli jo keskusteluun vaikuttamassa. Ryhmätilanteen monimuotoisten vuorovaikutussuhteiden merkitys tuloksille on varmasti huomattava. Toisen esille tuoma asia on vaikuttanut toisen ajatteluun ja sitä kautta hänen esille tuomaansa asiaan. Haastattelussa merkitykset luodaan vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutus koostuu ihmisten sanoista ja niiden merkityksestä. Puheen ja kielen tulkinta korostuvat. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 16, 48.) Teemojen avoimuus mahdollisti keskustelun avulla kokemuseräisen ja intuitiivisen tiedon synnyn (ks. Tuomi ja Sarajärvi 2009, 75.)

6.4.3 Aineiston analyysi

Tämän haastattelun tuloksia analysoidaan sisällön analyysillä. Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan sisällön analyysissä etsitään tekstin merkityksiä. Sisällön analyysillä järjestetään aineisto tiivistettyyn ja selkeään muotoon säilyttäen alkuperäinen tieto. Tutkimusaineistosta on tarkoitus luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Aineisto jaetaan aluksi osiin, muutetaan se käsitteiksi ja sitten kootaan uudeksi loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 103–104, 108.)

Tiedonmuodostus haastattelun tuloksista on tapahtunut teoriaohjaavan analyysin keinoin. Teoriaohjaavassa analyysissä ei Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan tukeuduta suoraan teoriaan vaan teoria voi olla apuna analyysin etenemissä. Analyysiyksiköt nostetaan esille tutkimusaineistosta eli haastattelusta. Aikaisempi tieto on mukana ohjaamassa analyysiä. Kyse ei kuitenkaan ole minkään aikaisemman teorian testaamisesta vaan ennemminkin uutta ajattelua luovasta toiminnasta. Tässä päättelyn logiikkana toimii abduktiivinen analyysi. Abduktiivinen päättely on kyseessä silloin, kun

tiedonmuodostukseen liittyy jokin johtoajatus. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 95–97.) Teoriatieto lapsilähtöisyydestä auttoi löytämään aineistosta suurempia kokonaisuuksia. Aikaisempien teorioiden pohjalta en kuitenkaan tuloksia rakentanut, vaan muodostin niistä perhepäivähoitajien antamien käsitysten näköisen kokonaisuuden.

Tämän opinnäytetyön ryhmäkeskustelun aineistosta lähdettiin etsimään perhepäivähoitajien määritelmiä lapsilähtöisyydelle sekä arjen esimerkkejä lapsilähtöisestä toiminnasta. Litteroin aineiston eli kirjoitin puhtaaksi nauhalta kuunnellen. Litteroitua tekstiä tuli 19 A4 sivua fonttikoolla 12 ja riviväli oli yksi. Kirjaisimena oli Times New Roman. Tekstistä korostin ja merkitsin kaikki määritelmät ja esimerkit lapsilähtöisyydestä. Seuraavaksi luokittelin ja teemoittelin aineiston. Haastattelun aiheet (liite 1) muodostivat osittain jäsenyyksen perustan aineistolle. Ensin muutin lauseet ja lausahdukset pelkistetyiksi ilmauksiksi. Ilmaukset siirsin teemahaastattelurungon teemojen ”alle”. Teemojen alla olevat ilmaukset yhdistelin alakategorioihin. Alakategorioiden syntyyn on varmasti vaikuttanut teoriatieto lapsilähtöisyydestä, mutta ei kuitenkaan tietoisesti.

6.4.4 Eettisyys ja luotettavuus

Lähtöolettamuksena minulla on, että perhepäivähoito on lähtökohdiltaan lapsilähtöistä varhaiskasvatusta. Tämä on varmasti omalta osaltaan vaikuttanut tutkimustehtävän muotoutumiseen sekä sitä kautta tutkimuksen tuloksiin. Ajatukseni tuntui saavan vahvistusta haastatellessani perhepäivähoitajia. Tutkimuksen tulokset olen kuitenkin esittänyt sellaisenaan kuin ne aineistossa esiintyivät. Mahdollista tukea tulkinnoilleni haen tutkimuksen esittelyllä perhepäivähoitajille. Tämän tutkimuksen perusteella mielestäni ei voida sanoa, onko perhepäivähoito ehdottomasti lapsilähtöistä tai millä tavalla se on lapsilähtöistä. Siinä tulivat esille tavat, joilla perhepäivähoitajat työstään puhuvat ja mitä he siitä kertovat.

Aineiston keruu ja tallentaminen haastattelussa sujuivat ongelmitta. Ryhmäkeskustelun vapaan ilmapiirin uskon myötävaikuttaneen siihen, että tulokset ovat totuudenmukaisia ja aitoja, siinä mielessä kuin ne vain voivat olla. Perhepäivähoitajat saattoivat tuoda esille parhaimpansa, antaessaan vastauksia työnantajan järjestämään haastatteluun.

Tutkimukseen osallistujat voidaan valita satunnaisesti tai ei-satunnaisesti. Yleensä satunnaista otantaa pidetään parempana tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Laadullisessa tutkimuksessa kuitenkin saattaa olla oleellista tutkittavien valinta saatavuuden tai harkinnan mukaan. Silloin saadaan mukaan helposti kokoon joukko tutkittavia tai harkinnan mukaan tutkimuksen kannalta oleellisia henkilöitä. (Metsämuuronen 2006b, 45.) Tähän tutkimukseen osallistujia ei valittu satunnaisesti. Haastattelun luotettavuuden heikkona puolena voidaan pitää sitä, että perhepäivähoidon ohjaajat valitsivat haastatteluun osallistujat. Joukko voi olla siis valikoinut ”valiojoukko”. Toisaalta hyvin haastatteluun orientoitunut joukko mahdollisti monipuolisen tulosten kirjon. Tällä joukolla oli paljon asiaan liittyvää tietoa ja kokemusta, joka voi olla haastatteluun osallistuvan joukon valinnan kriteeri Tuomen ja Sarajärven (2009, 140–141) mukaan.

Keräämäni taustatieto antaa laajemman kuvan kohderyhmästä. Taustatiedoissa tulee esille perhepäivähoitajien koulutus- ja työtaustat sekä ammatinvalintaan vaikuttaneet seikat (ks. liite 2). Kohderyhmän tarkka kuvaaminen jättää vähemmän arvailujen varaan. Näin lukija voi itse tehdä päätelmänsä henkilöiden taustojen vaikutuksista näkemyksiin. Ilman näiden taustojen keräämistä kohderyhmän kuvailu olisi hauras, eikä näkemysten esittäjistä olisi tarvittavaa tietoa. Taustoja kerätessäni ja raportoidessani olen pyrkinyt säilyttämään perhepäivähoitajien henkilöllisyyden tunnistettavuuden mahdollisena.

Aineiston analyysissä ja tulosten esittelyssä olen pyrkinyt säilyttämään perhepäivähoitajien kertoman tiedon autenttisuuden eli alkuperäisyyden. Autenttisuutta osoittavat suorat lainaukset haastateltavien puheesta. Suorien lainausten liittäminen raporttiin jättää tulokinnan varaa ja luotettavuuden arviointia myös lukijalle. Lainauksen avulla voidaan pyrkiä esittämään tulosten luotettavuutta esimerkkinä analyysin logiikasta, eli siitä miten haastatteluaineiston arkikielestä on synnytetty pelkistettyjä ilmauksia. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 22)

Eettisyyden toteutuminen tulee esille tiedonhankintaan ja tutkittavien suojaan liittyvissä kysymyksissä. Kutsun yhteydessä lähetetyssä kirjeessä selitin osallistujille tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät. Kaikki perhepäivähoitajat osallistuivat vapaaehtoisesti tutkimukseen. Kerroin osallistujille tutkimustietojen luottamuksellisuudesta ja haastatteluvaiheessa varmistin heidän osallistumisensa vapaaehtoisuuden. Haastattelun nauhoitus ja haastattelussa esille tulleet asiat jäivät vain minun ja muiden haastat-

teluun osallistuneiden tietoon. Muille tahoille, mukaan lukien toimeksiantaja, annetaan vain nimettömät eli anonyymit tutkimuksen tulokset, joista olen varmistanut ettei kenenkään henkilöllisyys paljastu. Tämän vuoksi haastatteluvastauksia ei ole yksilöity. Keskustelussa esille tulleet nimet ja muut tunnistettavat tiedot muutin jo litterointivaiheessa, ettei niistä ketään tunnistettaisi. Aineistoa käytetään vain tähän tutkimukseen. Opinnäytetyön valmistuttua saadut tiedot hävitetään asianmukaisesti. Ainoastaan haastattelusta kerätty kirjallinen palaute toimitetaan sellaisenaan toimeksiantajalle eli Joensuun kaupungille tutkimuksen laadun varmentamiseksi.

Tätä opinnäytetyötä edelsi tarkka suunnitelma, joka muutti muotoaan tutkimuksen edetessä. Raportoinnissa on pyritty tuomaan tutkimuksen tulokset mahdollisimman aitoina ja monipuolisesti esille. Tutkimuksen merkityksen kannalta olennaiset sidonnaisuudet Joensuun kaupunkiin oli kaikkien perhepäivähoitajien tiedossa ja tässä raportissa on mainittu Joensuun kaupunki toimeksiantajana.

Oman osani merkitys tutkimuksen tuloksiin on ilmeinen. Tutkijana olen valinnut tutkimuskysymykset ja menetelmät. Tutkimuksen tuloksiin vaikuttaa tutkijan käsitys tutkittavasta ilmiöstä sekä se millaisia merkityksiä ilmiölle annetaan. Myös tutkimuksessa käytetyt välineet vaikuttavat tuloksiin. Tutkimustuloksista saadun tiedon voidaan siten sanoa olevan subjektiivista, sillä se on kytköksissä vahvasti tutkijan ymmärrykseen. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 18 ja Tuomi ja Sarajärvi 2009, 20.)

7 PERHEPÄIVÄHOITAJIEN KÄSITYKSIÄ LAPSILÄHTÖISESTÄ KASVATUKSESTA - TUTKIMUKSEN TULOKSET

Joensuun kaupungin perhepäivähoitajien lapsilähtöisyyden näkemysten esittely perustuu ryhmäkeskusteluun kuuden kotonaan työtä tekevän perhepäivähoitajan kesken. Perhepäivähoitajien esittämien käsitysten yleistäminen koskemaan koko perhepäivähoitoa ei ole ollut tutkimuksen tavoitteena. Arjen kasvatustyön esimerkkejä olen pyrkinyt tuomaan esille mahdollisimman monipuolisesti ja alkuperäisessä muodossaan.

Tutkimustulosten esittelyn elävöittämiseksi ja käytännön esimerkeiksi olen esittänyt suoria lainauksia alkuperäisestä haastattelusta. Suorat lainaukset olen sisentänyt varsinaisesta tekstistä ja ne on kirjoitettu *kursiivilla*. Suorissa lainauksissa, joissa on muka-

na haastattelijan kommentteja ja kysymyksiä, *H*-kirjaimella olen merkinnyt oman eli haastattelijan puheen osuuden ja *PPH*-lyhenteellä olen merkinnyt perhepäivähoitajan osuuden. Keskustelun ja osanottajien ajattelun etenemisen ja mielipide-erojen osoittamiseksi olen käyttänyt eri perhepäivähoitajien lainausten erottamiseksi kirjaimia *A*, *B* tai *C*. Nimet ja muut tunnistettavat tiedot olen muuttanut nimettömänä osallistumisen varmentamiseksi ja tutkimuksen eettisyyden säilyttämiseksi. Kolme pistettä ja hakasulkeet [...] osoittavat lauseen tai lausahduksen edellä tai jäljessä olleen muuta puhetta, joka on jätetty pois. Hakasuluissa [ ] olen myös merkinnyt omia asiaa selventäviä kommenttejani tilanteissa, joissa osa tekstistä on poistettu.

Haastatteluaineiston tiedon olen nimennyt perhepäivähoitajien, perhepäivähoitajan tai hoitajan kertomaksi ja esittämäksi. Perhepäivähoitajien näkemys esitetään ryhmän yhteisenä tuotoksena eikä yksittäisten vastausten määrää ole eritelty.

7.1 Ryhmäkeskustelun perhepäivähoitajien taustatietoja

Ryhmän jäsenten mm. työhön ja koulutukseen liittyvistä asioista keräsin tietoa taustatietolomakkeella (liite 2). Ryhmäkeskusteluun osallistui kuusi Joensuun kaupungin perhepäivähoitajaa, jotka työskentelevät omassa kodissaan. He ovat kaikki naisia. Kolme perhepäivähoitajaa on 40-49-vuotiaita ja kolme on 50-59-vuotiaita. Neljällä perhepäivähoitajalla on perhepäivähoidon työkokemusta takanaan 21-30 vuotta, yhdellä on 10-20 vuotta ja yhdellä on alle kymmenen vuotta. Kasvatusalan muuta työkokemusta on kolmella perhepäivähoitajalla. Heistä yhdellä on kaksi vuotta, toisella kolme vuotta ja kolmannella noin kymmenen vuotta. Kasvatusalan muuta työkokemusta ei pyydetty nimeämään, mutta yhteen vastaukseksi oli kirjoitettu yksityinen perhepäivähoitaja ja omat lapset.

Perhepäivähoitajien lapsiryhmiin kuuluu pääsääntöisesti neljä lasta, yhdellä on ryhmässään viisi lasta. Perhepäivähoitajien ryhmien lapset ovat hyvin eri-ikäisiä (taulukko 1, sivu 47).

TAULUKKO 1. Perhepäivähoitajien lapsiryhmien ikärakenne

Perhepäivähoitajat	Lapset 0-1 vuotta	Lapset 2-3 vuotta	Lapset 4-7 vuotta	Lapsia ryhmässä yhteensä
Perhepäivähoitaja 1		1	3	4
Perhepäivähoitaja 2		3	2	5
Perhepäivähoitaja 3		3	1	4
Perhepäivähoitaja 4		1	3	4
Perhepäivähoitaja 5	2	1	1	4
Perhepäivähoitaja 6		2	2	4

Koulutukseen liittyvässä kysymyksessä tiedusteltiin hoito- tai kasvatusalan koulutusta, josta esimerkkinä oli annettu perhepäivähoitajan tutkinto. Kasvatus- ja hoitoalan koulutusta ei kuitenkaan tarvinnut nimetä lomakkeelle. Viisi perhepäivähoitajaa ilmoittaa omaavansa alan koulutusta, yksi lomakkeista oli tyhjä tämän kysymyksen kohdalla. Kahdella perhepäivähoitajalla on kasvatusalan koulutuksen lisäksi muuta koulutusta, jotka ovat kaupallista koulutusta ja koulunkäyntiavustajan koulutus.

Perhepäivähoitajat ovat valinneet tehtävänsä aikoinaan useisiin eri syihin nojaten. Usealla perhepäivähoitajalla on samantapaisia asioita, jotka ovat vaikuttaneet ammatin valintaan (taulukko 2.). Kiinnostus ja kutsumus lasten kanssa tehtävään työhön näyttää vaikuttaneen ammatinvalintaan lähes kaikilla. Toisaalta merkittävänä tekijänä on perhepäivähoitajien tahto hoitaa omat lapset kotona.

*”työpäivien (kauppa) pituuden vuoksi oman lapsen synnyttyä jäin auto-
maattisesti hoitamaan omaa ja hoitolapsia”*

TAULUKKO 2. Perhepäivähoitajien ammatin valinnan taustat

Perhepäivähoitajien ammatin valintaan vaikuttavia seikkoja	Vastausten lukumäärä (vastaajia 6)
Oman lapsen kotona hoitaminen	4
Kiinnostus lasten kanssa tehtävään työhön	4
Kaveriseuraa omille lapsille	2
Rytmiä arkeen	1

7.2 Koulutus tuo tietoa lapsilähtöisyydestä

Lapsilähtöisyys on perhepäivähoitajille tuttu käsite, ”*tuttu juttu*”, kuten he itse ilmaisevat. Haastattelussa tuli esille, että perhepäivähoitajan ammattitutkinto on usealla osallistuneella. Näissä opinnoissa lapsilähtöisyyttä on käsitelty ja sieltä se on jäänyt mieleen. Haastatteluun tulo oli saanut etsimään tietoa ja kertaamaan vanhoja asioita. Kerran kuussa pidettävissä työkokouksissa lapsilähtöisyydestä on keskusteltu ryhmässä usein, aina hieman eri teemoin.

Kiinnostus lukemiseen ja lapsilähtöisyyteen on ollut vaikuttamassa tietoisuuteen lapsilähtöisyydestä varhaiskasvatuksessa. Tietoa lapsilähtöisyydestä perhepäivähoitajat sanovat saaneensa netistä, kirjoista ja koulutuksista. Tulevaa koulutusta perhepäivähoitajille on Hyvä päivä lapselle – velvoitekoulutus, jonka he arvelevat hyvin sopivan aiheeseen lapsilähtöisyys. Joissain paikoin haastattelua perhepäivähoitajat käyttävät myös käsitteitä *lapsiystävällisyys* ja *lapsiläheisyys* rinnan lapsilähtöisyyden käsitteen kanssa.

7.3 Lapsilähtöinen perhepäivähoidon arki

Lapsilähtöinen kasvatuksen toiminta- ja ajattelutapa tulee esille arjen kasvatustyössä. Perhepäivähoitajat, haastatteluajan rajallisissa puitteissa, toivat esille osan lapsen hoitopäivään liittyvistä kasvatuksen, hoivan ja opetuksen tarpeista ja muodoista. Tässä työssä käsitellään esille tulleita näkökulmia, muut jäävät ulkopuolelle. Lapsen perustarpeita täyttävistä toiminnoista esille tulivat ruokailu, nukkuminen ja herääminen, wc-asiat sekä leikki. Lapsen tarpeet näyttäytyvät vapauden, turvan, tasa-arvon, osallisuuden ja vahvuuksien huomioon ottaen näkökulmasta. Aikuisen tehtävänä on muodostaa myönteinen vuorovaikutussuhde lapseen ja havainnoida lasta.

Perhepäivähoitajien mukaan lapsen hoitopäivän toteutumisen tulisi lähteä lapsen tarpeista. Hoitopäivän aloitus on merkityksellinen kohtaamispaikka arkeen orientoitumisessa eli hyvän päivän aloituksessa. Hoitopäivän alkaessa lapsen mielentilan ja jaksamisen havainnointi ovat tärkeitä.

”...aamun kuulumiset kysellään, onko hyvin nukuttu...”

”... toiset tulloo hirmu energisinä, heti ruppee leikkimään ja toiset tulloo uupuneina, no semmonen istuu sylissä, sitten luetaan kirjaa, että sä katot niiku mikä on tarve, toinen tarttee istuu sylissä pitkän tovin ja saada hahlin ja hellyyttä...”

Hoitopäivässä ruokailut ja päivälepo ovat merkittävässä asemassa. Ne ovat merkittäviä lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioinnissa. Lapset tarvitsevat unta yksilöllisesti ja hoitoryhmän lasten nukahtamiset ja heräämiset tapahtuvat usein eri aikaan. Kun lapsen oppii tuntemaan, aikuinen tietää mikä on kunkin lapsen rytmi, kertovat perhepäivähoitajat.

”...kuukauven verran tää nuorimmainen jaksanu kuunnella päiväunilla sadun, syötettiin vauhilla, pantiin sänkyyn, muut syöpi rauhassa ja sit luetaan satu, niin tää ensimmäinen nukkuu jo sikeitä ihan täysiä...”

Päivälepoa ohjaa lasten kehityksen yleinen tuntemus. Perhepäivähoitajien mielestä lapsen pitäisi antaa nukkua niin pitkään kuin nukuttaa. He puhuivat ”*pankkiin*” nukkumisesta.

”...alle kaksvuotiaistahan ei sais herättää...”

”ja sit se, kun tulee niitä kymmenkuisia hoitoon niin nehän nukkuu vielä aamupäivällä ennen puoltapäivää pienet unet, ne on otettava huomioon, et voi lähtee pitkälle”.

Ruokailuun liittyvissä toiminnoissa lapsen toiveet ja osoittamat tarpeet ovat ensisijaisia. Ruoka-annosten tulee vastata lapsen ravinnon tarpeen määrää, perhepäivähoitajat kertovat. Pienimmillä lapsilla avun tarve ruokailussa menee kaiken muun toiminnan edelle. Perhepäivähoitajilta edellytetyn esimerkkiruokailun toteuttaminen on mahdollista sitten, kun pienimmät ovat syöneet tai he ovat oppineet syömään omatoimisesti. Lapsen oma oppiminen on etusijalla.

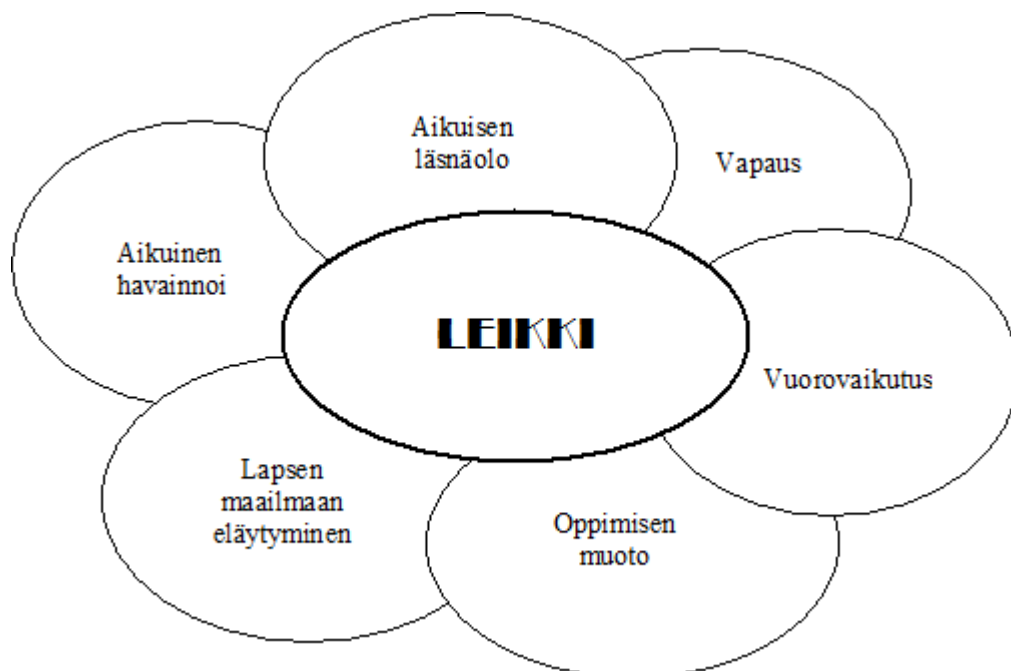
Lapsen anatomia ja kehon toiminnot määrittelevät hoidon tarpeet. Näistä levon ja ruokailun lisäksi merkittävä on wc:ssä käynti. Perhepäivähoitajien mielestä lapsilähtöiseen toimintaan vaikuttavat ”ihan konkreettiset asiat”.

”... toinen pitää käyttää heti aamupalan jälkeen pissalla, muuten on vaipat täys, mut toinen mennee ennen ulkoilua...”

”...jos mie pistän sammaan tahtiin kaikki muksut yhtä aikaa vessaan, toisilla ei tuu mitään, mut tää yks pitää käyvä useemman kerran, kun sillä on pienempi rakko, näin yksinkertainen juttu...”

Perhepäivähoitajien mukaan leikki on lapselle monenlaista tekemistä. Se voi olla piirtämistä, lauluja tms. Lapsen vapauden tulisi olla leikkiä ohjaamassa.. Lapsilähtöinen kasvatus mahdollistaa lapsen vapaan leikin, jossa lapsi aloittaa ja valitsee leikin perhepäivähoidossa. Aikuinen ei sanele valmiita toimintamalleja. Leikki voi toimia vuorovaikutuksen ja oppimisen muotona. (Kuva 1.)

” ja sitä lauletaan, että missä on peukalo, niiku leikinomaisesti, siinä niiku lauletaan ja leikitään, että etippäs missä on peukalo...”

KUVA 1. Lapsilähtöinen leikki perhepäivähoidossa

Perhepäivähoitajien mukaan aikuinen havainnoi leikkiä ja voi olla apuna lapsen leikin jatkamisessa. Kasvattajan on ymmärrettävä, että lapsi elää leikin kautta ja aikuisen tehtäväksi jää lapsen maailmaan eläytyminen. Aikuinen voi mennä mukaan leikkiin jollain tavalla vaikka ”vauvoja hoitamaan” tai ”pukemaan niitä. Havainnointi mahdollistuu olemalla läsnä. Lapsilähtöisen toiminnan tärkeimpiä tehtäviä aikuiselle onkin vapaan leikin ja läsnäolon yhdistäminen.

”... ei vapaa sitten sillä tavalla, että jos lapset vaan leikkii, eikä ollenkaan huomioida, niin se on taas toinen ääripää...”

”... vaikka sinä teet ruokkaa, niin sinä voit olla läsnä.[kertoo esimerkin] Liisa [perhepäivähoitaja], maistatko onko minun puuro hyvää? no, annapas kun maistan, oi kun oli hyvää, ai käypäs laita vähän vielä vaikka maitoo, että olla läsnä, sun ei tarttee koko ajan olla siinä lattialla tai siinä leikissä, mutta jos sä oot läsnä niin se on jo lapsilähtösyöttä...”

Ristitriitatilanteiden kärjistymisen ehkäisyssä korostuvat aikuisen läsnäolo ja mahdollinen leikkiin mukaanmeno. Perhepäivähoitaja voi käydä antamassa leikille vähän ”potkua”, ohjaamassa toiseen suuntaan, jos leikki näyttää ”riistäytyvän”.

”mulla oli yks poika joka tässä välillä aina halus leikkii sottaa ja sit tyttöjä ja sit tota, ei se ollu hirmu raakaa, mie vaan kuuntelin sitä sotaleikkii ja sitten tuli puhetta, että ei tää ei tää sotaleikki niin kiva juttu, että kysytäänpäs, että mitä nyt tämä tyttö, samanikänen tyttö halluis leikkii, niin se poika sitten, niin no okei, leikittään nyt nää lähtöö nyt sinne kirkkoon... sen ties jo semmonen tyttö joka käypi kirkossa ja tällä tavalla, niin ties sitten poika heti suunnata sitten sen, minä sanoin sitten, että nyt on tuo sotaleikki ollut jo vähän pitemmän aikkaa että leikitään jotain muuta, okei leikitään tätä kirkkoo nyt sitten...”

Lapsen kiinnostuksen kohteet ovat arjen toimintaa ohjaamassa, mutta perhepäivähoitajien resurssien mukaan.

PPH A: ”... että mun mielestä lapsella on oikeus valita semmosia esimerkiksi, mitä se haluaa tehdä millon ja mikä on se kiinnostuksen, jos on kiinnostunut hiihtämisestä tai joku toinen laskee mäkeä, [...]mä annan välineet hänelle, että hän saa hiihtää ja toinen laskee mäkeä...”

PPH B: ” tai aina paljonni, että minkälainen porukka on, vaikka sitten on hirmu pieniä niin ei sitä välttämättä pysty kaikkee toteuttamaan siellä päivän aikana”

PPH A: ”mut siinäki laps miun mielestä, laps tulla kuulluksi”

PPH B: ”niin kyllä”

7.3.1 Hoitajan ”iloista työtä” lapsen kehityksen tukijana

Perhepäivähoitajien käsityksen mukaan lapsilähtöisessä kasvatuksessa lapsen kehitystä tuetaan parhain mahdollisin keinoin. Lapselle on merkityksellistä tuntea olevansa tärkeä ja pidetty. Hän voi rauhassa kertoa omia halujaan, toiveitaan, ajatuksiaan ja jopa uniaan. Lapsilähtöinen toimintatapa auttaa lapsen vahvan minuuden kasvussa.

”...lapsen itsetunnollehan se on A ja O”.

Lapsen kehitystä tukee usko lapsen mahdollisuuksiin ja ideoihin. Lapsen luovuutta ei saa vähätellä, sanovat perhepäivähoitajat. Kehityksen tukena ovat onnistumisen riemun kokemukset sekä turvallisuuden ja hyvän olon tunteet.

Lapsen vahvuuksien huomioiminen ja osoittaminen kehumalla edistävät myönteistä kehitystä. Tärkeää on muistaa, että jokainen osaa jotain, omalla tavallaan, perhepäivähoitajat muistuttavat. Arjen kasvatustyön lapsilähtöisessä toteutuksessa korostuu kasvattajan, perhepäivähoitajan taidot sekä perhepäivähoidon työn luonne. Perhepäivähoitajan on tiedostettava se, että ihmiset ovat erilaisia.

”...lapsenakin ollaan erilaisia...”

Perhepäivähoitajien mukaan lapsilähtöisen tavan ajatella ja toteuttaa, tulisi ohjata kaikkea varhaiskasvatustoimintaa, myös perhepäivähoitoa. Perhepäivähoitajat tuntuvatkin pitävän lapsilähtöistä toimintatapaa olennaisena ja luonnollisena osana heitä ja heidän toteuttamaansa arjen kasvatustyötä.

”...koko, kaikki, koko hommahan lähtee siitä”.

Perhepäivähoitajien mielestä työssä olisi hyvä pysähtyä välillä pohtimaan ja reflektoida omia toimintatapojaan, kriittisestikin. Lapsilähtöinen toiminta voi olla muutos ajattelutapaan ja vastuunottoon. Kasvattaja voi asettaa työlleen laatuarvot, joissa pysyy ja arvioi niitä. Lapsilähtöisyys vaatii kasvattajalta oivallusta siitä, mitä hoito on parhaimmillaan.

”haluaa sille jokaiselle lapselle sen hyvän päivän...”

Lapsilähtöinen kasvatusta vaatii työtä, joka on kuitenkin perhepäivähoitajille *”iloista työtä”*.

”miulle ainakin merkihtöö hirveesti, se mie saan olla niitten oman ryhmän lasten kanssa ja nostaa ne niiku sieltä oikeesti, vautsi ne on ihania, jokkainen tekköö eri tavalla ne hommat, mutta ne tekköö siis, just vaikka sanotaan nyt luovasti, kaikki, kun ne on kauheen taitteellisia tää porukka, ni se niiku, jotenkin mie aina, joka päivä tunttuu että noston ihteeni sieltä vähän ”

Perhepäivähoitajat kuvaavat työtään osin myös haasteellisena ja vaativana. Perhepäivähoitajat saavat työstään hyvää oloa. Mieltä nostattavana pidetään sitä, kun lapset jäävät mielellään hoitoon ja vanhempien kanssa asiat sujuvat. Lapsiryhmän kanssa toimiminen on hoitajalle merkityksellistä ja lapsilähtöisyyttä korostavaa.

7.3.2 Lapsen ainutlaatuisuus ja lapsen näkökulma

Perhepäivähoitajille lapsilähtöisyys on aikuisen tekoja ohjaava ajattelutapa, joka perustuu tasa-arvoisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Kaikkien lasten ei tarvitse tehdä asioita samalla tavalla ja samaan tahtiin. Lapsia *”ei voi panna lokeroon”* perhepäivähoitajien mukaan.

Perhepäivähoitajat näkevät lapsen ainutlaatuisena yksilönä, jonka tarpeet ovat merkityksellisiä. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa jokainen lapsi otetaan henkilökohtaisesti huomioon

”...jokainen vielä laps otetaan aitona lapsena...”

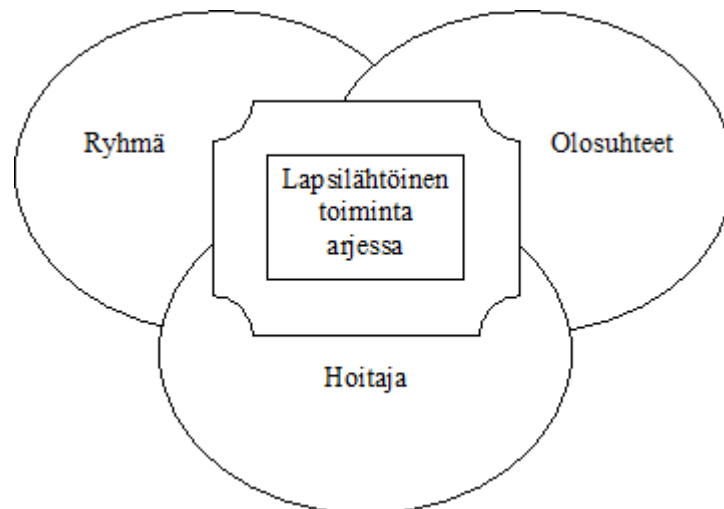
Heille lapsen kykyihin ja mahdollisuuksiin uskomisen kuvastavat lapsilähtöisyyttä. Lasta kehitetään ja arvostetaan. Lapsen perheen ja kodin arvot ymmärretään. Työskentely lähtee lapsen tarpeista käsin ja lapsi on toiminnan keskellä. Lapsella on oikeus valita mitä tekee ja milloin tekee. Lapsen omat halut huomioidaan.

”... esmes askartelussa, että nyt tehdään tämä tällöinen törppö vaan, että laps saa omistaan mikä sitä kiinnostaa ja sitten omista haluistaan sitä ruveta jo toteuttamaan, mutta sit vanhempi on siinä joka antaa ne pelivälineet, että mut laps saa alusta asti toteuttaa sen loppuun asti...”

Perhepäivähoitajien mielestä tärkeää on pitää huolta, että lapsi tulee kuulluksi ja ymmärretyksi. Apuna voivat olla ”kolme koota”, kuuntele, kunnioita ja kannusta, ohje joka on saatu koulutuksista. Tarkoituksena on luoda hyvä arki, jossa tuttuus ja turvallisuus luovat raamit. Kun lapsella on turvallinen olo, tulee hänestä luova, sanovat perhepäivähoitajat.

7.3.3 Hoitajan hyvinvointi lapsilähtöisyyden kulmakivi

Perhepäivähoidon lapsilähtöisen kasvatuksen toteutukseen ja onnistumiseen vaikuttavat useat tekijät. Erilaisia tekijöitä voivat olla lapsiryhmä, olosuhteet, hoitaja ja perhepäivähoitotyön muoto. Usein nämä kaikki vaikuttavat yhdessä, varsinkin lapsiryhmä ja olosuhteet yhdessä ovat toimintaa määrittäviä tekijöitä. (Kuva 2, sivu 55.)

KUVA 2. Lapsilähtöisyyteen vaikuttavat tekijät perhepäivähoidossa

Perhepäivähoitajien kokemuksen mukaan hoitoryhmässä, jossa on paljon pieniä lapsia, lapsilähtöisen toiminnan toteuttaminen ei ole aina mahdollista. Pienissä lapsissa on paljon ”käsitöitä”, eli perushoito vie suuren osan ajasta. Lasten toiveiden huomiointi ei ole tuolloin aina mahdollista. Lapsissa on eroja ja perheillä erilaisia tarpeita. Lapsen luonteella koetaan olevan merkitystä, joillakin lapsilla voi olla ”vaativa” luonne, joka lisää työn haastavuutta. Myös lasten mielialat vaihtelevat päivästä toiseen, toisilla on ”kiukkupäiviä” ja toisilla riittäisi energiaa vaikka muille jakaa. Lapsen kokemukset kotona heijastuvat hoitopäivään, joista lapset perhepäivähoitajille usein kertovatkin.

Perhepäivähoidon olosuhteita kuvaa toimintojen päällekkäisyys ja menemis- ja tulemiset. Kiire näyttelee olennaista osaa, vaikkei sitä halutakaan luoda tai tuoda arkeen. Kuuntelun olisi kuitenkin oltava mahdollista, vaikka olisi kuinka kiire. Kun toinen lapsi saa mitä haluaa ja tarvitsee, voi se olla pois toisen tarpeesta ja mielekkyydestä.

”... ja sitten koen taas sillä tavalla, että kun on monenikästä lasta ja sitten seurakunnan kerhotkii, mennään, niin joskus vaan aina tuntuu, että kun on sitten niin kiire sieltä, niin nuorimmainen syöttämään ja nukuttamaan että ne meinnaa nukkua jo siellä kävellessä [...] isommat tykkää siinä kerhossa olla, mutta pienimmät vähän kärssii kyllä siinä, päivä, se uniaika mennee vähän myöhemmäks.”

Perhepäivähoitajien mielestä hoitaja voi itse vaikuttaa siihen, että toiminta olisi lapsilähtöistä. Hoitaja tutustuu lapseen ja lapsi hoitajaan, lapsi saa kodinomaista hoitoa. (H=haastattelija, PPH= perhepäivähoitaja)

PPH: ”perhepäivähoijossahan sen pystyy toteuttamaan, kun siellä on aina se yks hoitaja ja sillä ne lapset jos sattuu olemaan pitemppään, siellähän pystyy sitä toteuttamaan, niiku aika hyvin, tutustuu lapseen niin ja lapsi hoitajaan, sehän on se kodinomanen hoito”

H: ”et se on se yks hoitaja semmonen...?”

PPH: ”on se niiku joillekin lapsille tärkkeetä ja vanhemmillekii on minusta, vanhemmat sannooki, että hän halluu perhepäivähoitajalle pienen lapsen jos on esimerkiksi..”

Kuitenkin yksintyöskentelyn koetaan vaikuttavan siihen, ettei lapsen kaikkia toiveita voida ottaa huomioon. Perhepäivähoitajat myöntävät ja tuntuvat tiedostavan oman rajallisuutensa.

PPH: ”ja kun sä et oo aina itekään parraimmillas”

PPH: ”jotenki tuntee itteään riittämättömäks, ajatellaan paljonko on käsitöitä näissä”

PPH A: ”niin eiku tuli vaan mieleen tuossa, että niin, että ei niiku, tälleen kun yksin tehhään tätä työtä, niin ei ihan pysty kaikkia lasten näitä”

PPH B: ”mieltekoja”

PPH A: ”en minä ainakaan, vaikka halluisin, että en oo niin superhoitaja kyllä en oo”

PPH C: ”eikait sitä tarvitsekaan sillä tavalla ...”

Mutta omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa ja edistää lapsilähtöistä toimintaa kuitenkin uskotaan.

”kukaan muu ei niin paljon vaikuta, ku ite”

Perhepäivähoitajat voivat lasta kuunnellen ja huomioiden antaa lapsen toteuttaa itseään. Perhepäivähoitaja voi lapselta ja vanhemmilta kyselemällä saada toimintaansa tarvittavaa tietoa. Perhepäivähoitaja voi ottaa lapset mukaan toimintaan ja sen suunnitteluun.

Hoitajan persoona ja asenteet vaikuttavat lapsilähtöisyyteen. Omaan asenteeseen voi vaikuttaa, sanovat perhepäivähoitajat. Oman asenteen tarkastelu ja siihen vaikuttaminen on tärkeää.

”että mennee peilin eteen ja hymyillee”

Jo ammatin valinnan uskotaan ohjaavan toimintaa. Kyse on elämässä valituista arvoista, joita perhepäivähoitajat ovat tehneet usein silloin, kun omat lapset ovat olleet pieniä.

”eihän tätä työtä tekis, jos tästä ei tykkäis, eikä lapsista tykkäis.”

Työtoverit kannustamalla ja ideoita kehittelemällä ovat omalta osaltaan luomassa lapsilähtöisyyttä edistävää toimintaa. Muutenkin hoitopäivän yhteydessä tapahtuva sosiaalinen kanssakäyminen hoitajien kesken (esim. joulujuhlat, seurakunnan kerhot, urheiluhallitoiminta) ovat merkityksekkäitä työhyvinvoinnissa, joka lisää jaksamista ja pirteää otetta työhön. Päivähoidonohjaaja omalla palautteellaan, esim. kehityskeskusteluissa, voi kannustaa jatkamaan hyvää lapsilähtöistä työtä. Merkityksellistä on hoitajan perheen suhtautuminen perhepäivähoitajan työhön. Perhepäivähoitajat sanovat, että perheen tulee arvostaa tätä työtä. Oman hyvinvoinnin merkitys koetaan merkittäväksi. Muut tahot ovat osallaan hyvinvointia tukemassa (kuva 3, sivu 58.).

”...siitähän se lähtöö sitten, kun itellä on hyvä olla”.

KUVA 3. Perhepäivähoitajan hyvinvointi lapsilähtöisyyden mahdollistaja

Muiden tahojen koetaan olevan merkityksekkäitä lapsilähtöistä toimintaa edistettäessä. Lasten ja vanhempien osoittaman arvostuksen merkitys on selvä. Vanhemmat palautteellaan voivat edistää perhepäivähoitajan uskoa ja luottamusta oman toiminnan onnistumiseen ja merkityksellisyyteen. Hyvä hoitosuhde lähtee vanhempien osoittamasta arvostuksesta, sanovat perhepäivähoitajat.

7.3.4 Aikuinen mahdollistaa vuorovaikutuksen ja luo turvallisuutta

Aikuisen tulisi tiedostaa lapsilähtöisyys omassa toiminnassaan. Aikuinen omalla toiminnallaan on lapselle esimerkki käyttäytymisestä. Rauhallisuuden säilyttäminen omassa käytöksessä vaikuttaa koko hoitopäivään ja lapsiryhmään.

”...jos on huutava hoitaja, niin sähän saat varmasti huutavat lapset...”

Aikuisella on oltava aistit avoimina lapsen viesteille. ”Kolmas korva”, kuten perhepäivähoitajat ilmaisevat, tulee tässä tarpeen. Kuuntelun lisäksi turvallisuutta perhepäivähoitajien mielestä lasten hoitopäivään ovat luomassa rutiinit, usein toistuvat tavat toimia. Rutiineille on oma päivästä toiseen toistuva aikataulunsa. Rutiinit omalta osaltaan voivat olla tukemassa hoitajan työtä.

”...iteki pärjää silloin hyvin...”

Perhepäivähoitajien mainitsemat rutiinit liittyvät usein hoitoon tuloon, ruokailuun ja nukkumiseen. Rutiinien lisäksi aikuisen tehtävänä on tarjota lapselle läheisyyttä. Aikuisen herkkyyks huomata lapsen turvallisuuden tarve on tärkeää. Läheisyys ja turvallisuus mahdollistuvat aina avoimella sylillä.

”...ja otetaan ensimmäisenä syliin ne ja riisutaan, siitä lähtee yleensä meidän päivä, ainaki kun ne jokuainen vähän er aikaan tulloo nii, se ensimmäiset halit siinä ja käsien pesut...”

Rutiineissa ja päivähoidon arjessa on oltava liikkumavaraa lapsen tarpeiden ensisijaisuudelle.

”...joku laps on vaikka yön valvonut, kun on näitä pienempiä, ja sitten ei välttämättä, tuntuu että, nyt ei tästä päivästä taijeta keritä mittään, kun sylissä ollaan ja tehään ruokkoo, mut se vaan on niiku, se on vaan sitten toimittava sitten sen mukasesti...”

Lapsille on annettava ja mahdollistettava tilaa leikkiä, olla ja toimia. Lapsen vapaasta olost, ”joutilaisuudesta”, perhepäivähoitajat sanovat syntyvän jotain uutta ja luovaa. Lapsi tarvitsee toimilleen rauhaa, jonka turvaaminen on perhepäivähoitajan tehtävä.

”...pakko olla jo seittemältä on puuro valmis ja sitten kato pitää rauhasa kato antaa syyvä...”

”...on mullakii on kolme pientä ja sitten tulee eskarilainen koulusta, sitä viisivuotiaan kanssa, joskus on tehtävä sillä tavalla, että tuota, heille oma rauha, jotta ne kaks saavat olla keskittyä sitten sen ikästen leikkiin...”

Vuorovaikutuksessa varhaiskasvatuksen aikuiselta vaaditaan täydellistä läsnäoloa. Perhepäivähoitaja on lapsen kanssa vuorovaikutuksessa koko hoitopäivän ajan. Hoitotilanteiden onnistuneet vuorovaikutuksen kokemukset ovat tärkeitä. Vuorovaikutuksen mahdollistaminen kaikkien lasten kanssa koetaan tärkeäksi tehtäväksi. Erityisiä vuorovaikutustilanteita lapsiryhmässä perhepäivähoitaja voi järjestää pienten lasten nukkuma-aikaan. Silloin voi isompien lasten kanssa tehdä asioita ja keskustella asioista, joita ei paljon perushoitoa vaativan ryhmän hereillä ollessa ehdi tehdä.

7.3.5 Lapsen onnistumisen riemun ja osallisuuden kokemukset

Lapsen vahvuuksien tunnistaminen ja niiden huomioiminen ovat osa perhepäivähoidon lapsilähtöistä kasvatusta. Kasvattaja voi auttaa lasta huomaamaan lapsen omia vahvoja puoliaan, tilanteissa, joissa lapsi vaikka vertaa itseään toiseen lapseen. Lapsi kokee onnistumisen riemua huomatessaan pystyvänsä osallistumaan samaan kuin muut.

”kun teatteria leikkivät, niin se kuusvuotinen, häähä ossaa hirmu hyvin käsinukeilla ja näillä, punahilkkoo leikkivät, niin se kaksivuotinen, kun se ei vielä ossoo oikeestaan jutella, hää otti vaan ne keppinuket ja hääplööplöö, niin se oli aivan ihana hää, teki samalla tavalla kun isommat-tii”

Lapsen mukaan ottaminen arjen askareisiin ja arjen suunnitteluun on perhepäivähoitossa mahdollista. Perhepäivähoitajat kertovatkin ottavansa lapsia mukaan mm. ruuanlaittoon ja -suunnitteluun. Lapsi voi kokea onnistumisen riemua aikuisen hänelle antamista vastuullisista tehtävistä.

”...yks poika sano, että ois kyllä kiva tehdä joskus hedelmäsalaattii, no mie sanoin, että tää viikko on jo lista tehty ja ruokatarvikkeet ostettu, mutta mie pistän seuraavalle viikolle ja sit myös tehtiin, ja voi että kun ne, minä tein kuule hedelmäsalaattia ja ite pilkoin banaanin eikä mulle tullut sormeen yhtään haavaa...”

Lapsella on oltava mahdollisuus kokea onnistumisen riemua esim. pukemisessa ja riisumisessa ja mahdollisuus osallistua omien taitojensa mukaan hoitopäivän arkeen. Osaamansa taidon lapsi haluaa tuoda esille. Lapsi, joka osaa lukea, voi vaikka lukea kirjoja pienemmille.

7.4 Lapsilähtöisen toiminnan reunaehdot

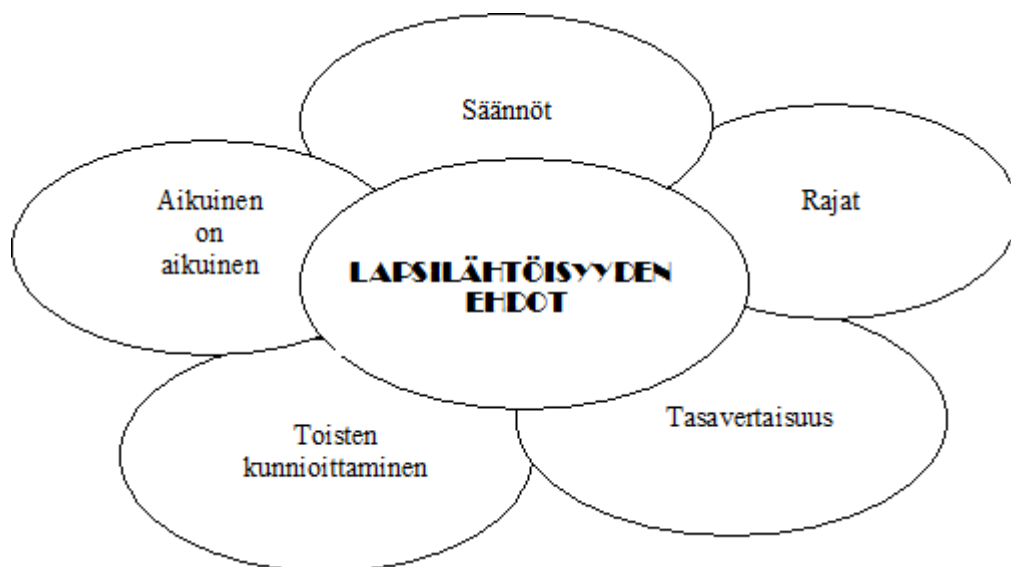
Perhepäivähoitajat näkevät lapsilähtöisyyden tarpeellisenä kasvatuksen muotona toimia ja ajatella. Mutta lapsilähtöisyydelle halutaan asettaa tietyt ehdot. Lapsilähtöisyys ei tarkoita rajatonta lasta, toiminnalle pitää asettaa rajat ja säännöt.

”...ei se oo enää lapsilähtöstä, jos kaikki saavat tehdä mitä haluaa”

Perhepäivähoitajien mukaan aikuisen on oltava lapselle aikuinen. Aikuisen tehtävänä on huolehtia lasten tasavertaisesta kohtelusta. Toista kunnioitetaan ja annetaan hänelle vapaus puhua. Ehdot täytyy olla toiminnalle, jotta lapsi oppisi toimimaan yhteisesti hyväksytyllä tavalla. Ehdot lapsilähtöisyydelle on kuvattu kuvassa 4.

” ...että pärjää yhteiskunnassa”

” että säännöt [...] jossain vaiheessa kouluun mennee, nii sit tulee yllätyksenä”

KUVA 4. Ehdot lapsilähtöisyydelle

Lapsen tulee perhepäivähoitajien mielestä oppia ottamaan huomioon myös muut lapset ja ihmiset. Kaikilla on oikeus ilmaista itseään ja jokaisen mielipide on arvokas. Rajojen ja sääntöjen asettaminen on näitä oikeuksia edistämässä.

7.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma osa lapsilähtöistä toimintaa

Perhepäivähoitajat kokevat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman merkityksen lapsilähtöisyydessä tärkeäksi. Sitä kautta lasta opitaan tuntemaan paremmin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskustelut mahdollistavat vanhempien mukaantulon päivähoidon suunnitteluun ja toteutukseen. Vanhemmat voivat antaa perhepäivähoitajalle omia neuvojaan ja ohjeita lapsen tarpeiden huomiointiin.

”vanhemmat on kirjottanu jos on mitä toiveita [...] ruokavalioon liittyvää [...] Jei pitäis antaa imelää [...] meijän täytyy”

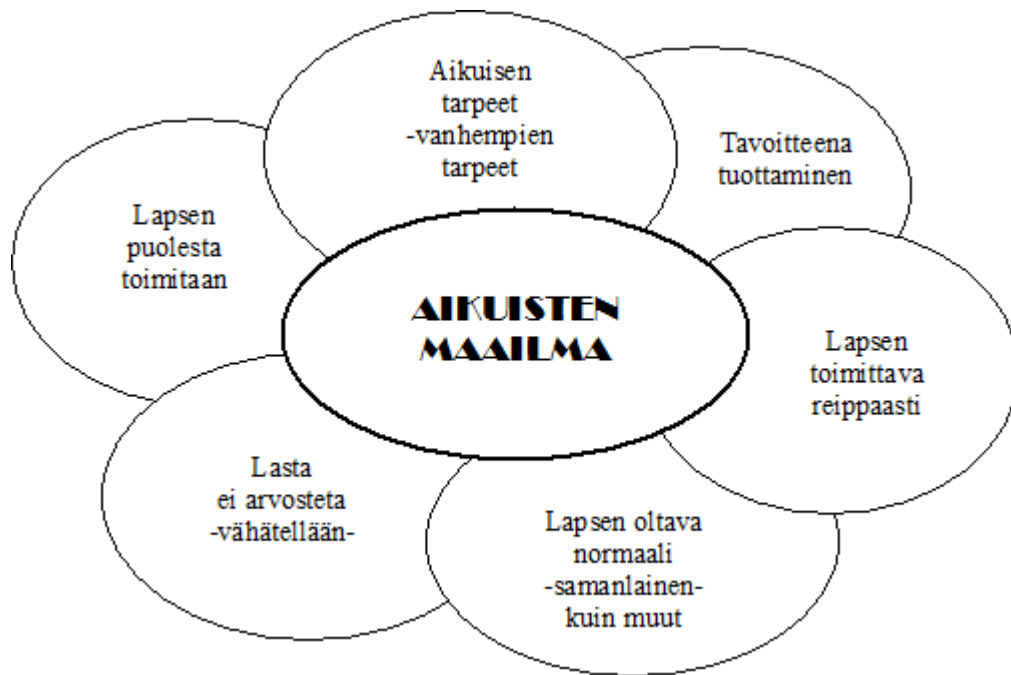
Hoitaja taas voi kertoa vanhemmille omista suunnitelmistaan. Hoitaja saa kasvat keskusteluissa tietoa, siitä miten vanhemmat haluavat lapsen oppivan tai millaista apua johonkin erityiseen pulmaan. Osa vanhemmista ei tosin halua tehdä lapsen varhaiskasvatuksen suunnitelmaa ja tätä päätöstä perhepäivähoitajat kunnoittavat.

Varhaiskasvatussuunnitelman avulla perhepäivähoitaja oppii tuntemaan lapsen lisäksi myös vanhempia. Varsinkin erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien kohdalla se koetaan hyväksi ja lapsilähtöisyyttä edistäväksi. Kirjallisesta suunnitelmasta hoitaja voi saada vinkkejä toiminnan toteutukseen. Kerran vuodessa pidettäviä keskusteluja pidetään tärkeinä. Varhaiskasvatussuunnitelmaa pidetään helppona tehdä ja toteuttaa sekä tärkeänä työvälineenä lapsilähtöisyyteen ohjaamassa.

7.6 Aikuisten maailma lapsilähtöisyyden esteenä

Perhepäivähoitajien käsitykset ei-lapsilähtöisestä kasvatustoiminnasta liittyvät aikuisen maailman ehdoilla elämiseen (kuva 5, sivu 63). Toiminta on silloin aikuislähtöistä, jossa aikuinen *”sanelee säännöt”*. Perhepäivähoitajien mielestä lapsen tulisi löytää oma maailmansa itse, että:

”valmiissa maailmassa ei ole hyvä ellee...”

KUVA 5. Aikuisten maailman osat

Perhepäivähoitajien mukaan aikuisten maailmassa lasta hoputetaan ja pyydetään toimimaan reippaasti, samalla tavalla kuin muutkin. Lapsen tulisi olla normaali, joka pissaa, syö ja nukkuu samaan aikaan kuin muutkin. Aikuislähtöinen toiminta perustuu tuottamiseen, jossa päämääränä on joku tuotos, kun taas lapselle merkityksellisempää on itse tekeminen. Aikuisen maailmassa lasta ja hänen osaamistaan ei arvosteta ja epäonnistumisen kokemukset värittävät hoitopäivää.

”... halveeraa vähän lasta ja ei oo tasa-arvonen, just niiku päinvastoin että ei oo oikeudenmukainen niille lapsille...”

Perhepäivähoitajien mielestä aikuisen ei tulisi toimia lapsen puolesta. Lasta tulisi auttaa vasta, kun lapsi apua pyytää. Toisaalta lapsi saattaa tarvita tunteen omasta osallisuudestaan muiden toimintaan, jolloin esim. askartelussa lapselle voi apua antaa.

PPH A: ”tarvihteeko niille leikata? tai tehä niitä samanlaisia?”

PPH B: ”onhan se siinä sitten, kun mullaki on se yks pikkunen, että pitäähän se hälleki olla semmonen samanlainen krokotiili mikä muilleki ”

PPH A: ”eihän se oo lapsen tekemä sitten”

PPH B: ”eihän se oo”

PPH C: ”askarteluun ei oo vanhemmalla lupa puuttua, siihen, vaan siinä tapauksessa kun lapsi pyytää, siinä vaiheessa, tai jos lapsi tarvitsee

jonkun vamman tai muun takia, aikuisen lupa on vasta silloin puuttua, että sen pitää olla lapsen tekemä ideoima alusta loppuun asti”

Aikuisten maailmaa luovat aikuisten tarpeet ja aikuisten ajatukset normaalista hyväksyttävästä ja tarpeellisesta toiminnasta. Perhepäivähoitajien mukaan aikuisten tarpeista varsinkin vanhempien tarpeet tuntuvat vaikuttavan lapsen hoitopäivään. Vanhemmat voivat antaa sääntöjä ja ohjeita lapseen hoitoon, nukkumiseen ja ruokailuun. Aina näiden ohjeiden noudattaminen ei perhepäivähoitajien mielestä ole oikein lasta kohdetaan.

” pienin lapsi just, täyttänyt yks vuotta, niin häneltä otettiin tutti, tutti-pullo samalla kerralla kun tuli hoitoon, kerralla pois, vanhempi sano, että ei saa enää näitä antaa, miks, ois se tutti vielä tuttu ja turvallinen, tulee uus hoitaja uus paikka, otetaan ne pienimmät tutit ja turvalliset asiat pois, niin se ei ollut oikein miusta, mutta hoitajan on melkein noudatettava sitä”

”laps tarvihtee kaks tuntia unta, niin puol tuntia nukutat...”

Aikuisten maailma on syönyt sijaa päiväkodeissa, instituutioissa, jotka ovat rakennettu lapsia varten. Perhepäivähoitajat pohtivat ammattikasvattajien ja päiväkodin merkitystä lapsilähtöisyydessä. Onko koulutus tae lapsilähtöisen toiminnan toteutumiselle arjessa? Päiväkotienkin kasvatuskäsitykset ovat muuttuneet heidän mielestään. Päiväkodissa lapsi oli ennen ”joukon jatkona”, nyt hänen yksilöllisyytensä pääsee paremmin esille. Aikuisten, ammattikasvattajien ei-lapsilähtöiset käytännöt puhututtivat perhepäivähoitajia.

” kerran kentällä semmonen tappaus joka ihmetytti minnuu ja ihmetytää vielä, hoitaja tulee lastensa kanssa puistoon ja hän oli varmaan tietoisesti jo ohjelmoinu itelleen tänne, että lapset tekköo tuon jutun ja sitten lähetään pois ja koko ajan yks mäki, yks mäki, mie sit, että miks ne lapset ei saa kiivetä tuonne...”

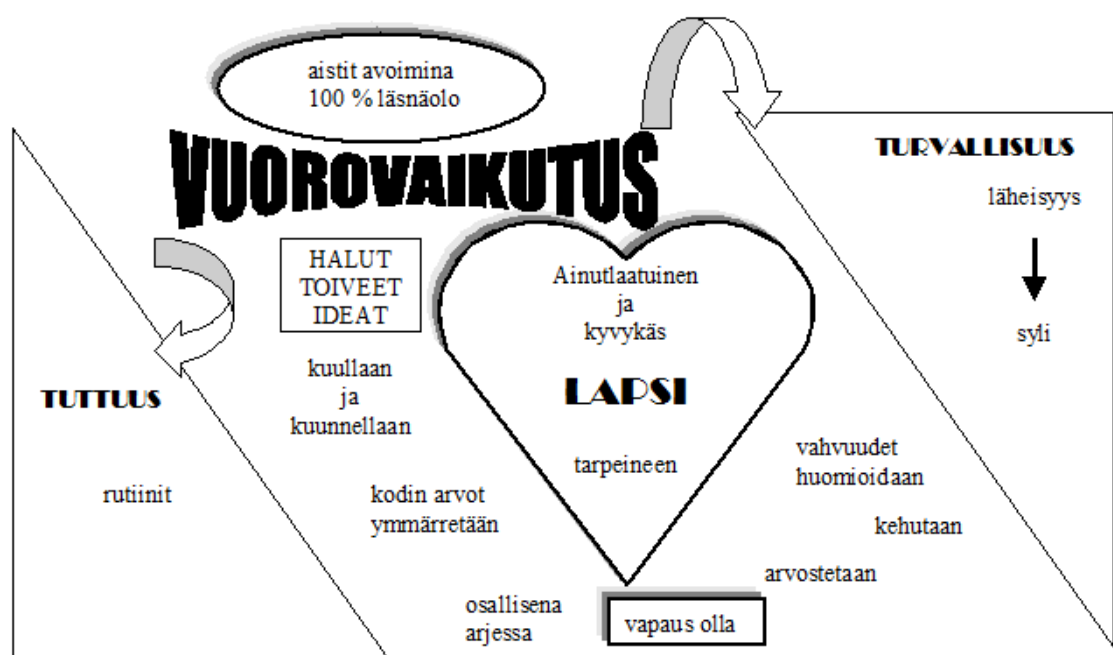
Kasvattajien keskinäinen ilmapiiri vaikuttaa lapsen kokemukseen luovasta ja vapaasta olost. Kasvattajilla saattaa esiintyä näkemyseroja suhtautumisessa lasten toimintaan aivan samasta tilanteesta.

”...siihen isompaan lapseen, sen sitten, kävi kimppuun ja pikkupoikahan se oli vielä, kaulasta otti tällä tavalla...[lapseen näytti jo sattuvan] jos oisin yksin ollut, oisin varmasti mennyt siihen väliin...tämä [toinen kasvattaja] kahto...sano: eihän se sinnuu ihan pikkasen vaan kaulasta otti...miten se sillä tavalla ajatteli sen tilanteen?”

Perhepäivähoitajat tekevät yhteistyötä useiden tahojen kanssa kuten seurakunnan kerhot, neuvola ja erityispäivähoidon palvelut. Perhepäivähoitajien mielestä lapsella on herkkyys aistia epäsopu. Työtovereita on kunnioitettava ja aikuisten on yhdessä luotava lapselle mielekäs kasvatuksen kokonaisuus.

7.7 Yhteenveto perhepäivähoitajien käsityksistä

Lapsilähtöisyys käytännössä koostuu useista eri tekijöistä, joita perhepäivähoidon näkökulmasta esittelen kuvassa 6. Tekijät yhdessä muodostavat lapsilähtöisen kasvuympäristön perhepäivähoidossa. Lapsen huomioiminen toiminnassa tulee esille arjen hoitotilanteissa.

KUVA 6. Lapsilähtöisyys Joensuun kaupungin perhepäivähoidon arjessa

Lapsi on nähtävä toiminnan keskipisteenä, jossa hänen ainutlaatuisuutensa, kykynsä ja tarpeensa huomataan. Perhepäivähoitajien on oltava avoimia lapsen viesteille kuunnellen lasta. Toiminnassa lapsen vahvuudet otetaan huomioon ja lapsi otetaan osalliseksi arjen toimintaan. Lapselle on annettava vapaus olla, joka on lapsilähtöisen toiminnan pohja. Vuorovaikutus, jossa ollaan täysin läsnä, on ehdoton edellytys lapsilähtöisyydelle. Tuttu ja turvallinen ympäristö luodaan rutiineilla ja läheisyyden osoittamisella. (Kuva 6)

Perhepäivähoidon lapsilähtöisyydelle halutaan asettaa rajat, joiden puitteissa toimitaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman nähdään edistävän lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimista. Aikuisten maailman ehdoilla toimiminen estää lapsilähtöisen kasvatuksen toteutumisen. Aikuisten maailmassa ovat etusijalla aikuisen tarpeet, lapsen puolesta toimiminen, tuottaminen tekemisen sijaan ja kiire.

8 POHDINTAA

Yhteistyö Joensuun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden kanssa on ollut antoisaa ja ammatillisesti kehittävää. Varsinainen perhepäivähoidon lapsilähtöisyyden tutkiminen on ollut ensisijainen tehtäväni. Pohdintaa perhepäivähoitajien näkemyksistä lapsilähtöisestä kasvatuksesta ja perhepäivähoidon mahdollisuuksista lapsilähtöisyyteen tuon esille kappaleessa 8.1. Johtopäätökset perustuvat ryhmäkeskustelussa esiin tulleet tietoon ja opinnäytetyössäni esittämään teoreettiseen tarkasteluun lapsilähtöisyydestä. Käsitysten tutkiminen herätti useita jatkotutkimusaiheita, joita esittelen kappaleessa 8.2. Lapsilähtöisyyden tutkiminen sai minut pohtimaan kasvatuksen mahdollisuuksia laajemmin. Tämän pohdintaluvun viimeinen kappale 8.3. on syntynyt omista ajatuksistani lapsilähtöisestä kasvatuksesta ja eivät ole siten perhepäivähoitajien näkemyksiä asiasta. Ajatuksiini ovat kuitenkin vaikuttaneet vahvasti välillisesti myös perhepäivähoitajien käsitykset.

8.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tehtävänä oli saada selville perhepäivähoitajien käsityksiä lapsilähtöisyydestä varhaiskasvatuksessa sekä lapsilähtöisyyden toteuttamisesta perhepäivähoi-

don arjessa. Laadullisen tutkimuksen menetelmin eli haastattelemalla Joensuun kaupungin perhepäivähoitajia ryhmässä sain paljon monipuolista tietoa perhepäivähoitajien näkemyksistä ja kokemuksista kasvatuksen lapsilähtöisyydestä. Ne vaikuttavat olevan yhdensuuntaisia Joensuun kaupungin laatiman perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelman kanssa, jonka tavoitteina ovat yksilöllisyyden huomioiminen, jokaisen lapsen ainutkertaisuus, turvallisen kiintymyssuhteen mahdollistaminen, kuulluksi tulemisen oikeus ja ajatus siitä, että ”lapsen täytyy saada olla lapsi”. (Perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma.)

Tämän opinnäytetyön perusteella perhepäivähoitajilla on vahva käsitys lapsilähtöisestä tavasta toimia. Perhepäivähoitoa ei aina arvosteta yhteiskunnallisella tasolla. Arvon tunnustusta materiaalisesti ja asemaan liittyen, kuten korkea palkka tai asiantuntevana kasvattajana pitäminen, eivät perhepäivähoitajat saa. He tuntuvat itse tietävänsä työnsä arvon. (Reunamo 2007, 148–149.) Perhepäivähoidossa on asiantuntevaa tietämystä kasvatuksesta ja sen lapsilähtöisyydestä, mutta sen esiin tuominen ei vaikuta olevan yhteiskunnallisesti merkittävää, sillä perhepäivähoitoa ei ole paljoa tutkittu.

Tutkimukseen osallistuneiden perhepäivähoitajien käsitykset lapsilähtöisyydestä ovat hyvin samansuuntaisia kuin tässä opinnäytetyössä käsittelyissä lapsilähtöisyyden teorioissa. Joensuun kaupungin perhepäivähoitajille lapsilähtöisyys merkitsee lapsen yksilöllisyyden kunnioittamista ja tarpeiden tunnistamista kuten Hujala ym. (2007, 56–58) esittävät lapsilähtöisyyden lähtökohdiksi. Perhepäivähoitajat pyrkivät edistämään omalla kasvatustoiminnallaan varhaiskasvatussuunnitelman (2005) mukaista lapsen minäkuvan kehitystä. He kokevat lapsen kannustamisen, tarpeen mukaisen avun antamisen, omatoimisuuden mahdollistamisen ja oman osaamisen ilon kokemukset tärkeiksi, kuten Kalliala (2008, 28–29, 33) esittää. Täydellinen läsnäolo lasten kanssa on perhepäivähoitajille tärkeää. Heidän mukaansa lapsen havainnointi edistää lapseen tutustumista ja siten toimimista lapsen parhaaksi. Lapsilähtöinen perhepäivähoitotyö koetaan vaativaksi ja palkitsevaksi. Tahkokallion (2007, 25) mukaan lasten kasvatustoiminta on vaativaa työtä, jossa aikuiselta odotetaan lapsen havainnointia ja läsnäoloa. Perhepäivähoitajat kasvattajina uskovat Kokljuschkinin (2001, 31, 87) esittämän ajatuksen tavoin lapsen vahvuuksiin.

Perhepäivähoitajat tekevät työtään lasten takia. Käsityksiä tutkittaessa on hyvä saada selville kasvattajan arvomaailma, jota voi kuvastaa mm. ammatinvalinta. Perhepäivä-

hoitajien ammatinvalintaan vaikuttavia seikkoja kysyttäessä (liite 1) usein vastauksena oli kiinnostus tai rakkaus lapsiin. Toisaalta merkittävänä tekijänä on perhepäivähoitajien tahto hoitaa omat lapset kotona. Samanlaiset asiat ovat olleet vaikuttamassa perhepäivähoitajien ammatinvalintaan myös muiden tutkimusten mukaan (mm. Häkkinen 2002). Perhepäivähoitaja valitsee työnsä usein kutsumuksesta ennemmin kuin palkan takia (Reunamo 2007, 159). Peruspilari lapsilähtöisyyteen tulee esille tässä, työtä tehdään lasten takia. Työ on heille kutsumusammatti, johon on päädytty esim. halutessa hoitaa omat lapset kotona.

Perhepäivähoidossa arki muotoutuu lapsen tarpeiden ympärille, jossa lapsen hoito näyttelee pääroolia. Merkittävä osa hoitopäivästä kuluu perushoitoon, ruokailuun, lepoon ja ulkoiluun ja näiden välisiin yhtymäkohtiin (Mikkola ja Nivalainen 2009, 30). On tärkeää huomata se, että lapsen hoitopäivä ei rakennu pelkästään ohjatusta toiminnasta, tai jostain keinotekoisesta ja väkisin tehdystä, vaan ihan oikeasta elämästä. Siellä korostuu lapsilähtöinen toiminta, se kuinka lapsi nähdään ja kuullaan koko päivän aikana. Perhepäivähoidossa tämä näyttäisi olevan itsestään selvää. Vertauksen vuoksi päiväkotimaailman lapsilähtöisyyttä tutkittaessa kiinnitetään huomiota ohjattuihin hetkiin tai leikkipainotteisiin tilanteisiin (ks. Kalliala 2008 ja Hissa 2010).

Perhepäivähoitajat painottavat lapsen vapautta toiminnoissa, mutta haluavat esittää sille tietyt rajat. Ryhmäkeskustelussa ei tullut esille, kuinka nämä rajat asetetaan; ovatko esim. kieltämisen keinot lapsilähtöisiä vai eivät?

Perhepäivähoitajat kokevat tärkeäksi lapsilähtöisyyttä edistäväksi työvälineeksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman. Suunnitelmaan liittyvissä kasvatustilaisuuksissa tulee kuitenkin esille usein lasten vanhempien tarpeet. Perhepäivähoitajat noudattavat vanhemmilta saamiaan neuvoja, vaikkeivät koe niiden olevan lapsen parhaaksi. Alasuutarin (2010, 114) tutkimuksen mukaan vanhempien kasvatuksellista asiantuntijuutta ei päiväkodissa huomioida. Opinnäytetyöni tutkimuksen mukaan asia näyttää olevan toisin perhepäivähoidossa. Myös Reunamo (2007) on tullut samaan tulokseen. Hänen mukaansa perhepäivähoidossa vanhempien ja hoitajan yhteinen näkemys hoidosta saavutetaan usein, josta keskusteleminen mahdollistuu kasvatussuunnitelmakeskustelussa. (Reunamo 2007, 152.) Perhepäivähoidon luonnollinen elinympäristö mahdollistaa lapsen oman aktiivisuuden ja lapsen omaan rytmiin pohjautuvan toiminnon. Päi-

väunille tarjoutuu lapsilähtöinen toimintamalli (Alho-Kivi 2004, 226), mutta sen toteutumiseen näyttää vaikuttavan vahvasti vanhempien tarpeet.

Erik Allardtin (1976, 37–49) näkemyksen mukaisten hyvinvoinnin tarpeiden huolehtiminen näyttää olevan perhepäivähoidon lapsilähtöisen toiminnan tavoite. Niistä ensimmäinen on *having*, jossa lapselle taataan suotuisat elinolot. Toinen on *loving*, jossa lapselle taataan suhteet muihin ihmisiin. Nämä täyttyvät perhepäivähoidossa helposti. Ruuasta, turvallisuudesta ja lämpimistä sekä pysyvistä ihmissuhteista huolehditaan. Kolmas tavoite *being*, jossa lapselle taataan osallisuus omassa elämässään, vaatii lapsilähtöisen ajattelutavan täydellistä omaksumista. Tämä lienee hyvinvoinnin tarpeista vaativin ja haastavin toteuttaa. Perhepäivähoitajat pyrkivät antamaan lapsille mahdollisuuksia osallistua hoitopäivän arkeen ja itseään koskevien päätösten tekoon mm. ruokailussa ja leikissä.

Perhepäivähoitajien tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia eli hyvää oloa, johon päästään kekseliäisyydellä ja viitseliäisyydellä (ks. Piironen-Malmi ja Strömberg 2008, 35). Perhepäivähoitajalla on taito muokata toimintaansa lapsen tarpeiden mukaan. Tätä taitoa perhepäivähoitajat näyttävät käyttävän pyrkiessään lapsilähtöiseen arkeen. He huomaavat lapsen olotilan ja mukauttavat toimintaa sen mukaan. Perhepäivähoitajat eivät näytä olevan sidottuja kankeisiin tapoihin toimia vaan luovuus ja ideointi luovat arjesta sulavamman ja lapsilähtöisemmän.

Perhepäivähoitajat näyttävät käyttävän kasvatuksessaan sydämen, pään ja käsien yhteistyötä. Tämä kasvatuksen malli on käytössä Australian Queenslandin osavaltiossa. Sen tavoitteena on lasten kasvatuksen sosiaalisen ja emotionaalisen eli tunne-elämän hyvinvoinnin luominen. (SEEDS – mental health promotion framework.)

Toisinaan ryhmäkeskustelun puheessa vilahtaneet käsitteet *lapsiläheisyys* ja *lapsiystävällisyys* kuvastavat mielestäni hyvin perhepäivähoitajien asennetta lapsiin. Hoitaja on olemassa lasta ja vain lasta varten. Toiminnan halutaan olevan lapselle mielekästä, sellaista mihin asiakas eli lapsi on tyytyväinen, se on lapsiystävällistä. Perhepäivähoi-dossa lapsi uskalletaan ottaa lähelle. Se on lapsiläheistä toimintaa. Lapsen vierellä ollaan, ei hänen yläpuolellaan, takanaan tai edellään.

Lähelle meneminen voi olla kasvattajalle vaikeaa, mutta onko se helpompaa hoitajalle? Olemmeko kasvattajia vai hoitajia? Miksei voisi olla lapselle läheinen kuten vanhempi, toimia samalla tavalla, kuten Mikkola ja Nivalainen (2009, 52) ovat esittäneet? Varhaiskasvatuksen aikuisen rooleihin heidän mukaansa kuuluvat olla elämäntaidon opettaja, ihmissuhteiden opettaja, rajojen asettaja, rakkauden opettaja sekä hoitaja ja huoltaja. Tämä näkemys perustuu vanhemmuuden roolikarttaan. Eikö läheinen ja lämmin suhde lapseen olisi jopa suotavaa (ks. Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36)? Mihin suuntaan varhaiskasvatuksessa ollaan menossa, kun se on jo nimenä osittain korvannut päivähoidon?

Tässä opinnäytetyössä esille tulleet näkemykset koskettavat vain pientä joukkoa Joensuun kaupungin perhepäivähoitajia, joten niitä ei voi yleistää koskemaan koko perhepäivähoitajien ammattikuntaa. Suuntaa antavina niitä voidaan pitää. Toisaalta työnantajan järjestämässä haastattelussa saattoi tulla esille työnantajan odottamia vastauksia. Osallistujat olivat vapaaehtoisia sekä asiasta kiinnostuneita ja työnantajan edustajan valitsemia. Tutkimustulokset olisivat voineet olla erilaisia jos osallistujat olisi valittu satunnaisesti. Toisaalta vapaaehtoisuus ja kiinnostuneisuus takasivat täyden osallistujajoukon ja antoisan ja pohtivan keskustelun lapsilähtöisyydestä kasvatuksessa.

8.2 Opinnäytetyö kokemuksena ja jatkotutkimusaiheet

Tämän tutkimuksen tekeminen on ollut itselleni tärkeää niin ammatillisesti kuin ihmisenä kasvun tielläkin. Lapsilähtöisyyden tutkiminen omaan toimintaan peilaten on tarpeellista ammatillisessa kasvussa. Ryhmäkeskustelussa syntynyt tieto perhepäivähoitajien käytännön kokemuksista toivon mukaan rikastuttaa omaa lapsilähtöistä toimintaani varhaiskasvatuksessa. Käytännön esimerkit arjesta kertovat siitä, kuinka perhepäivähoitajat toimivat erilaisissa arjen tilanteissa lasta kuunnellen.

Varhaiskasvatuksen tahot esim.päiväkodit samoin kuin vanhemmat kasvattajina voivat hyötyä tiedosta, joka perhepäivähoitajilla ammattikasvattajina on. Käytäntöjen pohtiminen ja ääneen lausutut ajatukset voivat saada liikkeelle muutoksen kasvattajien ajattelun- ja toimintatapoihin. Tässä tutkimuksessa esille tulleita käsityksiä lapsilähtöisestä kasvatuksesta tai teemahaastattelun kysymyksiä (liite 1) voidaan käyttää hyväksi muissakin kasvatusyhteisöissä kasvatuksen toimintaa suunniteltaessa.

Perhepäivähoitajien haastattelun keskusteluryhmässä mahdollistui oman toiminnan tarkastelu ja omien kasvatuskäytäntöjen pohtiminen yhdessä toisten kanssa. On tärkeää kehittää perhepäivähoitajien omaa ammatillisuutta ja omaa arvostustaan työtään kohtaan (Parrila 2002, 31). Perhepäivähoitajien yksin tehtävän työn tueksi kehitettävien yhteistyötahojen muodostuminen on tärkeää (Alho-Kivi 2002, 74–75). Keskusteluryhmät jatkossa voisivat toimia tällaisina yhteistyön muotoina. Järjestettyä ryhmäkeskustelua voidaan pitää oman työn arvioinnin edistäjänä. Häkkisen (2002, 99) mukaan perhepäivähoidon asiantuntijuuden kehitystä auttaa uusien näkökulmien löytäminen, jossa työtovereiden merkitys on suuri. Nykytilan selvittäminen on perusta perhepäivähoidon kehitykselle. Perhepäivähoidon ollessa työaikalakien ja perhepäivähoitajien eläköitymisen vuoksi muutospaineessa, nyt viimeistään on ajankohtaista kerätä perhepäivähoitajilta hiljaista tietoa kasvatuksesta ja kasvatuskäytännöistä. Voisivatko tämäntapaiset pienryhmäkeskustelut toimia perhepäivähoitajien työnohjauksellisena toimintana?

Lapsilähtöisyyttä perhepäivähoidossa voitaisiin tarkastella myös perhepäivähoitajien työtä havainnoimalla. Havainnointi ja haastattelu voitaisiin yhdistää. Kallialan (1999, 76) mukaan yhdistämällä haastattelu ja havainnointi päästään lähemmäs ymmärtävää tulkintaa. Havainnointi on hyvä ja totuudenmukainen tapa tutkia. ”Kun on nähnyt, ei voi enää sulkea silmiään ja tuudittautua hyväntahtoisen yleispuheen hämäryyteen”, kirjoittaa Kalliala (2008, 201). Myös havainnoinnissa korostuu tutkijan oma näkemys. Hän arvioi toimintaa omien lapsilähtöisten lasiensa takaa.

Lapsilähtöisyyden tutkiminen näyttää olevan nyt vauhdissaan varhaiskasvatuksen kentällä. Vallankäytön muodoista kuitenkin vaietaan (ks. Hytönen 2008). Perhepäivähoitajat haluavat asettaa rajat lapsilähtöisyydelle. Ovatko ehdot muovaamassa lasta normaaliksi? Sulauttamassa yhteiskuntaan sopivaksi yksilöksi? Vai suojelemassa lasta? Ryhmäkeskustelussa ei tullut kovinkaan selvästi esille se, kuinka nämä rajat luodaan. Millaisena näyttäytyy perhepäivähoidon lapsilähtöinen arki, kun kuvaan tulee mukaan kieltäminen? Kasvattajien käyttämiä vallankäytön muotoja ja niiden suhdetta lapsilähtöisyyteen olisi mielestäni tärkeä tutkia. Ovatko ne avoimia vai piilotettuja, kuten Puolimatka (2010, 248–288) vallanmuotoja määrittelee?

Mielestäni olisi tarpeellista ottaa puheeksi ja tutkimisen kohteeksi kasvattajien koulutuksen merkitys lasten kokemuksiin lapsilähtöisestä toiminnasta, aihe, joka Kallialan

(2008, 271) mukaan on arka. Jos aroista aiheista alati vaietaan, eivät selviä edes syyt, jotka ovat johtaneet aiheen välttelyyn. Tässä voisikin aloittaa siitä, että miksi koulutuskysymys on arka aihe? Mikä on koulutuksen merkitys lapsilähtöiseen kasvatus- ja ajattelutapaan?

Jatkossa voisi tutkia lasten omia kokemuksia lapsilähtöisestä päivähoitosta, vaikka se saattaa olla haasteellinen tutkimuskohde eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyvien seikkojen vuoksi. Vanhempien käsitysten tutkiminen voi olla uutta tietoa ja näkemystä tuovaa. Lapsilähtöisen tavan toimia tulisi ohjata mielestäni koko yhteiskuntaamme. Siten lapsilähtöisyyttä voisi tutkia myös varhaiskasvatuksen ulkopuolella, muissa lapselle merkityksellisissä yhteyksissä kuten esim. neuvolassa. Lapsille suunnatut tuotteet ja palvelut ovat suurta liiketoimintaa tänä päivänä. Lasten vaatteet, lelut ja viihde vaikuttavat joskus olevan kaukana lasten maailmasta. Lastentarviketeollisuuden lapsilähtöisyyden tutkiminen voisi olla uusia näkökulmia antavaa ja ihmisiä herättelevää. Lapset huomioonottava poliittinen päätöksenteko ja päätösten toteuttaminen olisi kunnianhimoinen, mutta tarpeellinen tutkimuksen kohde.

8.3 Lasten maailma ja aikuisten maailma

Ajatus lasten ja aikuisten maailman eroista ja yhteenliittämisen hankaluuksista on omaa laajempaa pohdintaani lapsilähtöiseen kasvatukseen. Sisältö on saanut välillisiä vaikutteita tutkimistani perhepäivähoitajien näkemyksistä. Lapsilähtöisyyden näkeminen laajempana lasten elämään vaikuttavana kokonaisuutena on tärkeää. Yhteiskuntamme lapsilähtöisyyden teoria on jo ikivanha, mutta käytäntöön tuominen ei suju edelleenkään ongelmitta. Onko kyseessä ihmisen perusluonnossa oleva asia, jossa lasten ja aikuisten maailmat eivät sovi yhteen? Itse haluan nähdä lapsen syntyjään hyvänä, kuten Rousseau (1762), perustaen kasvatustoimintani sille ajatukselle.

Lapset tuottavat usein sanoillan ja teoillaan aikuisille iloa. Mutta silti aikuiset eivät jaksa tai halua iloita aina lapsesta. Lapsuus on lyhyt, mutta merkityksellinen hetki ihmisen elämästä. Aikuisetkin ovat kerran kauan sitten olleet lapsia. Miksi lasten ja aikuisten maailmat ovat usein niin kaukana toisistaan, kaikesta hyvästä huolimatta? Lapsen tahto on alisteinen aikuisen tahdolle (Alasuutari 2010, 159). Lapsella ei ole aikuisten todellisuudessa paljon vaikuttamisen mahdollisuuksia, kuinka niitä voisi lisätä?

Yhteenkuuluvuus syntyy yhteisen tekemisen ja yhdessäolon kautta (Kalliala 2008, 38). Yhdessä tekemällä kasvetaan yhteen. Kasvattamalla kasvetaan erikseen. Voisiko aikuisten maailmassa tehdä enemmän yhdessä lasten kanssa, enemmän kuin lapsia varten? Lapsen todellisuus on erilainen kuin aikuisen. Yhdessä tekeminen voi olla ongelmallista, kun lasten leikkien luonne ja aikuisten halu pitää paikat siistinä ovat pahasti ristiriidassa (Kokljuschkin 2001, 68). Kallialan (2008, 223) mukaan *”lapset odottavat, että aikuiset leikkivät heidän kanssaan, auttavat riitatilanteissa, näkevät lasten hyvät teot ja vastaavat, kun lapset lähestyvät heitä”*. Lapset ovat avoimia ottamaan aikuiset vastaan, mutta ovatko aikuiset?

Lapsen maailmaan eläytyminen vaatii aikuiselta herkkyyttä huomata lapsen kokemusmaailman erityisyys. Aikuisen tehtävänä on rakentaa lämmintä ja avointa vuorovaikutusta lapseen. Kalliala (2008, 275) kirjoittaa hyvin osuvasti *”kun lapsi katsoo aikuista, aikuinen ei voi perääntyä- vastuu on hänellä”*.

Onko aikuisten maailmassa sijaa lapselle? Millaisena aikuiset näkevät lapsen? Saako lapsi olla lapsi? Sellaisia kuin ovat Astrid Lindgrenin (2001) Vaahteramäen Eemeli tai Peppi Pitkätossu? Lindgrenin kuvaukset lapsista ovat hyvin herättäviä. Peppi on voimakas ja itsenäinen tyttö, joka pitää päänsä ja vaikuttaa varsin onnelliselta ja viisaalta lapselta. Aikuiset haluaisivat suojella häntä ja viedä hänet lastenkotiin. Eemeli taas on ikuinen hyväntahtoinen tutkija, joka työntää päänsä joka paikkaan aiheuttaen hämmennystä. Eemeli ymmärretään usein väärin mm. isänsä taholta ja hän saa rangaistuksen teoistaan. Tove Jansson (1991) taas kirjoittaa lapsesta, jonka aikuiset ovat saaneet näkymättömäksi kohdellessaan häntä kaltoin. Millaisilla keinoilla saadaan lapsi taas näkyväksi? Rakastamalla häntä.

LÄHTEET

Ainsworth, M.D.S, Blehar M. C., Waters E. ja Wall S. Patterns of attachments: A psychological study of the strange situation. New York: Erlbaum.

Airas, Christel ja Brummer, Kaarina 2003. Leikki on ikkuna lapsen sisäiseen maailmaan. Teoksessa Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvat-
tajalle. Vantaa: WSOY

Alanen, Leena 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa Alanen ja Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tallinna: Vastapaino.

Alasuutari, Maarit 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Alho-Kivi, Hanna 2004. Perhepäivähoidon mahdollisuudet erityisvarhaiskasvatukses-
sa. Teoksessa Keskinen ja Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukemi-
nen päivähoitossa. Tampere: Tammi.

Alho-Kivi, Hanna 2002. Perhepäivähoitajien kasvatustietoisuus. Teoksessa Alho-Kivi
ja Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Vammala: Tammi.

Alho-Kivi, Hanna ja Keskinen, Soili (toim.) 2002. Kodissa vaan ei kotona. Vammala:
Tammi.

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY

Asetus lasten päivähoitosta 16.3.1973/239.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=p%C3%A4iv%C3%A4hoito%2A>. WWW-dokumentti. Luettu
26.3.2011.

Bardy, Marjatta 2009. Hyvinvoinnin ulottuvuudet – perheen ja yhteiskunnan suhteis-
sa. Teoksessa Lammi-Taskula, Karvonen ja Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvin-
vointi 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino.

Bettelheim, Bruno 1989. Kyllin hyvät vanhemmat. Kirja lasten kasvatuksesta. Juva:
WSOY.

Bowlby, J. 1988. A secure base: Parent-child attachment and healthy human develop-
ment. New York: Basic Books.

Corsaro, William 1997. The Sociology of Childhood. Thousand Oaks. Pine Forge
Press.

Dahlberg, Gunilla, Peter, Moss ja Alan Pence 1999. Beyond Quality in Early Child-
hood Education and Care. Postmodern Perspectives. London: Falmer.

deMause, Lloyd 1974. The Evolution of Childhood. Teoksessa deMause, Lloyd (ed.).
The History of Childhood. New York: Harper & Row, 1-73.

Dencik, Lars, Carina, Bäckström & Ewa Larsson 1992. Barnets två världar. Stockholm: Esselte Studium. (ilm. alun perin 1988).

Ella ja Aleksi 2004. Pienet askeleet. CD-levyllä Lenni Lokinpoikanen, 1. kappale. Warner Music Oy.

Freese, Hans-Ludwig 1992. Lapset ovat filosofejä. Jyväskylä: Gummerus

Färkkilä, Niilo, Kahiluoto, Tarja ja Kivistö, Merja. Lasten päivähoidon tilannekatsaus. Syyskuu 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:16. WWW-dokumentti.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3762.pdf. Luettu 4.4.2011.

Heinämäki, Liisa 2002a. Kotiäidistä kasvattajaksi – perhepäivähoitajan ammatin ja kouluutuksen kehittyminen. Teoksessa Alho-Kivi ja Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Vammala: Tammi.

Heinämäki, Liisa 2002b. Erityispäivähoitoa perheessä. Teoksessa Alho-Kivi ja Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Vammala: Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka 1985. Johdatus kasvatustieteeseen. Rauma: Kirjayhtymä.

Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hissa, Tiia 2010. Lapsilähtöistä kasvatusta rakentamassa. Tapaustutkimus kahdesta päiväkodista. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro Gradu-tutkielma. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04530.pdf>. Luettu 17.3.2011

Hujala, Eeva 2003. Esiopetuksen menestystekijät. Teoksessa Puhakka ja Selkee (toim.) Hyvän elämän alku kunnallisessa palvelutuotannossa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Hujala, Eeva, Puroila, Anna-Maija, Parrila, Sanna ja Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Hytönen, Juhani 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY.

Häkkinen, Kirsi 2002. Kehittyvä asiantuntijuus perhepäivähoidossa. Teoksessa Alho-Kivi ja Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Vammala: Tammi.

Jansson, Tove 1991. Kertomus näkymättömästä lapsesta. Teoksessa Näkymätön lapsi ja muita kertomuksia. Juva: WSOY. Alkuteoksen nimi Det osynliga barnet, 1962.

Joensuun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007. Joensuun kaupunki. Sosiaali- ja terveystoimi.

Kalliala, Marjatta 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Helsinki: Gaudeamus.

Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa?. Helsinki: Gaudeamus.

Kampman, Jan 2004. Societalization of Childhood: New opportunities? New demands? Teoksessa Helene Brembeck, Barbro Johansson & Jan Kampman (toim.) Beyond the Competent Child. Exploring Contemporary Childhoods in the Nordic Welfare Societies. Roskilde: Roskilde University press, 127-152.

Karlsson, Liisa 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydyissä. Stakes. Raportteja 241. Saarijärvi: Gummerus.

Karlsson, Malene 2003. The Everyday Life of Children in Family Day Care as seen by their Carers. Teoksessa Mooney, Ann. (toim.) Family Day Care: International Perspectives on Policy, Practice and Quality. London, GBR: Jessica Kingsley Publishers. <http://site.ebrary.com/lib/mikkeli/Doc?id=10035695&ppg=148>

Kekkonen, Marjatta 2009. Vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Teoksessa Lammi-Taskula, Karvonen ja Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino.

Kinos, Jarmo 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa Hujala, Eeva (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Gummerus.

Koivula, Maija 2010. Kato mua! Lapsilähtöisyyttä tutkimassa, tutkimuskohteena Satulinnan päiväkot. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/13550/Koivula_Maija.pdf?sequence=2. WWW-dokumentti. Luettu 17.3.2011

Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: PS-kustannus.

Kokljuschkin, Mikael 2001. Unelmien päiväkot. Kohti parempaa oppimisympäristöä. Helsinki: Tammi.

Kolbe, Laura 2002. Suomalainen ja eurooppalainen koti. Teoksessa Laura Kolbe ja Katariina Järvinen (toim.). Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi.

Kuntatyönantajat. Uutiset 22.11.2010. Perhepäivähoitajat työaikalain alaisiksi. <http://www.kuntatyönantajat.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/2010/Sivut/perhepaivahoitajat-ty%C3%B6aikalain-alaisiksi.aspx>. WWW-dokumentti. Luettu 26.3.2011.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=p%C3%A4iv%C3%A4hoito>. WWW-dokumentti. Luettu 12.3.2011.

- Lapsen oikeuksien sopimus. WWW-dokumentti.
http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko. Päivitetty 5.11.2009. Luettu 12.2.2011.
- Lindahl, Marita 2002. Vårda – vägleda –lära. Effekt-Studie av ett interventionprogram för pedagogers lärande i förskolemiljön. Göteborg: Göteborg Studies in Educational Sciences 178. Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Lindgren, Astrid 2001. Peppi Pitkätossu. Porvoo: WSOY. Ruotsinkielinen alkuteos Pippi Långstrump, 1946.
- Lindgren, Astrid 2001. Vaahteramäen Eemeli. Juva: WSOY. Alkuteoksen nimi Emil I Lönneberga, 1963.
- Lund ym. 2003. Miten Soukankujan päiväkodissa autetaan lasta kasvamaan. Teoksessa Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Vantaa: WSOY
- Luther, Martti. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka ja Laurinen, Leena 2004. Lempeästi mutta lujasti: Suomalaisia sanontoja ja arkiuskomuksia kasvatuksesta. Helsinki: WSOY.
- Metsämuuronen, Jari 2006a. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Metsämuuronen, Jari 2006b. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Mikkola, Petteri ja Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Pedatieto.
- Ojakangas, Mika 2001. Pietas. Kasvatuksen mahdollisuus. Helsinki: Summa.
- Ojala, Mikko 1989. Varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Oksanen, Sari ja Perttula, Sivi 2009. Liikaa lapsia - artikkeli isoista lapsiryhmistä. Artikkelit ja kirjoitukset. Opiskelijoiden kirjoituksia. Socca: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. WWW-dokumentti.
http://www.socca.fi/files/211/Isot_lapsiryhmat_oksanen_perttula.pdf. . Luettu 16.3.2011. Päivitetty 16.9.2010.
- Onnismaa, E-L. 2001. Varhaiskasvatus ja lapsuus lainsäädäntödiskursissa. Kasvatus 32 (4). 355-365.
- Parrila, Sanna 2002a. Laadunhallinta perhepäivähoidon kehittämisen lähtökohtana. Teoksessa Alho-Kivi ja Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Vammala: Tammi.
- Parrila, Sanna 2002b. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Teoksessa Alho-Kivi ja Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Vammala: Tammi.
- Pelastetaan perhepäivähoito-hanke. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. WWW-dokumentti. <http://www.koskeverkko.fi/public/default.aspx?contentid=17502>. Päivitetty 12.8.2010. Luettu 8.12.2010.

Pennington, Donald C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Helsinki: Gaudeamus.

Perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma. Joensuun kaupunki.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto 2006.

http://www.oph.fi/download/111066_perhepaivahoitaja_ammattitutkinto.pdf. WWW-dokumentti. Päivitetty 27.4.2006. Luettu 12.3.2011.

Perhepäivähoitajan tehtävänkuvaus. Joensuun kaupunki. WORD-dokumentti.

Pihlaja, Päivi ja Junttila, Niina 2001. Julkishallinnon hajauttaminen – miltä päiväkodin lapsiryhmät näyttävät muutosten jälkeen. Lastentarhaopettajaliiton moniste 1/2001.

<http://www.lastentarha.fi/pls/portal/docs/PAGE/LTOL/01LTOL/00LTOL/06JULKAI SUT/ESITTEET/PIHTUTK.PDF>. WWW-dokumentti. Luettu 16.3.2011.

Piironen-Malmi, Ulla ja Strömberg, Seija 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Tammi.

Pikkarainen, Tuula 2010. Suunnittelukeskustelu 1.12.2010. Päivähoidon aluevastaava, Enon ja Vaarojen alue. Joensuun kaupunki.

Pikkarainen, Tuula 2011. Sähköposti-tiedonanto 11.4.2011. Päivähoidon aluevastaava, Enon ja Vaarojen alue. Joensuun kaupunki.

Puolimatka, Tapio 2010. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Pyykkö, Airi, Salpakivi, Pirkko ja Vuorio, Jari-Matti 1989. Päivähoidon kasvatustoiminta. Rauma: Kirjayhtymä.

Reunamo, Jyrki 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.

Rinne, Risto, Kivirauma, Joel ja Lehtinen, Erno 2002. Johdatus kasvatustieteisiin. Helsinki: WSOY.

Rousseau, J.J. 1933. Émile eli kasvatuksesta (Émile on de l'éducation, 1762). Helsinki: WSOY.

Ruoppila, Isto 1997. Lapsuus. Teoksessa Lyytinen P., Korkiakangas ja Lyytinen H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY.

SEEDS- mental health promotion framework. Enhancing social and emotional well-being for children, parents, staff and community. SEEDS- Social and Emotional Early Development Strategy. Queensland Government. Queensland Health. 2008. CD-rom.

Silvén, Maarit 2002. Pienen lapsen ja hänen hoitajansa varhainen vuorovaikutus. Teoksessa Alho-Kivi ja Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Vammala: Tammi.

Sinkkonen, Jari 2003. Leikin ja luovuuden puolustus. Teoksessa Sinkkonen (toim.) *Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. Vantaa: WSOY.

Sosiaali- ja terveysministeriön uutiset 2008. Päivähoidon lainsäädäntö on uudistettava ja palveluita monipuolistettava. Tiedote 22/2008. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1279127>. WWW-dokumentti. Luettu 16.3.2011.

Sosiaali- ja terveysministeriön uutiset 2011. Lapsen sijaishuolto järjestettävä ensisijaisesti pergehoidossa. Tiedote 14/2011. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1550631>. WWW-dokumentti. Luettu 17.3.2011.

Stern, Daniel. N. 1992. *Maailma lapsen silmin. Mitä lapsi näkee, kokee ja tuntee*. Juva: WSOY.

Sääkslahti, Arja 2002. *Pienten lasten liikuntakasvatus*. Teoksessa Alho-Kivi ja Keskinen (toim.) *Kodissa vaan ei kotona*. Vammala: Tammi.

Tahkokallio, Leena 2007. *Lapsikeskeisyyden ja lapsilähtöisyyden monet tulkinnat*. Teoksessa Karppinen, Puurula ja Ruokonen. *Elämysten alkupoluilla*. Helsinki: Finn Lectura.

Tamminen, Tuula 2004. *Olipa kerran lapsuus*. Juva: WSOY.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Helsinki: Tammi.

Uusitalo, Ilkka 2002. *Kasvun kansion merkityksistä ja käyttömahdollisuuksista perhepäivähoidossa*. Teoksessa Alho-Kivi ja Keskinen (toim.) *Kodissa vaan ei kotona*. Vammala: Tammi.

VanManen, Max 1990. *Researching Lived Experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. New York: State University of New York Press.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus. PDF-dokumentti. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>. Päivitetty 8.11.2005. Luettu 13.12.2010.

Viittala, Kaisu 2006. *Lasten yhteinen varhaiskasvatus*. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Virtanen, Juha 2006. *Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana*. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.) *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus.

Välimäki, Anna-Leena 2003. *Linjattu ja suunniteltu varhaiskasvatus*. Teoksessa Puhakka ja Selkee (toim.) *Hyvän elämän alku kunnallisessa palvelutuotannossa*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Wagner, Judith T. 2006. An Outsider's Perspective. *Childhoods and Early Education in the Nordic Countries*. Teoksessa Johanna Einarsdottir & Judith T. Wagner (toim.) *Nordic Childhood and Early Education. Philosophy, Research, Policy and Practise in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden*. Greenwich, Connecticut. Information Age Publishing 289-306.

Wallin, Karin 1989. Lapsen rajaton luovuus. Kokemuksia ja näkemyksiä lasten kasvatuksesta Reggio Emilian päiväkodeissa. Pieksämäki: Weilin+Göös.

Wallin, Karin 2000. Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. Hämeenlinna: Karisto

Teemahaastattelurunko

1. Lapsilähtöisyys käsitteenä

- Tuttuus
- Mielikuvat, ajatukset
- Merkitys lapselle
- Merkitys hoitajalle

2. Lapsilähtöinen toiminta perhepäivähoidon arjessa

- Mikä toiminnassa on lapsilähtöistä?
  - perhepäivähoidon arki, hoitopäivä
  - käytännön tilanteet
  - esimerkkejä
- Mikä toiminnassa ei ole lapsilähtöistä?
  - perhepäivähoidon arki, hoitopäivä
  - käytännön tilanteet
  - esimerkkejä

3. Lapsilähtöisen toiminnan arviointi ja edistäminen perhepäivähoidon arjessa

- Toiminnan toteuttamisen luonne ja laatu
- Vaikuttaminen
  - omat mahdollisuudet
  - muiden tahojen merkitys
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman merkitys
- Lapsilähtöisen toiminnan tarpeellisuus

LIITE 2.

Perhepäivähoitajien taustatietolomake

Ikä

- ☐ 18-29 vuotta
- ☐ 30-39 vuotta
- ☐ 40-49 vuotta
- ☐ 50-59 vuotta
- ☐ yli 60

Työvuodet perhepäivähoitajana

- ☐ alle 10 vuotta
- ☐ 10-20 vuotta
- ☐ 21-30 vuotta
- ☐ yli 30 vuotta

Kasvatusalan muu työkokemus

- ☐ kyllä, _____ vuotta
- ☐ ei

Nykyinen hoitoryhmä: hoitolasten ikäjakauma

- ☐ 0-1 vuotiaat _____ lapsi/lasta
- ☐ 2-3 vuotiaat _____ lapsi/lasta
- ☐ 4-7 vuotiaat _____ lapsi/lasta

Koulutus

Hoito- tai kasvatusalan koulutus (esim. perhepäivähoitajan ammattitutkinto)

- ☐ Kyllä

Muu koulutus, mikä? _____

Ammattina perhepäivähoitaja

Millaiset asiat/syyt saivat Sinut valitsemaan perhepäivähoitajana toimimisen? Kerro omin sanoin, voit jatkaa tarvittaessa kääntöpuolelle

---

KIITOS VASTAUKSISTASI!

LIITE 3.

PALAUTELOMAKE RYHMÄKESKUSTELUSTA: Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa

Valitse sopivin vaihtoehto (huono tyydyttävä tai hyvä) ja kirjoita muuta aiheeseen liittyvää kommenttia riveille tai paperin kääntöpuolelle

1. Mitä mieltä olet keskustelun järjestelyistä ? esim. oliko tiedottaminen asiallista, keskustelupaikka viihtyisä, ajankohta sopiva, keskustelun kesto sopiva

Kerro mielipiteesi _____ Huono
_____ Tyydyttävä
_____ Hyvä

2. Mitä mieltä olet keskustelun aiheesta, lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa? esim. onko se mielenkiintoinen, Sinulle merkityksellinen, tarpeellinen, ajankohtainen, käsiteltiinkö sitä tarpeeksi laajalti

Kerro mielipiteesi _____ Huono
_____ Tyydyttävä
_____ Hyvä

3. Mitä mieltä olet tänäiltäisestä ryhmäkeskustelusta? esim. oliko se mukava kokemus, oliko keskusteluun helppo osallistua, osallistuisitko ryhmäkeskusteluun uudelleen, voisiko se toimia perhepäivähoitajille työnohjauksen tavoin

Kerro mielipiteesi _____ Huono
_____ Tyydyttävä
_____ Hyvä

Onko mielessäsi muita aiheita, joista voisit/haluaisit keskustella vastaavanlaisessa ryhmässä?

4. Mitä mieltä olet ryhmäkeskustelun vetäjästä? esim. herättikö hänen toimintansa luottamusta, oliko avoin, pysyikö aiheessa, oliko puhe ja esiintyminen selkeää

Kerro mielipiteesi _____ Huono
_____ Tyydyttävä
_____ Hyvä

KIITOS PALAUTTEESTASI JA OSALLISTUMISESTASI!

Yhteenveto palautteesta

Osallistujilta kerättiin palautetta haastattelun järjestelyiden onnistumisesta palautelomakkeella (LIITE 3). Palautelomakkeessa oli myös valmiita vaihtoehtoja arviointiin. Palautteen antoon jäi ikävä kyllä vain vähän aikaa, joten toivottujen avointen kommenttien määrä ei ollut odotetun suuri.

- Kaikki osallistajat antoivat palautetta ja yleisarvosanaksi tuli hyvä (asteikolla huono, tyydyttävä, hyvä).
- Kysymykseen keskustelun aiheesta tuli seuraavanlaisia kommentteja: aika meni, nopeasti, mielenkiintoinen, tarpeellinen ja erittäin tärkeä aihe.
- Ryhmäkeskustelua arvioitiin helpoksi, ryhmää mukavaksi, osallistumista helpoksi ja kokemusta mukavaksi.
- Kysymykseen muista vastaavanlaisessa ryhmässä keskusteltavista aiheista vastattiin, että varmasti olisi.
- Palautteen mukaan vetäjä oli hieno, avoin, helppo lähestyä, luottamusta, selkeä puhe ja hän ohjasi ja johdatti hyvin keskustelua.

Kopio tutkimusluvasta

JOENSUUN KAUPUNKI

Yksihenkilöisen viranomaisen päätöspöytäkirja

Koulutuspalvelukeskus/Päivähoito

Päivähoidon johtaja

11.2.2011 § 9

Dno KOULPK: 476 /2011

Hakija/asianosainen

Asia ja sen selvitys

Tutkimusluvan myöntäminen opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen, aiheena lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa - perhepäivähoitajien näkemyksiä ja kokemuksia.

Päätös

Myönnän luvan Aino Lammelle tutkimussuunnitelman mukaiseen haastatteluun Joensuun kaupungin perhepäivähoitajille.

Päätöksen perustelut

Toimivallan perusteet

Varhaiskasvatus- ja koulutustoimen johtosääntö §13

Nähtävänäpito

Päätös asetetaan yleisesti nähtäväksi koulutuspalvelukeskuksen kansliassa ennakolta ilmoitettuna aikana 22.2.2011

Allekirjoitus

vs. päivähoitajan johtaja

Anu-Helena Turtiainen

Tiedoksianto

Päätöksen olen tänään antanut tiedoksi asianomaiselle ja varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnalle.

15/2 2011

Toimistosihtööri

Lisätietoja päätöksestä puh

nimen selvennys

LIISA KANNINEN